

**TÜRKİYE'DE
TARIM ARAZİLERİNİN BÖLÜNMESİNİN ÖNLENMESİNE
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

Dr. A. Ahmet YÜCER
Dr. Muhammet DEMİRTAŞ
Dr. Ayla ALTUN
Dr. Mustafa KAN
Ahmet ÇELİK
Dr. Şevket KALANLAR

**ANKARA
MART 2015**

Proje Lideri

Dr. A. Ahmet YÜCER

Proje Yürütücüleri

Dr. Muhammet DEMİRTAŞ

Dr. Ayla ALTUN

Dr. Mustafa KAN

Ahmet ÇELİK

Dr. Şevket KALANLAR

Anket ve Yazılımda Görev Alanlar

Erol ÖZTÜRK

Arda BALKAN

Atila ALTINTAŞ

İl Koordinatörleri

Görevli İl ve İlçe Müdürlükleri Personeli

6530 TAR-GEL Personeli

Proje Danışmanları

Prof. Dr. Bülent GÜLÇUBUK

Doç. Dr. Zeki BAYRAMOĞLU

TÜRKİYE'DE TARIM ARAZİLERİNİN BÖLÜNMESİNİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

ISBN: 978-605-4672-99-8

TEPGE YAYIN NO: 241

ÖNSÖZ

Türkiye’de, ülke nüfusunun önemli bir bölümü hala kırsal alanda yaşamakta ve bu alanlarda tarım en önemli geçim kaynağını oluşturmaktadır. Bu nedenle kalkınma planlarında kırsal nüfusa ve tarıma özel bir önem verilmektedir. Günümüzde kırsal alanların karşılaştığı en önemli sorunlardan biri kalkınmanın sürdürülebilir ve dengeli kılınmasıdır. Kalkınma planlarının başarısı hem kırsal ve kentsel alanlardaki gelir farkını ortadan kaldırmaya hem de çevresel faktörlerinde içinde olduğu sürdürülebilir ve dengeli olmasına bağlıdır. Kırsal alanda çevre odaklı planlarda tarım arazilerinin etkin ve sürdürülebilir kullanılması son yıllarda tarımsal alanlarda yapılan çalışmaların öncelikli konusunu oluşturmaktadır. Toprağın muhafazası, kirlenmesinin önlenmesi, sürdürülebilir kullanıma yönelik tarım teknolojileri, çevre dostu tarımsal üretim sistemleri, arazi toplulaştırması ve arazinin parçalanmasını önlemeye yönelik yasal düzenlemeler, sürdürülebilir bir tarımsal kalkınma buna bağlı olarak ta kırsal kalkınma çalışmaları içerisinde gösterilmektedir.

Türkiye’de tarım arazileri; miras, sermaye ve işgücü yetersizliğinden dolayı kiracılık ve ortakçılık, çeşitli kamulaştırmalar, arazi alım-satım işleri gibi nedenlerle parçalanmakta ve işletmelerin işledikleri arazi miktarları küçülmektedir. Ayrıca, düzensiz, dağınık ve küçük parseller, zaman, işgücü, sermaye kayıplarına yol açmaktadır. İşletmeler birbirlerinden uzak çok sayıda, düzensiz parçalardan oluşmakta ve bunun doğal sonucu olarak da tarım arazileri tarım dışına itilmektedir. İşlenemeyen arazilerin artması üretim kayıplarına ve dolayısıyla ekonomik kayıplara neden olmaktadır.

Türkiye’de küçük ve çok parçalı tarım işletmeleri ile işletme başına düşen tarım alanının Avrupa Birliği ülkelerinin gerisinde kaldığı da düşünüldüğünde, tarım arazilerinin bölünmesinin önlenmesine yönelik yasal düzenleme büyük bir önem taşımaktadır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olarak bu bağlamda ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmış, bu konunun sonuçlarından etkilenecek olan tüm paydaşlar bir araya getirilmiştir. Bu çalışma, mevcut durumu bilimsel olarak ortaya koymak, politika ve yasal düzenleme yapıcılara karar almalarında yardımcı olabilecek doğru bilgi sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yaklaşık 50 bin birey ile 81 ilde anket yapılarak sonuçları bu raporda verilmiştir. Çalışmanın ülkemiz tarım politikalarının geliştirilmesine ve uygulanmasına önemli katkı sağlayacağı inancıyla çalışmada emeği geçenlere teşekkür ederim.

Doç. Dr. Masum BURAK
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar
Genel Müdürü

KISALTMALAR DİZİNİ

TAGEM	Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
χ^2	Ki-kare Analizi
AB	Akdeniz Bölgesi
DAB	Doğu Anadolu Bölgesi
EB	Ege Bölgesi
GDAB	Güneydoğu Anadolu Bölgesi
İAB	İç Anadolu Bölgesi
KB	Karadeniz Bölgesi
MB	Marmara Bölgesi
SD	Serbestlik Derecesi
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
STK	Sivil Toplum Kuruluşları

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
KISALTMALAR DİZİNİ	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	x
EK ÇİZELGELER DİZİNİ	xiii
ÖZET	xiv
SUMMARY	xvi
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR ÖZETİ	3
3. MATERYAL VE YÖNTEM	10
3.1. Materyal	10
3.2. Yöntem	10
3.2.1. Araştırma alanının belirlenmesi ve elde edilen verilerin analizinde kullanılan yöntem	10
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	14
4.1 Bölgeler İtibariyle Ankete Katılanların Sosyo-Ekonomik Özellikleri	15
4.1.1 Yaşadığı yerler	15
4.1.2 Eğitim durumları	15
4.1.3 Sosyal güvenlik durumları	16
4.1.4 Nüfus göstergeleri	17
4.1.5 İşletme arazisi büyüklüğü	17
4.1.6 İşletme arazisinin niteliği ve parsel sayısı	18
4.1.7 İşletme arazisini edinme yolları	19
4.1.8 Kardeşler arası miras paylaşımı	20
4.1.9 Çocuklar arası miras paylaşımı	21
4.1.10 İşletme varlıklarının ortalama hissedar sayıları	23
4.2 Bölgeler İtibariyle Arazilerinin Bölünerek Küçülmesi Konusunda Görüşler	24
4.2.1. Arazilerin miras yoluyla bölünerek küçülmesi konusunda görüşler	24
4.2.2 Tarım arazilerinin hissedarlarda toplanması konusunda görüşler	25

4.2.3 Arazilerin hissedarlardan birine devri konusunda görüşler.....	25
4.2.4 Arazileri devralma konusunda görüşler	29
4.3 Ankete Katılan Bireylerin Sosyo-Ekonomik Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi.....	31
4.3.1 Arazilerin bölünerek küçülmesi hakkında görüşler.....	31
4.3.1.1 Yaş gruplarına göre görüşler	31
4.3.1.2 Eğitim durumlarına göre görüşler	32
4.3.1.3 Çocuk sayısına göre görüşler	33
4.3.1.4 Gruplara göre görüşler	34
4.3.1.5 Bireylerin yaşadıkları yere göre görüşler	35
4.3.1.6 Sosyal güvenliklerine göre görüşler	36
4.3.1.7 İşletme arazisi büyüklüklerine göre görüşler	37
4.3.2 Arazilerin birinde toplanması konusunda sosyo-ekonomik özelliklere göre görüşlerin değerlendirilmesi.....	38
4.3.2.1 Yaş grupları	38
4.3.2.2 Eğitim durumları	39
4.3.2.3 Çocuk sayısı	40
4.3.2.4 Ankete katılan gruplar.....	41
4.3.2.5 Yaşadıkları yerler	42
4.3.2.6 Sosyal güvenlik durumları	43
4.3.2.7 Arazisi büyüklükleri.....	44
4.3.3 Arazilerinin birine devredilmesi konusunda sosyo-ekonomik özelliklere göre görüşlerin değerlendirilmesi.....	45
4.3.3.1 Yaş grupları.....	46
4.3.3.2 Eğitim durumları	49
4.3.3.3 Çocuk sayısı	52
4.3.3.4 Ankete katılan gruplar.....	54
4.3.3.5 Yaşadıkları yerler	57
4.3.3.6 Sosyal güvenlik durumları	61
4.3.3.7 Arazi büyüklükleri.....	63
4.3.4 Arazilerin devralınması konusunda sosyo-ekonomik özelliklere göre görüşlerin değerlendirilmesi.....	66
4.3.4.1 Yaş grupları.....	66

4.3.4.2 Eğitim durumları	68
4.3.4.3 Çocuk sayısı	69
4.3.4.4 Ankete katılan gruplar	69
4.3.4.5 Yaşadıkları yerler	70
4.3.4.6 Sosyal güvenlik durumları	71
4.3.4.7 Arazisi büyüklükleri	72
4.4 İller İtibariyle Miras Paylaşımı ve Hisseli Araziler Hakkında Görüşler	73
4.4.1 Kardeşler arası miras paylaşımı	73
4.4.2 Çocuklar arası miras paylaşımı	74
4.4.3 Arazilerin miras yoluyla bölünerek küçülmesinin sorun olup olmadığı	75
4.4.4 Arazilerin hissedarların birisinde toplanması	75
4.4.5 Arazilerin hissedarlardan birine devri	75
4.4.6 Arazileri hissedarlardan devralma	76
4.5 Yapılması Planlanan Düzenlemeler Hakkında Ankete Katılanların Görüşlerinin Değerlendirilmesi	76
4.5.1 Arazilerin birinde toplanması konusunda görüşler ve sebepleri	76
4.5.2 Arazilerin devri konusunda görüşler ve sebepleri	77
4.5.3 Arazileri devralma konusunda görüşler ve sebepleri	78
4.5.4 Arazilerin bölünmemesi için alternatif çözümler	79
4.5.5 Hisseleri devralacak hissedarda aranılan özellikler	80
4.5.6 Arazilerin bölünmesinin ortaya çıkardığı en önemli ekonomik sorunlar	80
4.5.7 Arazilerin bölünmesinin ve mevcut mülkiyet paylaşımının ekonomik avantajları	81
4.5.8 Yapılacak hukuki düzenlemelerin başarılı olması için yapılan öneriler	81
5. SONUÇLAR	83
6. KAYNAKLAR	91
7. EKLER	97

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Kardeşler arası miras paylaşımı ile bölgeler arası uyum analizi	21
Şekil 2. Çocuklar arasında miras paylaşımı ile bölgeler arasında uyum analizi	23
Şekil 3. Arazilerdeki hisselerin devri konusundaki görüşler ile bölgeler arası uyum analizi	27
Şekil 4. Arazileri devralmak isteği ile anketin yapıldığı bölgeler arasında uyum analizi	30
Şekil 5. Yaş grupları ve görüşler arasında uyum analizi	47
Şekil 6. Eğitim durumu ve görüşler arasında uyum analizi	50
Şekil 7. İşletmelerin çocuk sayısı ve görüşler arasında uyum analizi	53
Şekil 8. Ankete katılan gruplar ve görüşleri arası uyum analizi.....	56
Şekil 9. Ankete katılanların yaşadığı yerler ve görüşleri arasında uyum analizi	59
Şekil 10. Sosyal güvenlik durumu ve görüşler arasında uyum analizi.....	62
Şekil 11. Arazi büyüklükleri ve görüşler arasında uyum analizi.....	65

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1 Ankete katılan grupların dağılımı	14
Çizelge 4.2 Yaşadıkları yerler	15
Çizelge 4.3 Eğitim durumları	16
Çizelge 4.4 Sosyal güvenlik durumları	16
Çizelge 4.5 Nüfus göstergeleri	17
Çizelge. 4.6 İşletmelere ait toplam arazi miktarı.....	18
Çizelge 4.7 İşletme arazileri, ortalama parsel sayısı ve niteliği	18
Çizelge 4.8 Parsel sayısı ve parsel büyüklüğü	19
Çizelge 4.9 İşletmelerin resmi olarak kayıtlı arazilerini edinme yolları	19
Çizelge 4.10 Kardeşler arasında miras paylaşımı	20
Çizelge 4.11 Çocuklar arasında miras paylaşım durumu	22
Çizelge 4.12 İşletme varlıklarının ortalama hissedar sayıları	24
Çizelge 4.13 Arazilerin bölünerek küçülmesi konusunda görüşleri.....	24
Çizelge 4.14 Arazilerin hissedarların birisinde toplanması konusunda görüşler	25
Çizelge 4.15 Arazilerin hissedarlardan birine devri konusunda görüşler.....	26
Çizelge 4.16 Arazileri devretme görüşlerinin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları	28
Çizelge 4.17 Arazileri devralma konusunda görüşler	29
Çizelge 4.18 Arazileri devralmak istemeyenlerin, kredi kolaylığı ve uygun koşullar sağlandığında devralma durumu.....	31
Çizelge 4.19 Yaş gruplarına göre görüşlerin dağılımı	32
Çizelge 4.20 Eğitim durumuna göre görüşlerin dağılımı	33
Çizelge 4.21 Çocuk sayısına göre görüşlerin dağılımı	34
Çizelge 4.22 Arazilerin bölünerek küçülmesi hakkında görüşlerin dağılımı	35
Çizelge 4.23 Yaşadıkları yere göre görüşlerin dağılımı	36
Çizelge 4.24 Sosyal güvenlik durumlarına göre görüşlerin dağılımı	37
Çizelge 4.25 İşletme arazisi büyüklüklerine göre görüşlerin dağılımı	38
Çizelge 4.26 Yaş gruplarına göre görüşlerin dağılımı	39
Çizelge 4.27 Eğitim durumuna göre görüşlerin dağılımı	40
Çizelge 4.28 Çocuk sayısına göre görüşlerin dağılımı	41
Çizelge 4.29 Ankete katılan gruplara göre görüşlerin dağılımı	42
Çizelge 4.30 Yaşadıkları yere göre görüşlerin dağılımı	43

Çizelge 4.31 Sosyal güvenlik durumlarına göre görüşlerin dağılımı	44
Çizelge 4.32 Arazi büyüklüklerine göre görüşlerin dağılımı	45
Çizelge 4.33 Yaş gruplarına göre görüşlerin dağılımı	47
Çizelge 4.34 Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları	48
Çizelge 4.35 Eğitim durumuna göre görüşlerin dağılımı	49
Çizelge 4.36 Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları	51
Çizelge 4.37 Çocuk sayısına göre görüşlerin dağılımı	52
Çizelge 4.38 Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları	54
Çizelge 4.39. Ankete katılan gruplara göre görüşlerin dağılımı	55
Çizelge 4.40. Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları	57
Çizelge 4.41 Yaşadıkları yere göre görüşlerin dağılımı	58
Çizelge 4.42 Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları	60
Çizelge 4.43 Sosyal güvenlik durumlarına göre görüşlerin dağılımı	61
Çizelge 4.44 Görüşlerin çok sınıflı lojistik regresyon tahmin sonuçları	63
Çizelge 4.45 Arazi büyüklük gruplarına göre görüşlerin dağılımı	64
Çizelge 4.46 Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları	66
Çizelge 4.47 Yaş gruplarına göre görüşlerin dağılımı	67
Çizelge 4.48 Eğitim durumuna göre görüşlerin dağılımı	68
Çizelge 4.49 Çocuk sayısına göre görüşlerin dağılımı	69
Çizelge 4.50 Gruplara göre görüşlerin dağılımı	70
Çizelge 4.51 Yaşadıkları yere göre görüşlerin dağılımı	71
Çizelge 4.52 Sosyal güvenlik durumlarına göre görüşlerin dağılımı	72
Çizelge 4.53 Arazi büyüklük gruplarına göre görüşlerin dağılımı	73
Çizelge 4.54 Arazilerin birinde toplanması konusunda görüşler ve sebepleri	77
Çizelge 4.55 Arazilerin devri konusunda görüşler ve sebepleri	78
Çizelge 4.56 Arazileri devralma konusunda görüşler ve sebepleri	79
Çizelge 4.57 Arazilerin bölünmemesi için alternatif çözümler	79
Çizelge 4.58 Hisseleri devralacak hissedarda aranılan özellikler	80

Çizelge 4.59 Arazilerin bölünmesinin ortaya çıkardığı en önemli ekonomik sorunlar.....	81
Çizelge 4.60 Arazilerin bölünmesinin ve mevcut mülkiyet paylaşımının ekonomik avantajları.....	81
Çizelge 4.61 Yapılacak hukuki düzenlemelerin başarılı olması için öneriler	82

EK ÇİZELGELER DİZİNİ

Ek Çizelge 1. İller itibariyle kardeşler arası miras paylaşımı.....	97
Ek Çizelge 2. İller itibariyle çocuklar arası miras paylaşımı.....	102
Ek Çizelge 3. İller itibariyle arazilerin miras yoluyla bölünerek küçülmesinin sorun olup olmadığı konusunda görüşler	107
Ek Çizelge 4. İller itibariyle arazilerin hissedarların birisinde toplanması konusunda görüşler	112
Ek Çizelge 5. İller itibariyle hisseli arazilerin hissedarlardan birine devri konusundaki görüşler	117
Ek Çizelge 6. İller itibariyle hisseli arazileri hissedarlardan devralma konusundaki görüşler	122

ÖZET

Bu araştırmada, tarım arazilerinin bölünmesinin neden olduğu sorunları ve bölünmeyi önlemek için yapılan düzenlemeler hakkındaki görüş ve önerileri almak amacıyla, 81 ilde 34.899 köy ve mahalle muhtarı, 3.849 birlik-kooperatif veya diğer STK temsilcisi, 528 oda-borsa temsilcisi ve 9.220 önder çiftçi olmak üzere toplam 48.496 birey ile yapılan anketler değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin analizinde ki-kare bağımsızlık testi, simetrik olarak normalleştirilmiş uyum analizi, lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Ayrıca sonuçlar yüzdeler ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Yapılan değerlendirmeler sonucu, Türkiye genelinde işletme başına toplam 93,6 dekar olarak bulunan arazinin 42,6 dekarının hisseli olduğu belirlenmiştir. Hisseli arazilere ait ortalama parsel sayısı 4,6 adet, hissesiz arazilere ait ortalama parsel sayısı 4,9 adet ve toplam parsel sayısı 9,7 adet bulunmuştur. Parsel büyüklüğü ise, coğrafi bölgeler dikkate alındığında en küçük Karadeniz Bölgesinde 5,1 dekar, en büyük Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 17,3 dekar ve Türkiye geneli için 9,6 dekar olarak bulunmuştur.

Bu çalışma sonucunda; hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması, hisselerin bedeli karşılığı hissedarlardan birisine devri veya devralınması konusunda bireylerin görüş, davranış ve tutumlarının farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Bireylerin konuya teorik olarak baktığında davranışları olumlu, kendileri ile ilgili herhangi bir tasarruf söz konusu olduğunda tutumları olumsuzdur. Yani konuya teorik olarak yaklaştıklarında %74,57'si arazilerin parçalanmasını sorun olarak görmekte, %71'i arazilerin hissedarlardan birisinde toplanmasını uygun bulmakta fakat hissesini devretme konusuna gelince tutumu değişmekte ve %60,1'i devretmeye olumlu yaklaşmakta, %38,8'i olumsuz yaklaşmaktadır. Hisseli arazileri hissedarlardan birisine devrederim diyenler illere göre sıralandığında Bayburt %77,1 oranı ile ilk sırada Rize son sırada (%29,9) yer almıştır.

Hisseli arazileri devralma konusuna gelince çoğunluk (%81,6) arazileri devralmak isteyeceklerini belirtmiştir. Hisseli arazileri devralma konusuna

olumlu bakanların oranları sıralandığında yine Rize son sırada yer almıştır. Benzer durum Ordu, Trabzon ve Giresun'da da görülmekte olup, bu illerde hem devretmek isteyenlerin hem de devralmak isteyenlerin oranı düşük bulunmuştur.

Yine bu çalışma sonucu belirlenen ve dikkate alınması gereken önemli bir sonuç; hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması ve hisselerin bedeli karşılığı hissedarlardan birisine devri konusuna bireylerin olumsuz yaklaşımlarının temel nedenleri çiftçilikten başka yapacakları işlerinin olmaması (tek geçim kaynakları) ve toprağı çocuklarının güvencesi olarak görüyor olmalarıdır.

Ayrıca yapılan istatistiki değerlendirmeler sonucu, tarım arazilerinin bölünmesinin neden olduğu sorunlar ve bölünmeyi önlemek için yapılan düzenlemeler hakkındaki görüşlerin, ankete katılanların sosyo-ekonomik durumlarına bağlı olarak değiştiğı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: tarım arazisi, arazilerin parçalanması, toplulaştırma,

SUMMARY

A comprehensive survey study was carried out in 2012 in order to provide necessary recommendations to the relevant units for making necessary arrangements about the problems caused by agricultural land fragmentation and about the arrangements which should be made for the prevention of the fragmentation. Determinations of the ways for avoiding of the agricultural land fragmentation have been based on the farmer opinions. This study was conducted in 81 provinces with 48496 people consisting of 34899 village headmen, 3849 union, cooperative or other NGO representatives, 528 chambers-stock market representatives and 9.220 leading farmers.

As a result of evaluations, it has been determined that 42,6 decares of 93,6 decares which was found as the average area per farm in Turkey were shared and average number of parcels for shared and unshared lands were found as 4,6 and 4,9 which ended up to 9,7 as the total number of parcels. The sizes of parcels as of geographical regions were determined as 5,1 decares (the smallest) for Black Sea Region and as 17,3 decares (the largest) for Southeast Anatolia Region and 9,6 decares for Turkey in general.

In Turkey, the opinions of the farmers for the fragmentation of the lands via inheritance were investigated and 74,6% of survey participants consider the fragmentation of land via inheritance stands as a problem. Although there are differences as of regions, about 60,1% of the participants think that if remuneration is paid they would hand over their shares to other shareholders whereas 38,8% shows opposition to this idea. When the ratio of the people acceding to the idea of handing over their shares put in order as of provinces, Bayburt is the leading with 77,1% and Rize is the last with 29,9%.

About 81,6% of farmers stated that they would consider paying remuneration of land and buying from other shareholders. When the ratio of the people acceding to the idea of buying from other shareholders put in order as of provinces, Rize again takes the last place in the list. The similar situation is valid for Ordu, Trabzon and Giresun. In these provinces the ratio of people that would

think of either buying from or selling to other shareholders was found to be very low.

Among the considerable reasons why farmers would not think of selling their shares to other shareholders, having no job other than farming to deal with (the only means of living) and thinking that keeping the lands is an assurance for their children.

Moreover, as a result of statistical evaluations, opinions on division of land via inheritance, fragmentation of land divided into shares and regulations to be made in order to avoid fragmentation of land would show differences depending on the socio-economic situations of the participants.

Key Words: Agricultural land, land fragmentation, consolidation,

1.GİRİŞ

Cumhuriyetin ilk yıllarında kırsal nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı oldukça yüksek olup, bu değer 1950'li yıllara kadar değişmemiş ve yaklaşık %75 dolaylarında kalmıştır. Bu oran zaman içerisinde azalarak 1970 yılında %61,5'e, 1980 yılında %56,9'a, 2000 yılında 35,1'e, 2010 yılında %23,74'e ve 2012 yılında ise %22,7'e kadar düşmüştür. Buna paralel olarak da, toplam nüfus içerisinde şehirlerin nüfusu oranı artmıştır (Anonim, 2013a). Ekonomik faaliyetler dikkate alındığında toplam istihdam içerisinde, 1980 yılında %60 olan tarımın payı azalarak, 2010 yılında %25,2 ve 2013 yılında %21,8 olarak gerçekleşmiştir. Birçok ülkede toplam istihdam içerisinde tarımın payı Türkiye'ye göre oldukça düşüktür. Bu oran 2010 yılında Avustralya'da %3,3, İngiltere'de %1,2, İspanya'da %4,3, Yunanistan'da %12,5 Avusturya'da %5,5 ve Belçika'da %1,4 olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2013b, Anonim, 2013c).

Her ne kadar yıllar içerisinde azalma olsa da, hala ülke nüfusunun önemli bir bölümünün kırsal alanda yaşaması ve bu alanlarda tarımın en önemli geçim kaynağını oluşturması, buna bağlı olarak ülke ekonomisindeki tarım sektörünün ağırlığı nedeniyle kalkınma planlarında kırsal nüfusa ve tarıma özel bir önem verilmektedir. Günümüzde kırsal alanların karşılaştığı en önemli sorunlardan biri kalkınmanın sürdürülebilir ve dengeli kılınmasıdır. Bu nedenle kalkınma planlarının başarısı hem kırsal ve kentsel alanlardaki gelir farkını ortadan kaldırmaya hem de çevresel faktörlerinde içinde olduğu sürdürülebilir ve dengeli olmasına bağlıdır. Kırsal alanda çevre odaklı planlarda tarım arazilerinin etkin ve sürdürülebilir kullanılması son yıllarda tarımsal alanlarda yapılan çalışmaların öncelikli konusunu oluşturmaktadır. Toprağın muhafazası, kirlenmesinin önlenmesi, sürdürülebilir kullanıma yönelik tarım teknolojileri, çevre dostu tarımsal üretim sistemleri, arazi toplulaştırması ve arazinin parçalanmasını önlemeye yönelik yasal düzenlemeler, sürdürülebilir bir tarımsal buna bağlı olarak ta kırsal kalkınma çalışmaları içerisinde gösterilebilir.

Türkiye’de tarım arazileri; miras, sermaye ve işgücü yetersizliğinden dolayı kiracılık ve ortakçılık, çeşitli kamulaştırmalar, arazi alım-satım işleri, gibi nedenlerle parçalanmaktadır. Bu nedenlerden dolayı işletmelerin işledikleri arazi miktarları küçülmekte ve işletmeler birbirlerinden uzak çok sayıda, düzensiz parçalardan oluşmaktadır. Tarımsal işletmelerin %78,9’u 100 dekardan küçük işletme büyüklük gruplarında yer almaktadır. Bu işletmelerin tasarrufunda bulundurduğu arazi ise toplam arazinin %34,3’ünü oluşturmaktadır (Anonim,2012a).

Türkiye’de toplam işletme sayısı 3.022.127, parça sayısı 12.323.405 ve toplam arazi 184.348.223 olup, işletme başına parça sayısı 4,08, ortalama parça büyüklüğü 14,96 dekar ve işletme başına düşen ortalama işlenen arazi genişliği 60,9 dekadır (Anonim, 2012b). Parça sayısı 3 ve daha az olan işletmelerin oranı %36,8 ve işledikleri tarım arazisi %17,5, parça sayısı 4 ve üzerinde olan işletmelerin oranı %63,2 ve işledikleri tarım arazisi %82,5’dir (Anonim 2012c).

İşletme arazilerinin küçük ve parçalı yapısı, işletmelerde üretim ve yatırım maliyetlerinin yükselmesine, kaynak israfına, arazi sınırlarından dolayı kayıplara, arazilerin boş kalmasına, teknoloji, bilgi ve sermaye kullanımında sınırlamalara neden olmakta ve dolayısıyla işletmelerin verimli bir şekilde çalışmasını engellemektedir.

Bunu önlemenin yolu; öncelikle tarım arazilerindeki daha fazla parçalanmayı ve bozulmayı önleyici; yasal, hukuksal düzenlemelerin yapılması, günümüze kadar olmuş küçülmelerin, parçalanmaların ve düzensizliklerin iyileştirilmesidir. Bunu sağlamanın yolu da arazi toplulaştırması çalışmasıdır.

Bu çalışma, tarımla uğraşanlar içerisinde söz sahibi bireyler ile ileri gelenlerin, tarım arazilerinin bölünmesinin neden olduğu sorunlar hakkındaki düşüncelerini ve bölünmeyi önlemek için yapılan yasal düzenlemeler hakkındaki görüş ve önerilerini almak amacıyla yürütülmüştür.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de tarımda modernizasyon ve verimlilik açısından tarım arazilerinin parçalanmasının bir engel olarak ortaya çıktığı görüşü tartışılmaktadır. Bunu önlemenin yolu olarak bir taraftan arazilerin bölünerek küçülmesini önleyici yasal düzenleme çalışmaları, diğer taraftan parçalanmış ve dağılmış arazileri toplulaştırma çalışmaları yapılmaktadır.

Tarım arazilerinin parçalanmasının nedeni olarak birçok görüş öne sürülmektedir. Bizimana ve ark. (2004), ‘Güney Rwanda’da işletme büyüklüğü, arazi parçalanması ve ekonomik verimlilik’ isimli çalışmalarında, birçok köylünün küçük arazilere sahip olmasını ve arazi parçalanmasının yaygın olmasını nüfus artışının doğrudan sonucuna bağlamıştır. Yoğunlu (2013), arazilerin parçalanmasının başlıca nedenlerini; zorunlu koşullar nedeniyle ortaya çıkan parçalanma, tarımsal faaliyetler nedeniyle ortaya çıkan parçalanma, nüfus artışı, miras, alım ve satımlarla ortaya çıkan parçalanma olarak sıralamıştır. Tarımsal kalkınma için Avrupa Topluluğu ülkelerinde ve ülkemizde önemli tarım politikasının entegre bir şekilde tarımsal yapının iyileştirilmesi olduğunu ve bunlar arasında arazi toplulaştırmasının önemli yer tuttuğunu belirtmiştir.

Ekinci ve Sayılı (2010) ise tarım arazilerinin parçalanmasını önlemeye yönelik mevzuatları inceledikleri çalışmalarında, tarım arazilerinin parçalanmasının nedenlerini arazilerin sanayi ve turizm tesisleri, baraj, yol, konut yapımı gibi ama dışı kullanılması ile birlikte kiracılık ve/veya ortakçılık şeklinde işletilmesi gibi faktörlere bağlamışlardır. Çalışmalarında, tarım arazilerinin parçalanması sonucu önemli ekonomik kayıpların meydana geldiğini belirtmişlerdir.

Macaristan’da tarımda gelişmeleri engelleyen ve çözülmesi gereken sorunların başında arazi politikası ve özellikle miras sistemi olduğunu belirten Buday-Sántha, aynı zamanda arazi parçalanmasında vergilerin etkili olduğu ve arazi vergi sisteminin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Buday-Sántha 2009). Arazi parçalanmasının nedenleri konusunda benzer

sonuçlar Kakwagh ve ark. (2011) tarafından Nijerya'nın Tivland bölgesinde arazi parçalanmasının tarımsal kalkınmaya olan etkilerini araştırdıkları çalışmada ortaya ıkmiş ve mevcut arazi mülkiyet sisteminin mirasa bağlı olarak arazinin parçalanmasına neden olduğu sonucuna varılmıştır.

Tarım arazilerinin düzensiz, dağınık ve küçük parsellerden oluşması, zaman, işgücü, sermaye kayıplarına, işlenemeyen arazilerin artmasından dolayı üretim kayıplarına ve dolayısıyla ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Kumbasaroğlu ve Dağdeviren (2006), tarım arazilerinde parçalılık durumuna göre tarım işletmelerinin ekonomik analizi zerine Erzurum merkez ilçesinde yaptıkları çalışmada, ortalama parsel byklğ 30 dekarın üzerinde olan işletme grubunun, parsel byklğ 30 dekardan küçük olan işletme gruplarından daha başarılı olduğu belirlemişlerdir. Bu konuda Todorova and Lulcheva (2005) tarafından yapılan çalışmada arazi parçalanmasının her toprak reform çalışmasının mantıksal bir sonucu olduğu vurgulanmıştır. Bu çalışmada, dağınık arazi parçalarının tarım işletmeciliğinde karlılığı olumsuz yönde etkilediği ve bununla tarımda etkinliği engelleyen bir unsur olduğu, bu küçük arazi parçalarının işgücü ve makine kullanım etkinliğini de dşrdğ  belirtilmiştir. Ayrıca, dağınık parsellerin aynı zamanda arazi yönetimini olumsuz etkilediği ve bu durumun sürdürülebilir kalkınma önünde önemli bir engel olduğu belirlenmiştir. Bu durumun arazi toplulaştırma ve bölgede arazi planlama çalışmaları ile zlebileceği belirlenmiştir.

Arazi toplulaştırmasını tarımsal mülkiyetin yeniden düzenlenmesi ve tarımsal yapının iyileştirilmesi olarak tanımlayan Gün (2003) kırsal alan ve tarımda gelişmenin başarısı için, arazi toplulaştırmasında entegre bir yaklaşımın göz önüne alınması ve buna kırsal kalkınmanın da dahil edilmesi gerektiği bildirmiştir. Bu alışma ile Türkiye'de çeşitli kanunlar ve birçok kurum tarafından uygulanan arazi toplulaştırma çalışmalarının geniş program dhilinde bütün tarımsal, çevresel ve kırsal düzenlemelerin özel bir arazi toplulaştırma kanunu çatısı altında toplanacak şekilde yapılmasının gerekliliği tartışılmıştır. Bu konuda Rembold (2003) ise arazi toplulaştırmasının tek ve yegne zm

olmadığını bunun yanı sıra arazi yönetim sisteminin olmasını ve tarım dışı arazilerinde göz önünde bulundurması gerektiğini belirtmiştir. Arazi parçalanmasına yönelik çözümlerin tarım işletmelerinde gıda güvenliğinin sürdürülebilir kırsal yaşamın sağlanması ile başlanabileceği çünkü bu çözüm yaklaşımın entegre bir paket olduğu ve bu paket içinde arazi yönetim sisteminin, arazi yönetim organizasyonların, bölgesel kalkınma ve köy geliştirme unsurlarının da olması gerektiği belirtilmiştir.

Çiftçilerdeki bilgi eksikliği ve bunun yanında bazı sosyoekonomik özellikler toplulaştırma hizmetinin benimsenmesini ve sonuç olarak yaygınlaşmasını engellemektedir (Özkan ve Gürel, 2001). Avrupa Birliği ülkelerinde 1950’li yıllardan itibaren, ülkemizde ise 1960’lı yıllardan itibaren arazi toplulaştırma çalışmalarının yapıldığını belirten Küzeci (2008), Türkiye’de mevcut olan arazi toplulaştırma yasaları ile Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan yasaları karşılaştırmış ve Türkiye’deki arazi toplulaştırma çalışmalarının Avrupa Birliği üyelik süreci için yeterli olmadığını belirtmiştir.

Şekil bozukluklarından, sınır kayıplarından dolayı kullanılmayan arazileri kullanılabilir hale getirmek, maliyetleri düşürmek ve işletmeleri daha karlı hale getirmek amacıyla yapılan toplulaştırma sahalarında bazı araştırmacılar toplulaştırmanın etkilerini ölçmeye çalışmışlardır. Bu bağlamda, Koral ve Güney (1996), Tokat ili Erbaa ilçesi Kızılcubuk köyünde 1987-1992 yılları arasında yaptıkları çalışmada, arazi toplulaştırması ile %546 oranında net gelir artışı sağlandığını, bununla birlikte tarım arazilerinin yapısal özelliklerinin düzeltilmesi sonucu, toprak işleme için birim zaman tüketiminde %38.52 oranında tasarruf sağlandığını belirtmişlerdir. Toplulaştırma yatırımının indirgenmiş değerler üzerinden yapılan mali analizi sonucunda; fayda/masraf oranı 1.13, iç karlılık oranı %54.16 ve geri ödeme süresi 0.94 yıl olarak bulunmuştur.

Arazi toplulaştırması yapılan alanlarda üreticilerin sosyo-ekonomik yapısı ve toplulaştırma bilinç düzeyine etkili faktörleri belirlemek amacıyla birçok çalışma yapılmıştır. Tokat ilinde Aslankurt ve ark. (2005) tarafından

yapılan çalışmada bu konu işlenmiştir. Bu çalışmada, Tokat ilindeki arazi toplulaştırması bilinç düzeyini etkileyen en önemli faktörleri, arazi toplulaştırmasına yeni başlanmış yerler için; yaşam düzeyi, henüz tamamlanmış yerler için; yaşam düzeyi ve gelişmiş tarım teknolojisini benimseme ve uygulama düzeyi, önceki yıllarda tamamlanmış yerlerde ise, gelişmiş tarım teknolojisini benimseme ve uygulama düzeyi olarak bulmuşlardır.

Benzer bir çalışmada Özyazıcı (2006) tarafından Sinop ilinde arazi toplulaştırması uygulamasının değişik aşamalarında bulunan üç ayrı bölgede yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda, toplulaştırma projesi yeni tamamlanan sahadaki üreticilerin (Durağan-Akçabük) toplulaştırma bilinç düzeyleri ile tarımsal kuruluşlarla ilişki düzeyi, tarım ürünleri yıllık satış tutarı arasında bir ilişki bulunmuştur. Arazi toplulaştırma projesi devam eden sahadaki üreticilerin (Boyabat - Kadınlı - Bektaş - Ömer - Eğlence) toplulaştırma bilinç düzeyleri ile yaşam düzeyi, tarım ürünleri yıllık satış tutarı ve toplam brüt üretim değeri arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Toplulaştırma kararını etkileyen sosyoekonomik faktörleri belirlenmek amacıyla Aktaş ve ark. (2006) Adana ili Karataş ilçesi Yemişli köyünde 2003 yılında bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışma sonucu, çiftçilerin toplulaştırma kararına etki edebilecek değişkenler 5 ana faktör altında açıklanmıştır. Bunlar sırasıyla; çiftçinin temel özellikleri, sosyal katılım, çevresel ilişkiler ve yaşam standardı, gelişmiş tarım teknoloji benimseme ve aile içi otorite şeklindedir. Yapılan faktör analizi sonucu, toplulaştırma yatırımı sırasındaki mevcut problemler hızlı bir şekilde çözülemediği zaman, toplulaştırma yapılması ön görülen diğer yerlerdeki çiftçilerin toplulaştırma kararlarını olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmiştir. Çiftçilerin arazi toplulaştırmasını benimseme düzeyinin genelde orta düzeyde olduğu, bununla birlikte, arazi toplulaştırma yatırımlarının yavaş gitmesi çiftçinin toplulaştırmaya karşı bakışını olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tarım arazilerinin düzensiz, dağınık ve küçük parsellerden oluşması diğer alt yapı hizmetlerinin etkin kullanımını da etkilemektedir. Bu konuda

Tamer (2009) tarafından Manisa ili Salihli Sağ Sulama Birliği sahasında, aynı sekonder sulama kanalından su alan, birinde arazi toplulaştırması uygulanmış diğerinde uygulanmamış alanlara hizmet götüren iki tersiyer kanal ve bu tersiyerlerden su alan alanlar da çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, toplulaştırılmış alanlardaki parsel büyüklüğü 14,22 dekar, toplulaştırılmamış alanlarda 6,81 dekar, parsellerin sulama kanallarıyla doğrudan bağlantı oranı toplulaştırılmış alanda %60, toplulaştırılmamış alanda %18 olarak bulunmuştur. Sulama oranı ise toplulaştırılmış alanda %75,8, toplulaştırılmamış alanda %74,5 olarak bulunmuştur.

Benzer bir çalışma da Eskişehir ili Beyazaltın köyünde yapılmış, toplulaştırma sonucu dikdörtgen parsel sayısının %6,82'den %89,50'ye yükseldiği, toplam parsel sayısının %25,19 azaldığı, toplulaştırma oranının %25, sulama oranının %100 olarak gerçekleştiği belirtilmiştir. Ayrıca, sosyal ve ekonomik yönden mevcut işletmelerin %100'ünde yaşam koşullarında iyileşme ve gelir artışı sağlandığı vurgulanmıştır (Sönmezyıldız, 2012).

Bazı literatürlerde arazilerin parçalı ve küçük olmasının ekonomik dezavantajları yanında avantajları da tartışılmaktadır. Sunqvist ve Andersson (2006) Kuzey Vietnam'da arazi parçalanmasının tarımsal verimlilik üzerine etkilerini araştırdıkları çalışmalarında, parçalanma ve verimlilik arasında zayıf bir ilişki olduğunu, arazi toplulaştırmasının hemen kazanç sağlamayacağını bulmuşlardır. Bu çalışmada parçalanmanın dezavantajları; taşıma masraflarını artırması, dağınık parsellerin korunması, denetim ve yönetim masraflarının zaman alıcı ve oldukça zor olması, arazi parçalanmasının aynı zamanda komşular arasında tartışma riskini artırması, küçük parçalı arazilerin belirli ürünlerin yetiştirilmesinde zorluklara neden olması ve yüksek gelir getiren ürünlere geçişin engellenmesi, makine kullanımını ve diğer büyük ölçekli tarımsal uygulamaları engellemesi, drenaj, sulama, iletişim, taşımacılık gibi alt yapının gelişimini olumsuz etkilemesi olarak belirtilmiştir. Farklı toprak ve yetiştirme koşulların da toplam ürün başarısızlığı riskinin azalmasını ise parçalanmanın avantajı olduğunu belirtmiştir. Bir yıl verimi yüksek olan

alanların ertesi yıl daha düşük verim verebileceğini, böylece çeşitli parsellerin olmasının riski dağıtacağını belirtmiştir. Todorova ve Lulcheva (2005), parçalanmanın neden olduğu olumsuz etkiler yanında biyoçeşitlilik için avantaj teşkil ettiğini, üreticilerin farklı parsellerde farklı ürün yetiştirmek zorunda kaldığı için işgücü kullanımında ve riskin azaltılmasında avantajların oluştuğunu bildirmişlerdir.

Platonova and Jankava (2011), Letonya’da arazi toplulaştırması faaliyetlerinin yeni olduğunu, bu çalışmaların ana amacının arazi parçalanmasını önlemek ve işletmeleri optimum büyüklüğe kavuşmalarını kolaylaştırmak olduğunu belirtmişlerdir. Arazi toplulaştırması için en önemli ön koşulun tarım arazilerinde optimum işletme parsellerinin oluşturulması ve kullanımı, diğer kırsal kalkınma süreçlerini ve yönetim koşullarını oldukça etkileyen arazi parçalanmasının önlenmesi olduğu bildirilmiştir. Arazi parçalılığının sadece arazi yönetimini değil ulaşım masraflarını da olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir. Kırsal alanda toprak reformu sırasında mülkiyette ve kullanımda olan arazilerin zaten bir kaç parçaya bölüldüğü, arazi parçalanmasını etkileyen diğer bir unsurunda arazi piyasası olduğu belirtilmiştir.

Yukarıda verilen çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde, tarım arazilerinin nüfus artışı, miras, alım ve satımlar, arazinin kiracılık ve/veya ortaklık şeklinde işletilmesi gibi faktörlere bağlı olarak parçalandığı görüşü öne çıkmaktadır. Yine bu çalışmalarda, ortaya çıkan düzensiz, dağınık ve küçük parsellerin, zaman, işgücü, sermaye kayıplarına, işlenemeyen arazilerin artmasından dolayı üretim kayıplarına ve dolayısıyla ekonomik kayıplara neden olduğu ve bunun önlenmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Fakat diğer taraftan, arazilerin parçalı ve küçük olmasının işgücü kullanımında ve tarımda riskin azaltılmasında önemli avantaj oluşturduğuna da dikkat çekilmektedir.

Görüldüğü gibi, parçalanmanın nedenleri ve parçalanma sonucu ortaya çıkan kayıpları ortaya koyan münferit çalışmaları olmasına rağmen, Türkiye genelini kapsayan, özellikle arazi parçalanmasının önüne geçmek için planlanan yasal düzenlemeler konusunda ilgili bireylerin görüşlerini yansıtacak geniş

katılımlı bir çalışma mevcut değildir. Bu bağlamda, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak, bu konunun sonuçlarından etkilenecek olan tüm paydaşları bir araya getirmek suretiyle, mevcut durumu bilimsel olarak ortaya koymak, politika ve yasal düzenleme yapıcılara karar almalarında yardımcı olabilecek doğru bilgi sağlamak amacıyla böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Çalışmanın ana materyalini ve birincil veri kaynağını Türkiye’de tarım arazisinin bölünmesinin önlenmesi konusunda ilgili paydaşların (önder çiftçi, muhtar, birlik-kooperatif-diğer STK ve oda-borsa temsilcileri) düşünce ve önerilerini belirlemek amacıyla 81 ilde yapılan anket çalışmaları ile elde edilen bilgiler oluşturmaktadır. Ayrıca ulusal ve bölgesel düzeydeki raporlar, araştırmalar ve istatistiklerden ikincil veriler olarak yararlanılmıştır.

3.2. Yöntem

3.2.1. Araştırma alanının belirlenmesi ve elde edilen verilerin analizinde kullanılan yöntem

Çalışma için gerekli olan verilerin toplanması için anket soru formlarının oluşturulması, tarımın paydaşlarının ve kamuoyunun bilgilendirilmesi ve önerilerin alınması amacı ile 10 Ocak 2012 ve 29 Şubat 2012 tarihlerinde Ankara’da ulusal düzeyde iki Çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştaylarda tarımın paydaşları ile çalışmanın ana çatısı oluşturulmuş ve anket soru formunda yer alması gereken sorular belirlenmiştir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüklerinden 81 il koordinatörü belirlenmiş, Ankara, Diyarbakır, Erzurum, İzmir İllerinde, Anket uygulama kılavuzu ve anket uygulamasında karşılaşılabilecekleri problemler hakkında bilgi verilerek, anketlerin doldurulması sırasında dikkat edilmesi gereken konular hakkında eğitimler düzenlenmiştir. Daha sonra, hazırlanan anket formlarının doldurulması için 81 ilde görev yapan Tarımsal Yayımı Geliştirme (Tar-Gel) projesi kapsamında görev yapan personel görevlendirilmiş ve bu personel İl koordinatörlerince eğitilmiştir.

Tarım arazilerinin bölünmesini önlemek amacıyla yapılması planlanan düzenlemeler kapsamında çiftçilerin düşüncelerini belirlemek için benzer bir çalışma, TAGEM talimatlarıyla Haziran-Ağustos 2009 tarihleri arasında, TAGEM’e bağlı 40 araştırma enstitüsü tarafından 47 il 214 ilçeye ait 661 köyde

yürütülmüştür. Çalışmada küme örnekleme yöntemi kullanılarak hisseli tarım arazisi olanlar içerisinde tesadüfi olarak seçilen 3.318 birey ile görüşülmüştür.

Bu çalışma ise, tarımla uğraşanlar içerisinde söz sahibi bireylerin ve ileri gelenlerin görüş ve önerilerini almak amacıyla; köy ve mahalle muhtarları, birlik-kooperatif veya diğer STK temsilcileri, oda-borsa temsilcileri ve önder çiftçiler ile yapılmıştır.

Çalışmanın yürütüldüğü alanlarda önder çiftçiler dışındaki tüm hedef kitle için “Tam Sayım Örnekleme Yöntemi” nin kullanılması amaçlanmış ve bu kitlenin tamamıyla olmasa da büyük bir çoğunluğu ile anketler yapılmıştır. Önder çiftçiler için “Gayeli Örnekleme Yöntemi” kullanılmış ve Tar-Gel personeli görev yaptığı her yerleşim yerinde 1 veya 2 birey ile anket yapmıştır. Bu kapsamda 81 ilde 50.832 anket çalışması yapılmış olup, bu anketlerin 48.496’sı analiz ve değerlendirmeye alınmıştır.

Gruplar itibariyle değerlendirmeye alınan örnek sayıları;

Köy ve mahalle muhtarları,	34.899
Önder çiftçiler	9.220
Birlik-Kooperatif veya diğer STK temsilcileri,	3.849
Oda-Borsa temsilcileri	528

olmak üzere toplam 48.496 olarak belirlenmiştir.

Anketler 2012 yılı Ocak, Şubat ve Mart aylarında yapılarak tamamlanmıştır.

Tarım danışmanları tarafından doldurulan anket soru formu TAGEM tarafından geliştirilen veri giriş programına işlenerek detay veriler yanında özet verilerde bu programdan elde edilmiştir. Çalışmanın sağlıklı yürütülmesi açısından merkezden bir ekip elektronik ortam (web sayfası) üzerinden anket girişlerini sürekli takip etmiş, günlük olarak sahadaki koordinatörler ve anketörler yanlış ve eksik girişler hakkında uyarılmıştır.

Verilerin analiz ve değerlendirmesinde; çalışmanın amacı doğrultusunda, bir veya birden fazla faktör bir arada incelenmek üzere veriler sınıflandırılarak gerekli hipotezler kurulmuş ve bu hipotezlerin geçerliliği X^2 analizi yapılarak (Kesici ve Kocabaş, 1998) test edilmiştir. Ayrıca faktörler arasındaki ilişkiler lojistik regresyon analizi (Albayrak 2006, Hosmer ve Lemeshow 2000, Y. H. Chan 2005) ve simetrik olarak normalleştirilmiş uyum analizi (görsel ilişki analizi) yapılarak (Özdamar, 2002) değerlendirilmiş ve yüzdeler ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Bağımsızlık kontrolleri (X^2) sonucunda; arazilerin miras yolu ile parçalanması konusundaki düşüncelerin, hisseli arazilerin dağıtımı ile ilgili görüşlerin, miras yolu ile arazinin bölünmesini önlemek amacı ile yapılması planlanan düzenlemeler ile ilgili düşüncelerin, yaş, eğitim düzeyi, sosyal güvenlik, tarımsal faaliyet gelirleri, geçim kaynağı, geçimini sağladığı nüfus gibi sosyo-ekonomik faktörlere bağlı olarak değişip değişmediği kontrol edilmiştir.

Hissedarların, arazilerin miras yolu ile parçalanması konusundaki düşünceleri, hisseli arazileri devredip devretmeme konusundaki tercihleri, miras yolu ile arazinin bölünmesini önlemek amacı için planlanan düzenlemeler ile ilgili düşünceleri ile eğitim seviyesi, yaş, yaşadıkları yer, sosyal güvenliklerinin olup olmaması, çocuk sayısı, yaşadıkları bölge, işletme arazisi büyüklükleri gibi faktörler arasındaki ilişkiler lojistik (multinomial) regresyon analizi yapılarak tahmin edilmiştir. Bu çalışmada işletme, işletmecinin kendisi, eşi ve çocuklarından oluşan çekirdek ailedir.

Birçok sosyo-ekonomik araştırmada olduğu gibi, bu çalışmada da bağımlı değişkenler kategorik olarak belirlendiği için, bağımlı değişkenin normal dağılım gösterdiği varsayımından hareket eden en küçük kareler tekniği ile hesaplanan regresyon eşitliği ile yapılan tahminlerin yetersiz kalacağı düşünülerek, bağımsız değişkenler üzerinde herhangi bir ön şart istemeyen ve bağımlı değişkenin kategorik olarak belirlendiği durumda uygulanabilen lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Lojistik regresyon modelinde bilinmeyen parametrelerin tahmininde “Maksimum Likelihood – En ok Olabilirlik

Yöntemi” kullanılmaktadır. Modelin genel anlamda geçerliliğini test etmek için yani modelin verileri iyi temsil edip etmediğini belirlemek için -2logLikelihood istatistiğinden yararlanılmıştır.

Katsayıların önem kontrolleri yapıldıktan sonra, katsayıların yorumları odds (olasılık oranı/üstünlük oranı) değerleri kullanılarak yapılmıştır. Odds değeri, incelenen bir olayın, kendisi dışında kalan diğer olayların olasılığına oranı olarak tanımlanır. Lojistik regresyonda Odds oranı, $\text{Exp}(B)$ olarak ifade edilir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu araştırma, tarımla uğraşanlar içerisinde söz sahibi bireyler ve ileri gelenlerin tarım arazilerinin bölünmesinin neden olduğu sorunlar ve bölünmeyi önlemek için yapılan düzenlemeler hakkındaki görüş ve önerilerini almak amacıyla köy ve mahalle muhtarları, birlik-kooperatif veya diğer STK temsilcileri, oda-borsa temsilcileri ve önder çiftçiler ile yapılmıştır. Akdeniz Bölgesinde 4.570, Doğu Anadolu Bölgesinde 6.620, Ege Bölgesinde 6.718, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 4.832, İç Anadolu Bölgesinde 8.020, Karadeniz Bölgesinde 11.272, Marmara Bölgesinde 6.464 birey olmak üzere toplam 48496 birey ile yapılan anketlerin, ankete katılan gruplar itibarıyla dağılımı Çizelge 4.1’de verilmiştir.

Çizelge 4.1 Ankete katılan grupların dağılımı

Bölgeler	GRUPLAR				Toplam	
	Köy ve Mahalle Muhtarları	Birlik Kooperatif ve Diğer STK Temsilcileri	Oda-Borsa Temsilcileri	Önder Çiftçiler		
AB	Birey	3.256	347	43	924	4.570
	%	71,3	7,6	0,9	20,2	100,0
DAB	Birey	5.054	165	53	1.348	6.620
	%	76,3	2,5	0,8	20,4	100,0
EB	Birey	4.578	739	56	1.345	6.718
	%	68,2	11,0	0,8	20,0	100,0
GDAB	Birey	3.104	106	46	1.576	4.832
	%	64,2	2,2	1,0	32,6	100,0
İAB	Birey	5.620	626	126	1648	8.020
	%	70,1	7,8	1,6	20,6	100,0
KB	Birey	9.109	733	124	1.306	11.272
	%	80,8	6,5	1,1	11,6	100,0
MB	Birey	4.178	1.133	80	1.073	6.464
	%	64,6	17,5	1,2	16,6	100,0
Türkiye	Birey	34.899	3.849	528	9.220	48.496
	%	72,0	7,9	1,1	19,0	100,0

Çizelge 4,1’den de görüldüğü gibi anketlerin %72’si muhtarlar, %19’u önder çiftçiler, %7,9’u birlik-kooperatif veya diğer STK temsilcileri ve %1,1’i oda-borsa temsilcileri ile yapılmıştır. Bölgelere göre katılımcı gruplar

incelendiğinde, muhtarların oranı %64,3 ile %80,8 arasında önder çiftçilerin oranı %11,6 ile %32,6 arasında değişmiştir.

4.1 Bölgeler İtibariyle Ankete Katılanların Sosyo-Ekonomik Özellikleri

4.1.1 Yaşadığı yerler

Ankete katılanların Doğu Anadolu Bölgesinde %87,3'ü, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde %85,9'u, İç Anadolu Bölgesinde %74,1'i ve Türkiye genelinde %81,1'i köylerde yaşamaktadır. Bölgeler itibariyle kasabada yaşayanların oranı %3,2 ile %17,4 arasında, ilçelerde yaşayanların oranı ise %6,1 ile %8,9 arasında değişmektedir. Büyükşehirlerde yaşayanların oranı ise %1'in altındadır (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2 Yaşadıkları yerler

Yaşadığı Yer	Bölgeler (%)							Türkiye (%)
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB	
Köy	71,0	87,3	75,8	85,9	74,1	85,4	84,8	81,1
Kasaba	17,4	4,0	17,2	3,2	16,0	5,6	6,3	9,7
İlçe	8,9	6,4	6,1	7,9	8,5	7,4	7,7	7,5
İl	2,0	2,3	0,7	2,8	0,9	1,6	0,9	1,5
Büyükşehir*	0,7	0,1	0,1	0,2	0,5	0,0	0,4	0,3
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* 6 Aralık 2012 tarihinden önceki 16 büyük şehri kapsamaktadır.

4.1.2 Eğitim durumları

Türkiye genelinde ankete katılan üreticilerin %63,7'si ilkökul, %16,4'ü ortaokul, %13,6'sı lise mezunu, %3,6'sı yüksekokul ve üniversite mezunu olarak belirlenmiştir. Bölgeler tek tek incelendiğinde ilkökul mezunu olanların oranının %58,4 ile %70,6 arasında değiştiği, yüksek okul ve üniversite mezunları oranının her bölgede düşük olduğu, en fazla yüksek okul mezununun Akdeniz Bölgesinde, en az yüksek okul mezununun ise Doğu Anadolu Bölgesinde olduğu Çizelge 4.3'de görülmektedir.

Çizelge 4.3 Eğitim durumları

Eğitim Durumu	Bölgeler (%)							Türkiye (%)
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB	
Okur-Yaz. Değil	0,2	1,4	0,2	3,1	0,3	0,2	0,2	0,7
Okur-Yazar	1,0	4,4	0,8	5,7	1,6	1,3	1,1	2,1
İlkokul	59,2	58,4	70,6	60,8	64,5	64,4	65,0	63,7
Ortaokul	17,8	19,4	13,2	16,2	16,1	16,6	16,2	16,4
Lise	16,8	13,8	11,4	10,6	14,3	14,0	13,8	13,6
Yük. Okul -	5,0	2,6	3,7	3,6	3,3	3,5	3,9	3,6
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=1544$	SD = 30		P = 0,000					

4.1.3 Sosyal güvenlik durumları

Ankete katılan bireylerin sosyal güvenlikleri Türkiye geneli ve her bölge için ayrı ayrı Çizelge 4.4’de verilmiştir.

Çizelgeden de görüldüğü üzere sosyal güvenlikleri olmayan üreticilerin oranı Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi dışında oldukça az olup, %3,1 ile %5,6 arasında değişmiştir. Güneydoğu Anadolu bölgesinde sosyal güvenliği olmayan üreticilerin oranı %23, Doğu Anadolu Bölgesinde %24,7 olarak bulunmuştur. Karadeniz Bölgesi dışındaki diğer bölgelerde üreticilerin çoğunluğunun Tarım Bağ-Kurlu (%30,4 - %39,6) olduğu belirlenmiştir. Türkiye genelinde ankete katılanların sosyal güvenlikleri incelendiğinde ise üreticilerin %59,3’ünün Bağ-Kurlu, %25,7’sinin SSK güvenliğine sahip ve %9’unun sosyal güvenlikleri olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.4 Sosyal güvenlik durumları

Sosyal Güvenlik	Bölgeler (%)							Türkiye (%)
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB	
Tarım Bağ-Kur	35,1	30,4	33,5	37,2	39,6	20,5	38,3	32,2
Esnaf Bağ-Kur	32,5	21,6	33,2	19,1	26,9	27,6	28,3	27,1
Tarım SSK	3,1	2,4	3,1	2,6	3,0	4,2	4,3	3,4
İşçi SSK	17,9	13,7	21,5	11,7	21,0	35,7	22,5	22,3
Emekli Sandığı	5,2	5,1	5,3	4,2	5,0	6,4	3,8	5,1
Diğer	0,6	1,9	0,3	2,3	0,6	0,5	0,3	0,8
Sosy. Gü. Yok	5,6	24,7	3,1	23,0	5,0	5,0	2,6	9,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=1544$	SD = 30		P 00,000					

4.1.4 Nüfus göstergeleri

Çizelge 4.5’de verilen nüfus göstergeleri incelendiğinde, çocuk sayısının en fazla Güneydoğu Anadolu Bölgesinde (6,7 birey), en az Marmara Bölgesinde (2,5 birey) olduğu görülmektedir. Anket yapılan bireyin kendisi hariç geçimini sağladığı nüfus sayısı da çocuk sayısı ile paralel bir durum oluşturmuş ve en fazla Güneydoğu Anadolu Bölgesinde (7,6 birey), en az Marmara ve Ege Bölgesinde (4,2 birey) olarak bulunmuştur. Benzer durum kardeş sayısı için de geçerli olmuş ve en fazla kardeş Güneydoğu Anadolu Bölgesinde (8,2 birey) bulunmuştur.

Çizelge 4.5 Nüfus göstergeleri

	Bölgeler (birey)							Türkiye (birey)
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB	
Çocuk Sayısı	3,4	5,1	2,6	6,7	3,6	3,5	2,5	3,8
Geçimini Sağladığı Nüfus Sayısı	4,7	6,4	4,2	7,6	4,8	4,8	4,2	5,1
Kardeş Sayısı	6,5	7,4	4,6	8,2	5,9	5,5	4,3	5,9

4.1.5 İşletme arazisi büyüklüğü

Ankete katılan üreticilerin işletme arazi miktarları Çizelge 4.6’da verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi, ankete katılan işletmelerin işletme başına en fazla araziye sahip olduğu bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi olup, bu bölgedeki işletme başına toplam 163,9 dekar arazinin 91,8 dekarı kendi, eşi ve çocuklarına ait ortalama hissesiz arazi, 68,4 dekarı işletmeye ait hisseli arazidir. İşletme başına en az araziye sahip olan bölge Karadeniz Bölgesi olup, işletme başına toplam 48,8 dekar arazinin 21,1 dekarı kendi, eşi ve çocuklarına ait ortalama hissesiz arazi, 26,9 dekarı işletmeye ait hisseli arazidir.

Türkiye genelinde işletme başına toplam 93,6 dekar arazi miktarının ise 42,6 dekarı hisselidir. Türkiye geneli için bulunan bu değer, TÜİK verilerine göre yaklaşık 60 dekar olan Türkiye ortalamasının üzerindedir. Fakat bu değer, TAGEM talimatıyla, 2009 yılında, 47 il 214 ilçeye ait 661 köyde hisseli tarım arazisine sahip toplam 3.318 çiftçi ile yapılan anket sonucu belirlenen değerlerle uyumludur. Bu çalışma sonucu ortalama işletme büyüklüğü İç Anadolu

Bölgesinde 122,43 dekar, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 166,84 dekar, Karadeniz Bölgesinde 41,24 dekar ve araştırmanın yapıldığı 47 ilin ortalaması 81,82 dekar olarak bulunmuştur.

Çizelge. 4.6 İşletmelere ait toplam arazi miktarı

	Bölgeler (da)							Türkiye (da)
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB	
İşletmeye Ait Hissesz*	43,9	54,1	36,2	91,8	77,5	21,1	41,8	49,0
İşletmeye Ait Hisseli**	35,8	52,2	26,2	68,4	66,2	26,9	33,5	42,6
Kiraya Veya Ort. Verilen.	2,3	1,3	1,2	3,8	4,0	0,8	1,7	2,0
İşletme Başına Toplam	82,1	107,6	63,6	163,9	147,6	48,8	77,0	93,6

*Kendisi, eşi ve çocuklarına ait, **Diğer aile fertleri, diğer akraba hisseleri

4.1.6 İşletme arazisinin niteliği ve parsel sayısı

İşletme başına toplam sulanan arazi 32 dekar, kuru arazi 61,6 dekar bulunmuştur. Sulu arazilerinin 17,4 dekarı, kuru arazilerin 31,7 dekarı işletmeye ait hissesiz arazilerden oluşmaktadır (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7 İşletme arazileri, ortalama parsel sayısı ve niteliği

İşletme Arazileri ve Parsel Sayıları	Ortalama Parsel Sayısı (adet)	Ortalama Sulanan Arazi (da)	Ortalama Kuru Arazi (da)
İşletmeye (Kendi, Eşi ve Çocuk)	4,9	17,4	31,7
İşletmeye Ait Hisseli (Diğer Aile – Akraba)	4,6	13,9	28,6
Kiraya veya Ortağa Verilen	0,2	0,7	1,3
İşletme Başına Toplam	9,7	32,0	61,6

İşletme arazilerinin bölgeler itibariyle ortalama parsel sayısı ve ortalama parsel büyüklükleri Çizelge 4.8’de verilmiştir. Çizelgede de görüldüğü üzere işletmeye ait en fazla parsel İç Anadolu Bölgesinde hissesiz arazilerde 6,1 adet, hisseli arazilerde 6,4 adet, kira ve ortağa verilen arazilerde 0,4 adet olmak üzere toplam 12,9 adet olarak bulunmuştur. En az parsel Akdeniz Bölgesinde hissesiz arazilerde 3,7 adet, hisseli arazilerde 3,4 adet ve toplam 7,3 adettir.

Çizelge 4.8 Parsel sayısı ve parsel büyüklüğü

	Bölgeler							Türkiye
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB	
Parsel Sayısı (adet)								
İşletmeye Ait Hissesz	3,7	5,0	4,8	5,6	6,1	4,3	5,3	4,9
İşletmeye Ait Hisseli	3,4	4,6	3,2	3,7	6,4	5,1	4,4	4,6
Kiraya veya Ortağa Verilen	0,2	0,1	0,1	0,2	0,4	0,1	0,2	0,2
Toplam Parsel Sayısı	7,3	9,7	8,1	9,5	12,9	9,5	9,9	9,7
Parsel Büyüklüğü(Dekar)								
Ort. Parsel Büyüklüğü	11,2	11,1	7,9	17,3	11,4	5,1	7,8	9,6

Ortalama parsel büyüklükleri ise, en fazla Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 17,3 dekar, en az Karadeniz Bölgesinde 5,1 dekar olarak bulunmuştur. Türkiye ortalaması parsel büyüklüğü ise bu çalışmada 9,6 dekar olarak belirlenmiştir. Hissesz arazilere ait ortalama parsel sayısı 4,9 adet, hisseli arazilere ait ortalama parsel sayısı 4,6 adet ve toplam 9,7 adet bulunmuştur.

4.1.7 İşletme arazisini edinme yolları

Resmi olarak kayıtlı arazilerin edinme yolları incelendiğinde, işletme başına toplam 48,6 dekar olan kuru arazinin %67,4'ünün miras, %29,1'inin satın alma, %2,4'ünün hibe yoluyla elde edilen araziler olduğu görülmüştür. İşletme başına toplam 27,7 dekar sulu arazinin ise %59,3'si yine miras yolu ile elde edilen arazilerdir (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9 İşletmelerin resmi olarak kayıtlı arazilerini edinme yolları

Kayıtlı Arazileri Edinme Yolları	Ortalama Sulu Arazi		Ortalama Kuru Arazi	
	da	%	da	%
Miras Yoluyla	16,4	59,3	32,8	67,4
Hibe Yoluyla	0,5	1,7	1,2	2,4
Satın Alma Yoluyla	10,4	37,5	14,2	29,1
Hazine, Orman ve Meradan İslah ve İmar ile	0,4	1,6	0,5	1,1
Toplam	27,7	100,0	48,6	100,0

Satın alınarak edinilen arazilerin en fazla Akdeniz Bölgesinde 69,30 dekar ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 67,69 dekar, en düşük ise Karadeniz Bölgesinde 9,37 dekar olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, bu çalışma sonucuna göre

bu arazileri en fazla satın alanların önder çiftçiler (81,74 da), en az satın alanların muhtarlar (24,61 da) olduğu belirlenmiştir.

4.1.8 Kardeşler arası miras paylaşımı

Bölgeler itibariyle kardeşler arasında miras paylaşımının nasıl yapıldığı Çizelge 4.10'da verilmiştir. Akdeniz ve Ege Bölgesinde kız ve erkeklerin mirastan eşit pay aldığını belirtenlerin oranı diğer bölgelere göre daha yüksek olup sırasıyla %62,3 ve %64,9 olarak bulunmuştur. Marmara bölgesinde bu oran %49,2, İç Anadolu Bölgesinde %46,6 olarak belirlenmiştir. Kız ve erkeklerin mirastan eşit pay aldığını belirtenlerin oranının en düşük olduğu bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi olup bu değer %31,8 olarak bulunmuştur. Miras dağıtımının yapılmadığını belirtenlerin oranı ise %22,2 ile %39,7 arasında değişmiştir.

Çizelge 4.10 Kardeşler arasında miras paylaşımı

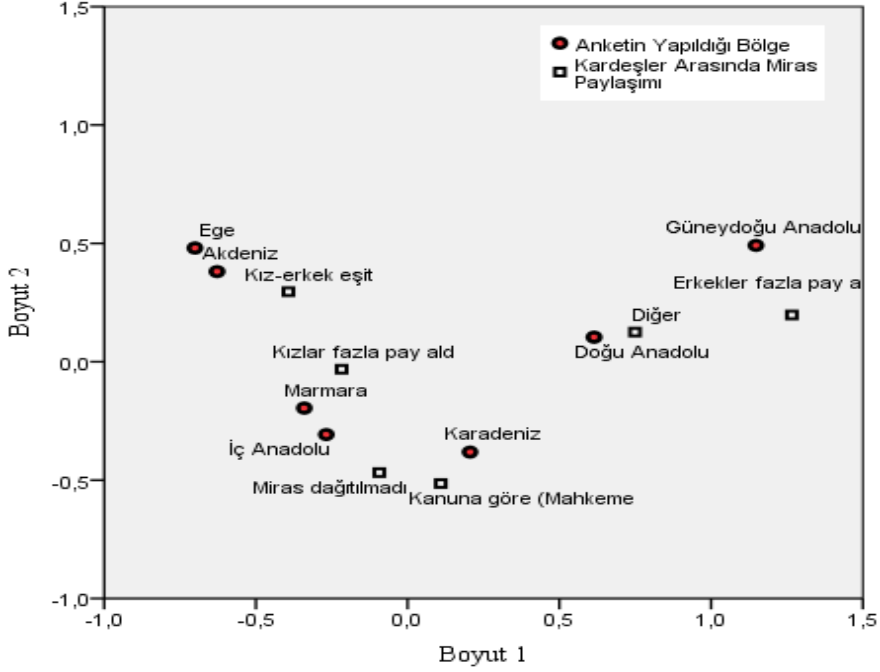
Kardeşler Arası Miras Paylaşımı	Bölgeler (%)							Türkiye (%)	
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB		
Kız-Erkek Eşit	62,3	36,2	64,9	31,8	46,6	36,9	49,2	45,8	
Erkeklerle Fazla Pay	4,2	26,0	2,9	36,5	8,8	16,9	7,5	14,4	
Kızlara Fazla Pay	0,2	0,1	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	
Kanuna Göre	1,2	1,8	1,2	1,9	2,8	2,0	1,9	1,9	
Miras Dağılımı Yok	30,1	30,6	28,6	22,2	39,1	39,7	38,2	34,0	
Diğer	2,0	5,3	2,2	7,3	2,5	4,4	2,9	3,8	
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
$\chi^2=5939$	SD = 30		P =0,000						

Erkeklerin mirastan en fazla pay aldığı bölge (%36,5) Güneydoğu Anadolu Bölgesidir. Türkiye genelinde ise %45,8 oranında kız-erkek eşit pay, %14,4 oranında erkeklerle fazla pay verildiği ve %34,0 oranında miras paylaşımının yapılmadığı belirlenmiştir.

Yapılan istatistik değerlendirmeler sonucu kardeşler arasında miras paylaşımının bölgelerden bağımsız olmadığı yani bölgelere göre değiştiği belirlenmiştir ($\chi^2=5939$, P = 0,000). Şekil 1'de verilen uyum analizi sonucu görüldüğü gibi, Ege ve Akdeniz Bölgesinde mirasın kız-erkek arasında eşit paylaşım eğilimi, Güneydoğu Anadolu bölgesinde erkeklerle daha fazla pay

verme eğilimi vardır. Bütün bölgelerde kızlara fazla pay verenlerin oranı oldukça düşük olsa da, bölgeler içerisinde kızlara en çok pay vermeye eğilimli bölge Marmara Bölgesi olarak görülmektedir.

Şekil 1. Kardeşler arası miras paylaşımı ile bölgeler arası uyum analizi

4.1.9 Çocuklar arası miras paylaşımı

Mirasın çocuklar arasında nasıl paylaştırıldığı veya paylaşılmak istendiği araştırılmış ve sonuçlar Çizelge 4.11'de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi kardeşler arası miras paylaşımından farklı olarak, kız ve erkeğe eşit pay verenler veya planlayanların oranı tüm bölgelerde %50'nin üzerinde olup, bu oranlar en yüksek Akdeniz Bölgesinde (%94,2), en düşük Güneydoğu Anadolu Bölgesinde (%68,9) bulunmuştur. Kardeşler arası miras paylaşımında olduğu gibi çocuklar arası miras paylaşımında da erkek çocukların en yüksek pay aldığı bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi olarak ortaya çıkmaktadır.

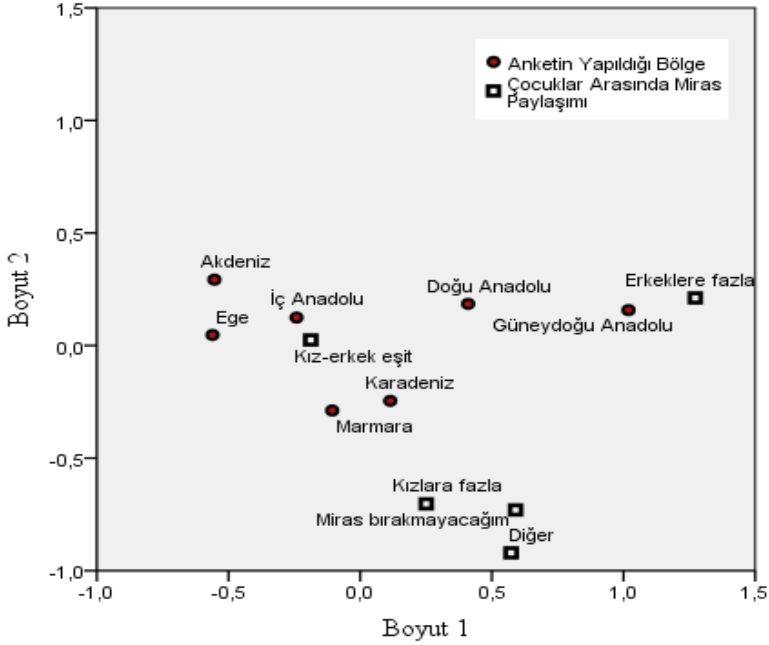
Çizelge 4.11 Çocuklar arasında miras paylaşım durumu

Mirasın Nasıl Paylaştırıldığı veya Paylaştırılmak İstendiği	Bölgeler (%)							Türkiye (%)
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB	
Kız-Erkek Eşit	94,2	78,6	93,8	68,9	88,8	82,4	85,9	84,8
	10,5	12,7	15,3	8,1	17,3	22,6	13,5	100
Erkeklerle Fazla Pay	3,7	16,2	3,1	24,1	7,5	11,3	8,3	10,4
	3,4	21,3	4,1	23,2	11,9	25,4	10,7	100
Kızlara Fazla Pay	0,2	0,4	0,1	0,2	0,4	0,4	0,3	0,3
	5,1	16,7	5,1	7,1	21,2	31,4	13,5	100
Miras Bırakılmayacak	0,4	0,7	0,4	1,1	0,6	0,9	0,8	0,7
	4,7	13,4	7,4	15,4	14,5	29,1	15,4	100
Diğer	1,6	4,1	2,6	5,6	2,7	5	4,7	3,9
	3,9	14,6	9,4	14,5	11,6	29,8	16,2	100
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100
$\chi^2=2308$	SD = 24		P =0,000					

Çocuklar arası miras paylaşımının bölgelere göre değişip değişmediği χ^2 analizi yapılarak araştırılmış ve çocuklar arası miras paylaşımının bölgelere göre değiştiği bulunmuştur ($\chi^2=2308$, P = 0,00).

Mirasın çocuklar arasında nasıl paylaştırıldığı veya paylaştırılmak istendiği görüşü ile bölgeler arasında yapılan uyum analizi sonucu, kardeşler arası miras paylaşımında olduğu gibi çocuklar arası miras paylaşımında da Güneydoğu Anadolu Bölgesinde erkek çocuklara daha çok pay vermeye eğilimi olduğu görülmektedir. Kız-erkek çocuklara eşit pay verme eğiliminde olanlar ise İç Anadolu, Karadeniz ve Ege Bölgesinde daha yoğun olarak görülmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Çocuklar arasında miras paylaşımı ile bölgeler arasında uyum analizi

4.1.10 İşletme varlıklarının ortalama hissedar sayıları

İşletmeye ait tarla, bağ-bahçe, traktör, ev ve diğer varlıklara ait hissedar sayıları belirlenerek Çizelge 4.12’de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü üzere tarla arazilerinin resmi olarak kayıtlı olan ortak sayısı 4,85 birey olarak bulunmuş olup, bu hissedarlardan 2,24’ü kendisi, eşi, çocuklar, 1,37’si anne, baba, 0,52’si erkek kardeş, 0,31’i kız kardeş, 0,28’i amca, teyze ve onların çocuklarından oluşmaktadır. Aynı çizelgeden bağ-bahçe arazilerinin toplam hissedar sayısının 1,31 ve evlerin hissedar sayısının ise 1,14 birey olduğu görülmektedir. İşletme varlıklarına ait hissedarların %49,7’si kendisi, eşi, çocukları, %26,3’ü anne veya baba, %10,6’sı erkek kardeşten oluşmaktadır.

Ayrıca işletmede var olan traktör ve diğer ekipmanların yaklaşık %86’sı yalnızca görüşülen işletme sahibi bireylere ait olup, bu tip ekipmanlarda çok hissedarlığın yaygın olmadığı belirlenmiştir.

Çizelge 4.12 İşletme varlıklarının ortalama hissedar sayıları

	Ortalama Hissedar Sayıları				
	Tarla	Bağ-Bahçe	Ev	Diğer	%
Kendisi, Eşi, Çocukları	2,24	0,65	0,71	0,06	49,7
Anne ve/veya Baba	1,37	0,32	0,24	0,01	26,3
Erkek Kardeş	0,52	0,15	0,10	0,01	10,6
Kız Kardeş	0,31	0,09	0,05	0,00	6,1
Amca, Teyze ve Çocukları vb.	0,28	0,08	0,03	0,00	5,3
Aile Dışı	0,13	0,02	0,00	0,00	2,0
Toplam	4,85	1,31	1,14	0,09	100,0

4.2 Bölgeler İtibariyle Arazilerinin Bölünerek Küçülmesi Konusunda Görüşler

4.2.1.Arazilerin miras yoluyla bölünerek küçülmesi konusunda görüşler

Tarımla uğraşanlar içerisinde söz sahibi bireyler ve ileri gelenlerin, işletmelerin miras yolu ile parçalanıp küçülmesine nasıl baktıkları, bölünmeyi sorun olarak görüp görmedikleri araştırılmış ve sonuçlar bölgeler itibariyle Çizelge 4.13’de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü üzere işletme arazilerinin bölünerek küçülmesini sorun olarak görenlerin oranı en düşük Doğu Anadolu Bölgesinde (%67,6), en yüksek İç Anadolu Bölgesinde (%85,4) bulunmuştur. Türkiye genelinde arazilerin küçülmesini sorun olarak görenlerin oranı %74,6 olarak bulunmuştur.

Yapılan ki-kare analizi sonucu arazilerin bölünerek küçülmesi konusundaki düşüncelerin bölgelere göre değiştiği ve bölgelerden bağımsız olmadığı bulunmuştur ($\chi^2=1029,2$, $P=0.000$).

Çizelge 4.13 Arazilerin bölünerek küçülmesi konusunda görüşleri

İşletmelerin Bölünmesi-Küçülmesi	Bölgeler (%)							Türkiye (%)
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB	
Sorun	72,4	67,6	72,6	69,8	85,4	70,8	82,1	74,6
Sorun Değil	27,6	32,4	27,4	30,2	14,6	29,2	17,9	25,4
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=1029,2$	SD = 6		P =0,000					

4.2.2 Tarım arazilerinin hissedarlarda toplanması konusunda görüşler

Türkiye genelinde arazilerin miras yolu ile bölünüp küçülmesini ankete katılanların %74,6'sı sorun olarak görmesine rağmen, küçülmenin önüne geçmek için arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması görüşüne olumlu bakanların oranı biraz azalarak %71 olarak bulunmuştur (Çizelge 4.14). Yine yapılan ki-kare analizi sonucu bu görüşün bölgelere göre değiştiği belirlenmiştir ($\chi^2=768$, P=0.000).

Çizelge 4.14 Arazilerin hissedarların birisinde toplanması konusunda görüşler

Arazilerin Hissedarların Birisinde Toplanması	Bölgeler (%)							Türkiye (%)
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB	
Uygun	66,7	68,5	67,2	67,6	81,5	67,2	76,6	71,0
Uygun Değil	32,5	30,5	32,3	31,3	17,8	31,8	22,8	28,2
Fikri yok/Cevapsız	0,7	1,0	0,6	1,1	0,6	1,0	0,5	0,8
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=768,1$	SD = 12		P =0,000					

4.2.3 Arazilerin hissedarlardan birine devri konusunda görüşler

İşletme arazilerinin bölünerek küçülmesini önlemek için Türkiye genelinde hissedarların %60,1'i bedeli karşılığı arazilerini devredebileceklerini, %38,8'i ise devretmeyeceklerini belirtmişlerdir. Bölgeler ayrı ayrı incelendiğinde arazilerini diğer hissedarlara devretme eğiliminde olanların oranının %53,9 ile %64,5 arasında değiştiği görülmüştür. Devretmem diyenler içerisinde ise en büyük orana sahip olan bölge Karadeniz bölgesi (%44,9) olup bunu Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%41,6) takip etmiştir. Devrederim diyenler içerisinde en büyük payı İç Anadolu Bölgesi (%64,1) ve Ege Bölgesi (%64,5) almıştır. Türkiye genelinde %1,2'lik bir grup bu konuda cevap vermemiş ve görüş bildirmemiştir (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15 Arazilerin hissedarlardan birine devri konusunda görüşler

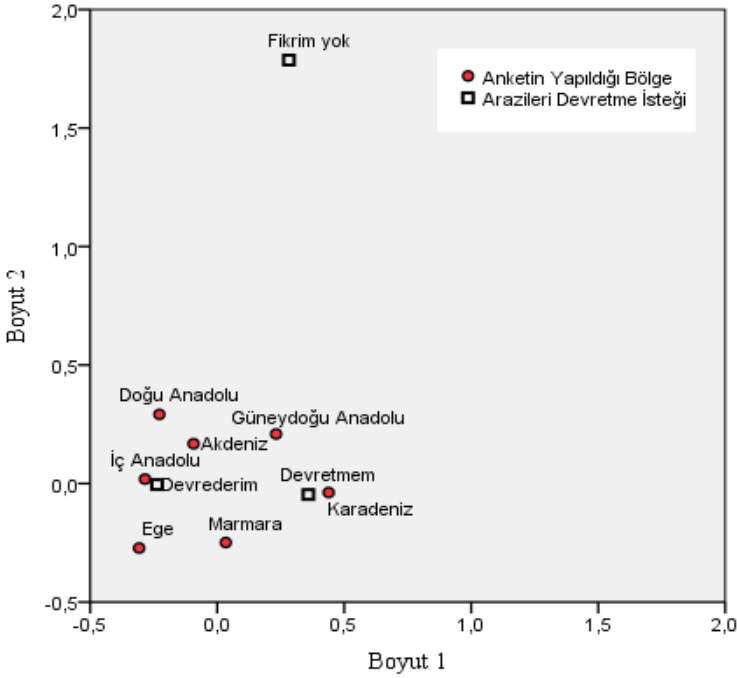
Hisseli Arazileri Bedeli Karşılığı Devri	Bölgeler (%)							Türkiye (%)
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB	
Devrederim	61,4	63,3	64,5	56,7	64,1	53,9	59,7	60,1
Devretmem	37,2	35,1	35,0	41,6	34,8	44,9	39,7	38,8
Fikri Yok/Cevapsızlar	1,5	1,7	0,5	1,7	1,1	1,2	0,6	1,2
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=414,9$	SD = 12		P =0,000					

Her ne kadar çoğunluk arazilerin küçülmesini önlemek için arazilerini devredebileceklerini belirtmiş olsalar da, yapılan χ^2 testi sonucunda, devretme isteğinin bölgelerden bağımsız olmadığı ve bölgelere göre değiştiği belirlenmiştir ($\chi^2=414,9$, $P =0,000$).

Bu iki değişken arasındaki ilişki uyum analizi yapılarak görsel boyutu ile de incelenmiş ve sonucu Şekil 3’de verilmiştir. Şekil incelendiğinde Karadeniz bölgesinin devretmeme eğiliminde, İç Anadolu ve Ege Bölgesinin devretme eğiliminde olduğu görülmektedir. Karadeniz bölgesinde arazileri devretmeme eğiliminin nedenlerinden birisi; geçimi sağlanan nüfus başına işletme arazisi büyüklüğünün (10,25 da), İç Anadolu (30,96 da) ve Ege Bölgesinden (15,25 da) oldukça düşük olması ile açıklanabilir.

Hissedarların hisseli arazileri devredip devretmeme konusundaki tercihlerini, eğitim seviyesi, yaş, yaşadıkları yer, sosyal güvenliklerinin olup olmaması, çocuk sayısı, yaşadıkları bölge, işletme arazisi büyüklükleri gibi faktörlerin etkileyeceği varsayımı ile çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon analizi yapılarak faktörler arasındaki ilişkiler tahmin edilmiştir.

Şekil 3. Arazilerdeki hisselerin devri konusundaki görüşler ile bölgeler arası uyum analizi

Bağımsız değişken olarak alınan bölgeler (X) ve bağımlı değişken olarak alınan hisseli arazileri devretme konusundaki tercihler arasında yapılan lojistik regresyon tahmin sonuçları Çizelge 4.16’da verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi, arazileri hissedarlardan birine devretme konusundaki görüşler içerisinde devrederim görüşü referans değer olarak alınmıştır. Ayrıca, bölgelere içerisinde sanayinin daha yoğun olduğu Marmara bölgesi referans değer olarak alınmış ve devretme konusunda diğer bölgelerin Marmara Bölgesine Göre eğilimlerinin ne olduğunu araştırılmıştır. Modelin genel anlamda geçerliliğini test etmek için yani modelin verileri iyi temsil edip etmediğini belirlemek için -2logLikelihood istatistiğinden yararlanılmış ve çizelgeden de görüldüğü gibi coğrafi bölgeler değişkeni model için anlamlı bulunmuştur.

Modelde ki katsayıların önemli olup olmadığını kontrol etmek amacıyla kullanılan Wald istatistiği sonuçlarına göre (P değerleri 0,00-0,019 arasında),

hisseli arazileri bedeli karşılığı devredip devretmeme konusunda bölgeler istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur.

Bu çizelgede olasılık oranı olarak alınan Exp (B) değerleri incelendiğinde, hisseli arazileri bedeli karşılığı devretmek yerine devretmemeyi tercih etme olasılığı veya devretme konusuna olumsuz yaklaşma olasılığı Marmara Bölgesine göre Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 1,103 kat, Karadeniz Bölgesinde 1,255 kat daha fazladır. Yine Marmara Bölgesine göre, ankete katılanların hisselerini devretme konusuna olumsuz yaklaşma olasılığı Akdeniz Bölgesinden 0,911 kat daha az, Doğu Anadolu Bölgesinden 0,834 kat ve İç Anadolu Bölgesinden 0,816 kat daha azdır. Bu bölgelerde ankete katılanların hisselerini devretme konusunda olumlu olma olasılıkları daha fazladır.

Çizelge 4.16 Arazileri devretme görüşlerinin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları

	Değişken	B	Stan. Hata	Wald	SD	P	Exp(B)	Exp (B) İçin Güven Aralığı (%95)	
Arazimi Devretmem	Sabit	-,409	,025	257,13	1	,00			
	Akdeniz	-,093	,040	5,467	1	,01	,911	,842	,985
	Doğu	-,182	,036	25,018	1	,00	,834	,777	,895
	Ege	-,204	,036	31,996	1	,00	,815	,759	,875
	Güneydoğu	,098	,039	6,358	1	,01	1,10	1,02	1,19
	İç Anadolu	-,204	,035	34,589	1	,00	,816	,762	,873
	Karadeniz	,227	,032	50,881	1	,00	1,25	1,17	1,33
	Marmara	0 ^b	.	.	0
Fikrim Yok	Sabit	-	,155	848,92	1	,00			
	Akdeniz	,786	,198	15,691	1	,00	2,19	1,48	3,23
	Doğu	,890	,183	23,764	1	,00	2,43	1,70	3,48
	Ege	-,358	,234	2,347	1	,12	,699	,442	1,10
	Güneydoğu	,986	,192	26,313	1	,00	2,68	1,83	3,90
	İç Anadolu	,452	,189	5,734	1	,01	1,57	1,08	2,27
	Karadeniz	,729	,178	16,843	1	,00	2,07	1,46	2,93
	Marmara	0 ^b	.	.	0
Diğer Testler									
					χ^2	SD	P		
Modelin	Likelihood Ratio test(LR)				419,8	12	,000		

*Referans Sınıf: Arazimi Devrederim

4.2.4 Arazileri devralma konusunda görüşler

Türkiye genelinde hissedarların %81,6'sı hissedar oldukları arazilerin bedelini ödeyerek diğer hissedarlardan devralmak isteyeceklerini, %17'si devralmak istemeyeceklerini ve %1,4'ü bu konuda görüş belirtmemişlerdir. Bölgeler ayrı ayrı incelendiğinde arazileri diğer hissedarlardan devralmak eğiliminde olanların oranının %87,0 ile %78,1 arasında değiştiği görülmüştür. Devralmam diyenler içerisinde ise en büyük orana sahip olan bölge Karadeniz bölgesi (%20,1) olup bunu sırasıyla Doğu Anadolu Bölgesi (%19,7) ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%19) takip etmiştir (Çizelge 4.17).

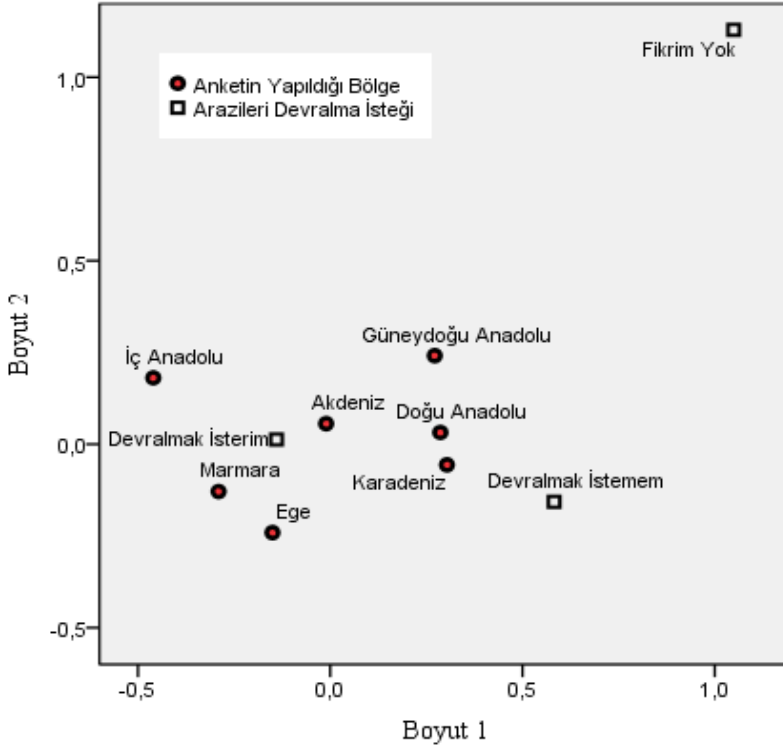
Çizelge 4.17 Arazileri devralma konusunda görüşler

Hisseli Arazileri Bedeli Karşılığı Devralma	Bölgeler (%)							Türkiye (%)
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB	
Evet Devralırım	81,8	78,3	83,0	78,7	87,0	78,1	84,7	81,6
Hayır Devralmam	16,7	19,7	16,2	19,0	12,0	20,1	14,5	17,0
Fikri yok/Cevapsız	1,5	1,9	0,8	2,2	1,0	1,8	0,8	1,4
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=412,1$	SD = 12		P =0,000					

Yapılan χ^2 testi sonucunda, hisseli arazileri diğer hissedarlardan bedeli karşılığı devralma isteğinin bölgelerden bağımsız olmadığı ve bölgelere bağımlı olarak değiştiği belirlenmiştir ($\chi^2=412$, P =0,000).

Ayrıca ankete katılanların hissedarı oldukları arazileri bedeli karşılığı devralma isteği ile bölgeler arasında uyum analizi yapılarak sonucu Şekil 4'de verilmiştir. Şekil incelendiğinde Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesindeki ankete katılanların devralma eğiliminde olmadıkları, Marmara, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgesindeki ankete katılanların devralma eğiliminde oldukları görülmektedir.

Şekil 4. Arazileri devralmak isteği ile anketin yapıldığı bölgeler arasında uyum analizi

Diğer hissedarlara ait hisseleri devralmak istemeyenlerin, kredi kolaylığı ve uygun koşullar sağlandığı takdirde devralmayı kabul edip etmeme durumu her bir bölge için Çizelge 4.18’de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü üzere uygun koşullar sağlandığı durumda tüm bölgelerde devralım diyenlerin oranı artmış ve bu oranlar Marmara Bölgesinde %62,5’e, Ege Bölgesinde %59,9’a, İç Anadolu Bölgesinde %59’a ve Türkiye genelinde %55’e çıkmıştır.

Uygun koşullar ve kredi kolaylığı sağlandığı durumda hisseli arazileri hissedarlardan devralma isteğinin coğrafi bölgelere göre değişip değişmediği yine χ^2 analizi yapılarak test edilmiş ve devralma isteğinin veya eğiliminin bölgelere göre değiştiği bulunmuştur ($\chi^2=64,0$, $P=0,000$).

Çizelge 4.18 Arazileri devralmak istemeyenlerin, kredi kolaylığı ve uygun koşullar sağlandığında devralma durumu

Uygun Koşullarda Devralma Düşüncesi	Bölgeler (%)							Toplam (%)	Toplam (Birey)
	AB	DAB	EB	GDAB	İAB	KB	MB		
Devralırım	56,9	50,7	59,9	55,8	59,0	48,3	62,5	55,0	3.317
Devralmam	43,1	49,3	40,1	44,2	41,0	51,7	37,5	45,0	2.719
Toplam(birey)	575	998	842	735	700	1.476	710		6.036
Toplam (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
$\chi^2=64,0$	SD = 12		P =0,000						

4.3 Ankete Katılan Bireylerin Sosyo-Ekonomik Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi

Bu bölümde ankete katılan bireylerin temel sosyo-ekonomik özelliklerine göre, arazilerin bölünerek küçülmesi, hissedarlardan birisinde toplanması, devri ve/veya devralınması konusundaki görüşleri değerlendirilmiştir.

4.3.1 Arazilerin bölünerek küçülmesi hakkında görüşler

Arazilerin bölünerek küçülmesinin sorun olarak görülüp görmemesinin, ankete katılan bireylerin temel sosyo-ekonomik özelliklerine göre değişimi incelenerek aşağıda verilmiştir.

4.3.1.1 Yaş gruplarına göre görüşler

Arazilerin bölünerek küçülmesi hakkındaki görüşler ve ankete katılanların yaş gruplarının dağılımı iki yönlü olarak Çizelge 4.19'da verilmiştir.

Çizelgeden de görüldüğü gibi değerlendirmeye alınan toplam 48496 bireyin %17,2'si 40 ve daha küçük, %35,7'si 41-50 yaş grubunda, %31,7'si 51-60 yaş grubunda, %15,4'ü 61 ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır.

Yine aynı çizelgeden de görüldüğü gibi, arazilerin bölünerek küçülmesini sorun olarak görenlerin oranı %74,6 ve sorun olarak görmeyenlerin oranı %25,4 olarak bulunmuştur. Bölünmeyi çoğunluk sorun olarak görse de, bu oranlar yaş gruplarına göre değişerek 40 yaşında veya daha küçük yaşlardaki

ankete katılanlar içerisinde %75,5'den yaş ortalaması büyüdükçe azalarak 60 yaşının üzerinde %71,5'e düşmüştür.

İşletmelerin bölünüp küçülmesinin sorun olup olmadığı konusundaki görüşlerin bireylerin yaşlarına bağımlı olarak değişebileceği varsayılmış ve yapılan χ^2 testi sonucu bu hipotez kabul edilmiştir ($\chi^2= 47,9$, $P=0,000$). Burada yaş grubu küçüldükçe bölünmeyi sorun olarak görmek daha çok ön plana çıkmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi ekonomik kayıplar konusundaki kaygılar olabilir.

Çizelge 4.19 Yaş gruplarına göre görüşlerin dağılımı

Yaş Grupları		İşletmelerin Bölünmesi-Küçülmesi		Toplam	
		Sorun	Sorun Değil	Birey	%
40 = <	Birey	6.310	2.046	8.356	17,2
	%	75,5	24,5	100,0	
41-50	Birey	13.055	4.258	17.313	35,7
	%	75,4	24,6	100,0	
51-60	Birey	11.472	3.901	15.373	31,7
	%	74,6	25,4	100,0	
60 >	Birey	5.328	2.126	7.454	15,4
	%	71,5	28,5	100,0	
Toplam	Birey	36.165	12.331	48.496	100,0
	%	74,6	25,4	100,0	
$\chi^2= 47,9$		SD= 3		P=0,000	

4.3.1.2 Eğitim durumlarına göre görüşler

Ankete katılan ve değerlendirmeye alınanların %63,7'si ilkokul, %16,4'ü ortaokul, %13,6'sı lise, %3,6'sı yüksekokul ve üniversite mezunudur (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20 Eğitim durumuna göre görüşlerin dağılımı

Eğitim Durumu		İşletmelerin Bölünmesi-Küçülmesi		Toplam	
		Evet Sorun	Sorun Değil	Birey	%
Okur-Yazar Değil	Birey	214	117	331	0,7
	%	64,7	35,3	100,0	
Okur-Yazar	Birey	711	296	1.007	2,1
	%	70,6	29,4	100,0	
İlkokul	Birey	22.370	8.512	30.882	63,7
	%	72,4	27,6	100,0	
Ortaokul	Birey	6.034	1.935	7.969	16,4
	%	75,7	24,3	100,0	
Lise	Birey	5.321	1252	6.573	13,6
	%	81,0	19,0	100,0	
Yüksek O-Üni.	Birey	1.515	219	1.734	3,6
	%	87,4	12,6	100,0	
Toplam	Birey	36.165	12.331	48.496	100,0
	%	74,6	26,4	100,0	
$\chi^2 = 396,2$		SD= 6		P=0,000	

Ankete katılanların eğitim seviyesi düştükçe arazilerin bölünerek küçülmesini sorun olarak görenlerin oranı azalmaktadır. Yüksekokul ve üniversite mezunlarının %87,4'ü küçülmeyi sorun olarak gördükleri halde okur-yazarların %70,6'sı, okur-yazar olmayanların %64,7'si sorun olarak görmektedirler (Çizelge 4.20).

İşletmelerin parçalanmasının bir sorun olarak görülüp görülmemesinin ankete katılanların eğitim seviyelerinden bağımsız olup olmadığı araştırılmış ve bağımsız olmadığı bulunmuştur ($\chi^2 = 396,2$, P=0,000).

4.3.1.3 Çocuk sayısına göre görüşler

Ankete katılan bireylerin %3,8'inin çocuğunun olmadığı, %28,6'sının 1-2 çocuk, %40,7'sinin 3-4 çocuk, %26,9'unun 5 veya daha fazla çocuğu olduğu belirlenmiştir. İşletmelerin bölünüp küçülmesi konusundaki görüşlerin çocuk sayılarına göre dağılımı incelendiğinde, sorun olduğunu belirtenlerin oranı en fazla 1-2 çocuğu olanlarda (%77,2), en az 5 ve daha fazla çocuğu olanlarda (%68,4) görülmüştür. Yapılan χ^2 analizi sonucunda arazilerin bölünüp

küçülmesi konusundaki görüşlerin çocuk sayısına göre değiştiği bulunmuştur (Çizelge 4.21).

Çizelge 4.21 Çocuk sayısına göre görüşlerin dağılımı

Çocuk Sayısı		İşletmelerin Bölünmesi-Küçülmesi		Toplam	
		Sorun	Sorun Değil	Birey	%
Çocuk Yok	Birey	1.376	455	1.831	3,8
	%	75,2	24,8	100,0	
1-2 Çocuk	Birey	10.687	3.161	13.848	28,6
	%	77,2	22,8	100,0	
3-4 Çocuk	Birey	15.176	4.583	19.759	40,7
	%	76,8	23,2	100,0	
5 ve Fazla	Birey	8.926	4.132	13.058	26,9
	%	68,4	31,6		
Toplam	Birey	36.165	12.331	48.496	100,0
	%	74,6	26,4	100,0	
$\chi^2 = 367,8$		SD= 3		P= 0,000	

4.3.1.4 Gruplara göre görüşler

İşletmelerin bölünerek küçülmesi hakkındaki görüşlerin anketin yapıldığı gruplara göre dağılımı Çizelge 4.22’de verilmiştir. Çizelge incelendiğinde görüldüğü gibi, ankete katılan grupların çoğunluğu arazilerin bölünerek küçülmesini sorun olarak görmektedirler. Gruplar içerisinde oda-borsa temsilcilerinin %89,4’ü, birlik, kooperatif ve diğer STK temsilcilerinin %84,2’si sorun olduğunu belirtirken, bu oran muhtarlar içerisinde %72’ye düşmüştür.

Çizelge 4.22 Arazilerin bölünerek küçülmesi hakkında görüşlerin dağılımı

Ankete Katılan Gruplar		İşletmelerin Bölünmesi- Küçülmesi		Toplam	
		Sorun	Sorun Değil	Birey	%
Köy ve mahalle muhtarları	Birey	25.134	9.765	34.899	72,0
	%	72,0	28,0	100,0	
Birlik-Kooperatif ve diğer STK temsilcileri	Birey	3.241	608	3.849	7,9
	%	84,2	15,8	100,0	
Oda-Borsa	Birey	472	56	528	1,1
	%	89,4	10,6	100,0	
Önder Çiftçi	Birey	7.318	1.902	9.220	19,0
	%	79,4	20,6	100,0	
Toplam	Birey	36.165	12.331	48.496	100,0
	%	74,6	25,4	100,0	
$\chi^2=481,4$		SD= 3		P=0,000	

İşletmelerin bölünerek küçülmesi konusundaki görüşlerin ankete katılan gruplara göre değişip değişmediği χ^2 testi ile kontrol edilmiş ve gruplara göre değiştiği bulunmuştur ($\chi^2= 481,4$, P=0,000).

4.3.1.5 Bireylerin yaşadıkları yere göre görüşler

Her ne kadar arazilerinin bölünerek küçülmesini çoğunluk sorun olarak görse de, bireylerin yaşadıkları yere göre oranlar değişmektedir. Büyük şehirlerde yaklaşık %90 olarak bulunan bu oran il, ilçe ve kasabalarda azalarak köylerde %73,6 olarak bulunmuştur. Yapılan χ^2 analizi sonucunda ($\chi^2= 102,9$) arazilerin bölünüp küçülmesi konusundaki görüşlerin bireylerin yaşadıkları yerden bağımsız olmadığı ve yaşadıkları yerlere bağlı olarak değiştiği bulunmuştur (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23 Yaşadıkları yere göre görüşlerin dağılımı

Yaşadıkları Yer		İşletmelerin Bölünmesi-Küçülmesi		Toplam	
		Sorun	Sorun Değil	Birey	%
Köy	Birey	28.957	10.361	39.318	81,1
	%	73,6	26,4	100,0	
Kasaba	Birey	3.673	1.013	4.686	9,7
	%	78,4	21,6	100,0	
İlçe	Birey	2.834	790	3.624	7,5
	%	78,2	21,8	100,0	
İl	Birey	585	154	739	1,5
	%	79,2	20,8	100,0	
Büyükşehir	Birey	116	13	129	0,3
	%	89,9	10,1	100,0	
Toplam	Birey	36.165	12.331	48.496	100
	%	74,6	25,4	100,0	
$\chi^2= 102,9$		SD= 4		P=0,000	

4.3.1.6 Sosyal güvenliklerine göre görüşler

İşletmelerin bölünerek küçülmesi konusunda ankete katılanların görüşlerinin sosyal güvenliklerine göre değişebileceği varsayımı ile yapılan değerlendirmede, Bağ-Kur (tarım), SSK (tarım) ve Emekli Sandığı kapsamında olanların yaklaşık %78'inin bölünmeyi sorun olarak gördüğü, bu oranın azalarak sosyal güvenliği olmayanlarda %66,1'e ve yeşil kart veya yaşlılık aylığı gibi diğer grubu oluşturanlarda %60,2'ye düştüğü görülmüştür (Çizelge 4.24). Yapılan ki-kare analizi sonucunda da arazilerin bölünerek küçülmesi hakkındaki görüşlerin sosyal güvenliklerine bağlı olarak değiştiği bulunmuştur ($\chi^2=328,4$, **P=0.000**).

Çizelge 4.24 Sosyal güvenlik durumlarına göre görüşlerin dağılımı

Sosyal Güvenlik		İşletmelerin Bölünmesi-Küçülmesi		Toplam	
		Sorun	Sorun Değil	Birey	%
Tarım Bağ-Kur	Birey	12.156	3.474	15.630	32,2
	%	77,8	22,2	100,0	
Esnaf Bağ-Kur	Birey	9.715	3.449	13.164	27,1
	%	73,8	26,2	100,0	
Tarım SSK	Birey	1.265	360	1.625	3,4
	%	77,8	22,2	100,0	
İşçi SSK	Birey	7.964	2.865	10.829	22,3
	%	73,5	26,5	100,0	
Emekli Sandığı	Birey	1.945	547	2.492	5,1
	%	78,0	22,0	100,0	
Diğer	Birey	247	163	410	0,8
	%	60,2	39,8	100,0	
Sosyal Güvenlik Yok	Birey	2.873	1.473	4.346	9
	%	66,1	33,9	100,0	
Toplam	Birey	36.165	12.331	48.496	100,0
		74,6	25,4	100,0	
$\chi^2 = 328,4$		SD= 6		P=0,000	

4.3.1.7 İşletme arazisi büyüklüklerine göre görüşler

Arazilerin bölünerek küçülmesi hakkındaki görüşlerin işletme arazisi büyüklüklerine göre dağılımı incelendiğinde büyük işletmelerde arazi bölünmesini sorun olarak görenlerin oranının daha fazla olduğu, işletme arazisi büyüklüğü küçüldükçe bu oranın genel anlamda azaldığı ve %83,9'dan %68,1'e düştüğü görülmektedir (Çizelge 4.25).

Ki-kare analizi sonucunda da arazilerin bölünerek küçülmesi hakkındaki görüşlerin işletme arazisi büyüklüklerine bağlı olarak değiştiği bulunmuştur ($\chi^2=610,4$, P= 0.000).

Çizelge 4.25 İşletme arazisi büyüklüklerine göre görüşlerin dağılımı

İşletme Arazisi Büyüklükleri		İşletmelerin Bölünmesi-Küçülmesi		Toplam	
		Sorun	Sorun Değil	Birey	%
5 da =<	Birey	4.992	2.177	7.169	14,8
	%	69,6	30,4	100,0	
6-10 da	Birey	3.262	1.529	4.791	9,9
	%	68,1	31,9	100,0	
11-19 da	Birey	3.853	1.598	5.451	11,2
	%	70,7	29,3	100,0	
20-49 da	Birey	9.347	3.383	12.730	26,2
	%	73,4	26,6	100,0	
50-99 da	Birey	6.810	1.958	8.768	18,1
	%	77,7	22,3	100,0	
100-199 da	Birey	4.641	1.043	5.684	11,7
	%	81,7	18,3	100,0	
200-499 da	Birey	2.517	500	3.017	6,2
	%	83,4	16,6	100,0	
500 da =>	Birey	743	143	886	1,8
	%	83,9	16,1	100,0	
Toplam	Birey	36.165	12.331	48.496	100
	%	74,6	25,4	100,0	
$\chi^2 = 610,4$		SD= 7		P=0,000	

4.3.2 Arazilerin birinde toplanması konusunda sosyo-ekonomik özelliklere göre görüşlerin değerlendirilmesi

İşletme arazilerinin bölünerek küçülmesini önlemek amacıyla hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması konusunda ankete katılan bireylerin görüşleri bazı sosyo-ekonomik özelliklere göre değerlendirilerek aşağıda verilmiştir.

4.3.2.1 Yaş grupları

Hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması görüşünü ankete katılan bireylerin Türkiye genelinde %71'i uygun bulmuş, %28,2'si uygun bulmamış, %0,8'i bu konuda cevap vermeyerek görüşlerini beyan etmemişlerdir (Çizelge 4.26).

Çizelgeden de görülebileceği gibi 40 ve daha küçük yaşlardakilerin %72,4'ü bu görüşü uygun bulurken yaş büyüdükçe bu görüşe katılanların oranı giderek azalmış ve 51-60 yaş grubunda %70,7'ye, 60 yaşından büyüklerde

%68,8'e düşmüştür. Yapılan ki-kare kontrolü sonucu bu görüşün ankete katılanların yaşlarından bağımsız olmadığı sonucuna varılmıştır ($\chi^2=28,7$, **P=0,000**).

Çizelge 4.26 Yaş gruplarına göre görüşlerin dağılımı

Yaş Grupları		Hisseli Arazilerin Hissedarların Birinde Toplanması			Toplam	
		Uygun	Uygun Değil	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
40 = <	Birey	6.050	2.242	64	8356	17,2
	%	72,4	26,8	0,8	100,0	
41-50	Birey	12.378	4.804	131	17.313	35,7
	%	71,5	27,7	0,8	100,0	
51-60	Birey	10.876	4.373	124	15.373	31,7
	%	70,7	28,4	0,8	100,0	
60 >	Birey	5.128	2.257	69	7.454	15,4
	%	68,8	30,3	0,9	100,0	
Toplam	Birey	34.432	13.676	388	48.496	100,0
	%	71,0	28,2	0,8	100,0	
$\chi^2 = 28,7$		SD= 6			P= 0,000	

4.3.2.2 Eğitim durumları

Hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması konusundaki görüşlerin bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımı Çizelge 4.27'de verilmiştir. Çizelge incelendiğinde, eğitim seviyesi düştükçe hisseli arazilerin toplanmasını uygun bulanların oranının azaldığı ve uygun bulmayanların oranının arttığı görülmektedir. Yüksekokul ve üniversite mezunları içerisinde hisselerin hissedarların birinde toplanmasını uygun bulanların oranı %77,90 iken, bu oran ortaokul mezunlarında %71,90'a, ilkokul mezunlarında ve eğitimi olmayanlarda bu %70'in altına düşmüştür. Yapılan ki-kare kontrolü sonucunda da ise bu görüşün eğitim düzeylerinden bağımsız olmadığı bulunmuştur ($\chi^2=123,4$, **P=0,000**).

Çizelge 4.27 Eğitim durumuna göre görüşlerin dağılımı

Eğitim Durumu		Hisseli Arazilerin Hissedarların Birinde Toplanması			Toplam	
		Uygun	Uygun Değil	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Okur-Yazar Değil	Birey	222	107	2	331	0,7
	%	67,1	32,3	0,6	100,0	
Okur-Yazar	Birey	665	328	14	1.007	2,1
	%	66,0	32,6	1,4	100,0	
İlkokul	Birey	21.576	9.066	240	30.882	63,7
	%	69,9	29,4	0,8	100,0	
Ortaokul	Birey	5.726	2.185	58	7.969	16,4
	%	71,9	27,4	0,7	100,0	
Lise	Birey	4.892	1.622	59	6.573	13,6
	%	74,4	24,7	0,9	100,0	
Yüksek Okul – Üniversite	Birey	1.351	368	15	1.734	3,6
	%	77,9	21,2	0,9	100,0	
Toplam	Birey	34.432	13.676	388	48.496	100,
	%	71,0	28,2	0,8	100,0	
$\chi^2= 123,4$		SD= 12		P= 0,000		

4.3.2.3 Çocuk sayısı

Hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması konusundaki görüşlerin bireylerin çocuk sayılarına göre dağılımı Çizelge 4.28’de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi çocuğu olmayanlar ile 5 çocuğa kadar hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanmasını uygun bulanların oranı yaklaşık %72 bulunmuş, 5 ve daha fazla çocuğu olanlarda bu oran %67’e düşmüştür.

Hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması konusundaki görüşün ankete katılanların çocuk sayılarından bağımsız olarak değişip değişmediği ki-kare kontrolü yapılarak test edilmiş ve bu görüşün çocuk sayılarından bağımsız olmadığı, çocuk sayısına bağlı olarak değiştiği bulunmuştur ($\chi^2=152,4$, $P=0,000$).

Çizelge 4.28 Çocuk sayısına göre görüşlerin dağılımı

Çocuk Sayısı		Hisseli Arazilerin Hissedarların Birinde Toplanması			Toplam	
		Uygun	Uygun Değil	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Çocuk Yok	Birey	1.327	482	22	1.831	3,8
	%	72,5	26,3	1,2	100,0	
1-2 Çocuk	Birey	9.979	3.776	93	13.848	28,6
	%	72,1	27,3	0,7	100,0	
3-4 Çocuk	Birey	14.383	5.235	141	19.759	40,7
	%	72,8	26,5	0,7	100,0	
5 ve Fazla	Birey	8.743	4.183	132	13.058	26,9
	%	67,0	32,0	1,0	100,0	
Toplam	Birey	34.432	13.676	388	48.496	100,0
	%	71,0	28,2	0,8	100,0	
$\chi^2 = 152,4$		SD = 6		P = 0,000		

4.3.2.4 Ankete katılan gruplar

Hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması konusundaki görüşlerin ankete katılan gruplara göre dağılımı Çizelge 4.29'da verilmiştir. Çizelge incelendiğinde, hisseli arazilerin hissedarlardan birinde toplanmasının uygun olduğu görüşüne katılanların %81,6'sının oda-borsa temsilcileri, %77,1'inin birlik, kooperatif ve diğer STK temsilcileri ve %74,8'inin önder çiftçiler olduğu görülmektedir. Bu görüşe katılanlar içerisinde en düşük oran %69,2 ile muhtarlar aittir.

Hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması konusundaki görüşün gruplardan bağımsız olup olmadığı ki-kare kontrolü yapılarak test edilmiş ve bu görüşün ankete katılan gruplardan bağımsız olmadığı bulunmuştur ($\chi^2=217,6$, $P=0,000$).

Çizelge 4.29 Ankete katılan gruplara göre görüşlerin dağılımı

Gruplar		Hisseli Arazilerin Hissedarların Birinde Toplanması			Toplam	
		Uygun	Uygun Değil	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Köy ve Mahalle Muhtarları	Birey	24.143	10.466	290	34.899	72,0
	%	69,2	30,0	0,8	100,0	
Birlik-Koop. ve diğ.STK temsil.	Birey	2.966	859	24	3.849	7,9
	%	77,1	22,3	0,6	100,0	
Oda-Borsa	Birey	431	94	3	528	1,1
	%	81,6	17,8	0,6	100,0	
Önder Çiftçi	Birey	6.892	2.257	71	9.220	19,0
	%	74,8	24,5	0,8	100,0	
Toplam	Birey	34.432	13.676	388	48.496	100,0
	%	71,0	28,2	0,8	100,0	
$\chi^2= 217,6$		SD= 6		P= 0,000		

4.3.2.5 Yaşadıkları yerler

Ankete katılan bireylerin çoğunluğu (%81,1) köylerde yaşamakta olup, bu grubun %70,6'sı hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması gerektiği görüşüne katılmış, %28,6'sı ise bu görüşü paylaşmamıştır. Kasabada yaşayanların %70,9'u, ilçelerde yaşayanların %75'i arazilerin hissedarlardan birisinde toplanmasının uygun olduğunu belirtmiştir (Çizelge 4.30).

Hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması konusundaki görüşün yaşadıkları yerden bağımsız olup olmadığı ki-kare kontrolü yapılarak test edilmiş ve bu görüşün ankete katılanların yaşadıkları yerden bağımsız olmadığı bulunmuştur ($\chi^2=37,5$, $P=0,000$).

Çizelge 4.30 Yaşadıkları yere göre görüşlerin dağılımı

Yaşadığı Yer		Hisseli Arazilerin Hissedarların Birinde Toplanması			Toplam	
		Uygun	Uygun Değil	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Köy	Birey	27.758	11.246	314	39.318	81,1
	%	70,6	28,6	0,8	100,0	
Kasaba	Birey	3.321	1.333	32	4.686	9,7
	%	70,9	28,4	0,7	100,0	
İlçe	Birey	2.717	874	33	3.624	7,5
	%	75,0	24,1	0,9	100,0	
İl	Birey	540	191	8	739	1,5
	%	73,1	25,8	1,1	100,0	
Büyükşehir	Birey	96	32	1	129	0,3
	%	74,4	24,8	0,8	100,0	
Toplam	Birey	34.432	13.676	388	48.496	100,0
	%	71,0	28,2	0,8	100,0	
$\chi^2 = 37,5$		SD= 8		P=0,000		

4.3.2.6 Sosyal güvenlik durumları

Ankete katılan bireylerin sosyal güvenliklerine göre hisseli arazilerin hissedarlardan birinde toplanması konusundaki görüşler Çizelge 4.31’de verilmiştir. Ankete katılanların çoğunluğunun (%32,2) sosyal güvenliği Tarım Bağ-Kur olup, bu grubun %73,5’i arazilerin toplanmasının uygun olduğunu, %25,8’i uygun olmadığını belirtmiş ve %0,7’ si fikir beyan etmemiştir. Ankete katılanların %9’unun sosyal güvenliği bulunmayıp, bu grup içerisinde arazilerin bir hissedarda toplanması düşüncesine olumlu bakanların oranı sosyal güvenliği olanlara göre daha düşük (%66,7) olarak bulunmuştur.

Ayrıca ki-kare kontrolü sonucu hisselerin hissedarlardan birisinde toplanması konusundaki görüşün sosyal güvenliklerinden bağımsız olmadığı belirlenmiştir ($\chi^2=119,6$, $P=0,000$).

Çizelge 4.31 Sosyal güvenlik durumlarına göre görüşlerin dağılımı

Sosyal Güvenlik		Hisseli Arazilerin Hissedarların Birinde Toplanması			Toplam	
		Uygun	Uygun Değil	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Tarım Bağ- Kur	Birey	11.489	4.039	102	15.630	32,2
	%	73,5	25,8	0,7	100,0	
Esnaf Bağ- Kur	Birey	9.256	3.811	97	13.164	27,1
	%	70,3	29,0	0,7	100,0	
Tarım SSK	Birey	1.166	438	21	1.625	3,4
	%	71,8	27,0	1,3	100,0	
İşçi SSK	Birey	7.535	3.200	94	10.829	22,3
	%	69,6	29,6	0,9	100,0	
Emekli Sandığı	Birey	1.815	653	24	2.492	5,1
	%	72,8	26,2	1,0	100,0	
Diğer	Birey	273	133	4	410	0,8
	%	66,6	32,4	1,0	100,0	
Sosyal Güvenlik Yok	Birey	2.898	1.402	46	4.346	9,0
	%	66,7	32,3	1,1	100,0	
Toplam	Birey	34.432	13.676	388	48.496	100,0
	%	71,0	28,2	0,8	100,0	
$\chi^2 = 119,6$		SD= 12		P= 0,000		

4.3.2.7 Arazisi büyüklükleri

Hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması konusundaki görüşlerin işletme arazisi genişliklerine göre dağılımı Çizelge 4.32'de verilmiştir. Çizelge incelendiğinde, işletme arazisi miktarı küçüldükçe hisseli arazilerin hissedarların birisinde toplanmasını uygun bulanların oranının azaldığı ve uygun bulmayanların oranının arttığı görülmektedir.

Çizelge 4.32 Arazi büyüklüklerine göre görüşlerin dağılımı

Arazi Büyüklüğü		Hisseli Arazilerin Hissedarların Birinde Toplanması			Toplam	
		Uygun	Uygun Değil	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
5 da=<	Birey	4.820	2.264	85	7.169	14,8
	%	67,2	31,6	1,2	100,0	
6-10 da	Birey	3.089	1.645	57	4.791	9,9
	%	64,5	34,3	1,2	100,0	
11-19 da	Birey	3.618	1.773	60	5.451	11,2
	%	66,4	32,5	1,1	100,0	
20-49 da	Birey	8.963	3.670	97	12.730	26,2
	%	70,4	28,8	0,8	100,0	
50-99 da	Birey	6.504	2.216	48	8.768	18,1
	%	74,2	25,3	0,5	100,0	
100-199 da	Birey	4.395	1.265	24	5.684	11,7
	%	77,3	22,3	0,4	100,0	
200-499 da	Birey	2.358	649	10	3.017	6,2
	%	78,2	21,5	0,3	100,0	
500 da=>	Birey	685	194	7	886	1,8
	%	77,3	21,9	0,8	100,0	
Toplam	Birey	34.432	13.676	388	48.496	100,0
	%	71,0	28,2	0,8	100,0	
$\chi^2= 474,7$		SD= 14		P=0,000		

İşletme arazisi 200-499 dekar olan grup içerisinde hisseli arazilerin hissedarların birinde toplanmasını uygun bulanların oranı %78,2 iken, bu oran 100-199 dekar arazisi olanlarda %77,3'e, 50-99 dekar arazisi olanlarda %74,2'ye 20-49 dekar arazisi olanlarda %70,4'e ve daha küçük arazisi olanlarda %70'in altına düşmüştür.

Hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması konusundaki görüşün arazi büyüklüklerine bağlı olarak değişip değişmediği ki-kare kontrolü yapılarak test edilmiş ve bu görüşün arazi büyüklüklerine bağlı olarak değiştiği bulunmuştur ($\chi^2=474,7$, $P=0,000$).

4.3.3 Arazilerinin birine devredilmesi konusunda sosyo-ekonomik özelliklere göre görüşlerin değerlendirilmesi

Arazilerin bölünerek küçülmesini önlemek amacıyla ankete katılanların hissedar oldukları arazideki hisselerinin bedelinin ödenmesi durumunda diğer

hissedarlardan birine devretmesi konusundaki görüşleri, bazı sosyo-ekonomik özelliklerine göre değerlendirilerek verilmiştir.

4.3.3.1 Yaş grupları

Ankete katılanların hissedar oldukları arazileri hissedarlardan birine devretme konusundaki görüşlerinin yaş gruplarına göre dağılımı Çizelge 4.33’de verilmiştir. Ankete katılanların Türkiye genelinde %60,1’i hisseli arazilerini diğer hissedarlardan birisine devredebileceklerini, %38,8’i devretmeyeceklerini belirtmişlerdir. Bunların %1,2’si ise bu konuda görüş bildirmemişlerdir. Her ne kadar hisseli arazilerin devri konusunda çoğunluk olumlu görüş bildirseler de, çizelgeden de görülebileceği gibi 40 ve daha küçük yaşlardakilerin %61,8’i arazileri devretme konusuna olumlu bakmaktayken yaş büyüdükçe bu görüşe katılanların oranı azalmış ve 51-60 yaş grubunda %59,8’e, 60 yaşından büyüklerde %58’e düşmüştür.

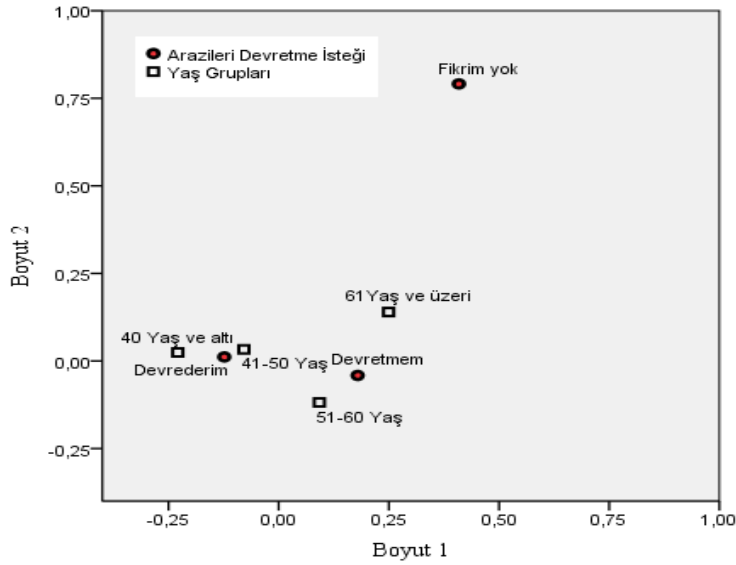
Hisseli arazilerin hissedarlardan birisine devredilmesi konusundaki görüşlerin ankete katılanların yaşlarına bağlı olarak değişip değişmeyeceği ki-kare kontrolü yapılarak test edilmiş ve bu görüşün yaşlarından bağımsız olmadığı bulunmuştur ($\chi^2=29,9$, $P=0,000$).

Yani iki değişken arasındaki ilişkinin Şekil 5’de verilen görsel boyutu ile incelendiği uyum analizi sonuçlarından görüldüğü gibi, 40 ve daha küçük yaşlarda olanlar ile 41-50 yaş grubundakiler devretme eğiliminde, 51-60 yaş grubu ile 61 yaşından büyükler devretmeme eğilimindedirler.

Çizelge 4.33 Yaş gruplarına göre görüşlerin dağılımı

Yaş Grupları		Hisseli Arazileri Hissedarların Birine Devretme Durumu			Toplam	
		Devrederim	Devretmem	Fikri Yok/cevapsız	Birey	%
40 = <	Birey	5.165	3.102	89	8.356	17,2
	%	61,8	37,1	1,1	100,0	
41-50	Birey	10.510	6.605	198	17.313	35,7
	%	60,7	38,2	1,1	100,0	
51-60	Birey	9.121	6.085	167	15.373	31,7
	%	59,3	39,6	1,1	100,0	
60 >	Birey	4.349	3.001	104	7.454	15,4
	%	58,3	40,3	1,4	100,0	
Toplam	Birey	29.145	18.793	558	48.496	100,0
	%	60,1	38,8	1,2	100,0	
$\chi^2 = 29,9$		SD= 6		P=0,000		

Şekil 5. Yaş grupları ve görüşler arasında uyum analizi

Bağımsız değişken olarak alınan yaş (X) ve bağımlı değişken olarak alınan hisseli arazileri devretme konusundaki görüşler arasında yapılan lojistik regresyon tahmin sonuçları Çizelge 4.34’de verilmiştir. Modelin genel anlamda geçerliliğini test etmek için yani modelin uygunluğunu test etmek için Likelihood oran testinden yararlanılmış ve çizelgeden de görüldüğü gibi yaş

değişkeni model için anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 29,7$, $P=0,000$). Wald istatistiği sonuçlarına göre 40 ve daha küçük yaş ile 41-50 yaşta olmak (P değerleri sırasıyla 0,00-0,001), hisseli arazileri bedeli karşılığı devredip devretmeme konusunda istatistikî olarak anlamlı bulunmuş, 51-60 yaş ise anlamlı bulunmamıştır.

Bu çizelgede olasılık oranı olarak alınan Exp (B) değerleri incelendiğinde, hisseli arazileri bedeli karşılığı devretme konusuna olumsuz yaklaşma olasılığı 60 yaşından büyüklere göre, 40 ve daha küçüklerde 0,871 kat, 41-50 yaş grubunda 0,911 kat, 51-60 yaş grubunda 0,967 daha azdır. Yani, 60 yaş grubuna göre, devretmeye olumlu bakma olasılığı, olumsuz bakana göre 40 ve daha küçük yaşlarda (1/0,870) 1,15 kat daha, 41-50 yaş grubunda 1,10 kat fazladır. Yani yeni gelen neslin yaşlı gruba göre hisseli arazileri devretme konusuna daha olumlu yaklaştığını ve 60 yaş grubunun bu konuda daha tutucu olduğunu söyleyebiliriz.

Çizelge 4.34 Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları

	YAŞ GRUP.	B	Standart Hata	Wald	SD	P	Exp (B)	Exp(B) için Güven Aralığı (%95)	
Arazimi Devretmem	Sabit	-,371	,024	244,409	1	,000			
	40 = <	-,139	,033	17,867	1	,000	,870	,816	,928
	41-50	-,093	,028	10,797	1	,001	,911	,861	,963
	51-60	-,034	,029	1,361	1	,243	,967	,914	1,023
	60 >	0 ^b	.	.	0
Fikrim Yok/Cevapsız	Sabit	-3,733	,099	1415,658	1	,000			
	40 = <	-,328	,146	5,048	1	,025	,721	,541	,959
	41-50	-,239	,122	3,795	1	,051	,788	,620	1,001
	51-60	-,267	,126	4,473	1	,034	,766	,598	,981
	60 >	0 ^b	.	.	0
Diğer Testler									
						χ^2	SD	P	
Modelin Uygunluk Testi	Likelihood Ratio test(LR)					29,675	6	,000	

*Referans Sınıf: Arazimi Devrederim

4.3.3.2 Eğitim durumları

Hisseli arazileri hissedarlardan birisine bedeli karşılığı devretme konusundaki görüşlerin bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımı Çizelge 4.35’de verilmiştir. Çizelge incelendiğinde, eğitim seviyesi düştükçe hisseli arazilerin hissedarlardan birine devredilmesine olumlu bakanların oranının azaldığı ve devretmek istemeyenlerin oranının arttığı görülmektedir. Yüksekokul ve üniversite mezunları içerisinde hissedar oldukları arazideki hisselerini bedeli karşılığı diğer hissedarlardan birine bedeli karşılığı devretmeye olumlu bakanların oranı %66 iken, bu oran lise mezunlarında %61,6’ya, ortaokul mezunlarında %60,7’ye, ilkokul mezunlarında %59,3’e ve okur-yazarlarda %57,7’ye düşmüştür.

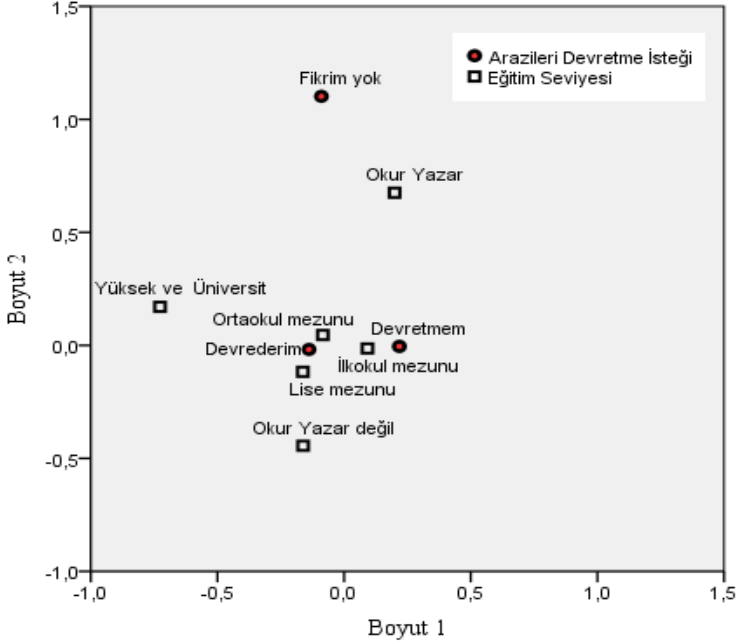
Çizelge 4.35 Eğitim durumuna göre görüşlerin dağılımı

Eğitim Durumu		Hisseli Arazileri Hissedarların Birine Devretme Durumu			Toplam	
		Devrederim	Devretmem	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Okur-Yazar Değil	Birey	205	124	2	331	0,7
	%	61,9	37,5	0,6	100,0	
Okur-Yazar	Birey	581	406	20	1.007	2,1
	%	57,7	40,3	2,0	100,0	
İlkokul	Birey	18.326	12.209	347	30.882	63,7
	%	59,3	39,5	1,1	100,0	
Ortaokul	Birey	4.841	3.031	97	7.969	16,4
	%	60,7	38,0	1,2	100,0	
Lise	Birey	4.048	2.458	67	6.573	13,6
	%	61,6	37,4	1,0	100,0	
Yüksek O- Ünivst.	Birey	1.144	565	25	1.734	3,6
	%	66,0	32,6	1,4	100,0	
Toplam	Birey	29.145	18.793	558	48.496	100,0
	%	60,1	38,8	1,2	100,0	
$\chi^2 = 53,6$		SD= 10		P= 0,000		

Hisseli arazilerin hissedarlardan birine devri konusundaki görüşlerin ankete katılanların eğitim düzeylerine bağlı olarak değişip değişmediği ki-kare kontrolü yapılarak test edilmiş ve bu görüşün eğitim düzeylerinden bağımsız olmadığı bulunmuştur ($\chi^2=53,6$, $P=0,000$).

Bu hisseli arazileri bedeli karşılığı diğer hissedarlardan birine devri konusundaki görüşler ile eğitim durumu arasındaki ilişki uyum analizi yapılarak görsel boyutu ile de incelenmiş ve sonucu Şekil 6'da verilmiştir. Şekil incelendiğinde ortaokul ve lise mezunlarının devretme eğiliminde, ilkokul mezunu olanların devretmeme eğiliminde olduğu görülmektedir.

Şekil 6. Eğitim durumu ve görüşler arasında uyum analizi

Hisseli arazileri hissedarlardan birine devretme konusundaki görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları Çizelge 4.36'da verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü üzere modelin uygunluğunu test etmek için kullanılan Likelihood oran testi sonuçlarına göre, eğitim değişkeni model için anlamlı bulunmuştur ($\chi^2= 53,3$, $P=0,000$). Arazilerini diğer hissedarlardan birisine devretmeme görüşünü tercih etmede bireylerin eğitim durumu istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Çizelge 4.36 Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları

	EĞİTİM	B	Stand. Hata	Wald	SD	P	Exp (B)	Exp(B)İçin Güven Aralığı (%95)	
Arazimi Devretmem	Sabit	-,705	,051	188,2	1	,000			
	Okur Yazar Değil	,203	,125	2,637	1	,104	1,225	,959	1,564
	Okur Yazar	,347	,083	17,64	1	,000	1,415	1,203	1,664
	İlkokul	,299	,053	32,22	1	,000	1,349	1,216	1,496
	Ortaokul	,237	,056	17,69	1	,000	1,268	1,135	1,416
	Lise	,207	,057	12,94	1	,000	1,229	1,099	1,376
	Yük. Okul- Üniversite	0 ^b	.	.	0
Fikrim Yok	Sabit	-	,202	357,6	1	,000			
	Okur Yazar Değil	-,806	,739	1,192	1	,275	,446	,105	1,899
	Okur Yazar	,454	,304	2,230	1	,135	1,575	,868	2,860
	İlkokul	-	,209	,469	1	,493	,866	,575	1,306
	Ortaokul	-	,227	,146	1	,702	,917	,588	1,430
	Lise	-	,237	1,378	1	,240	,757	,476	1,205
	Yük. Okul- Üniversite	0 ^b	.	.	0
Diğer Testler									
						χ^2	SD	P	
Modelin Uygunluk Testi	Likelihood Ratio test(LR)				53,327	10	,000		

*Referans Sınıf: Arazimi Devrederim

Wald istatistiği sonuçlarına göre arazilerini devretmeme görüşünü tercihte okuryazar olmak istatistiki olarak önemsiz bulunmuşken, okuryazar olmak ve ilk, orta, lise ve üniversite mezunu olmak anlamlı bulunmuştur. Olasılık oranı olarak alınan Exp (B) sonuçlarına göre, arazilerini devretmek yerine devretmemeyi tercih etme olasılığı okuryazarlarda, yüksekokul ve üniversite mezunlarına göre 1,415 kat, ilkokul mezunlarında 1,349 kat, ortaokul mezunlarında 1,268 kat daha fazladır.

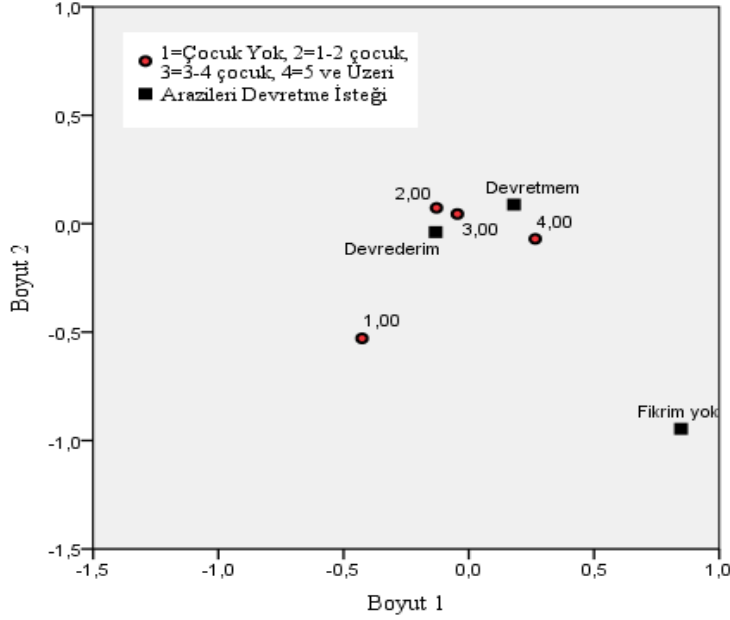
4.3.3.3 Çocuk sayısı

Hisseli arazileri bedeli karşılığı hissedarlardan birine devretme konusundaki görüşlerin ankete katılan bireylerin çocuk sayılarına göre dağılımı incelendiğinde, ankete katılanların %40,7'sini oluşturan 3-4 çocuklu olanların %60,4'ünün devretme eğiliminde olduğu, %38,6'sının devretmek istemediği görülmektedir. Devretme eğiliminde olanların oranı biraz azalarak 5 ve daha fazla çocuk sahibi olanlarda %58,1 olarak bulunmuştur. 1-2 çocuk sahibi olanların ise %61'i hissedarı oldukları arazileri devredeceklerini bildirmişlerdir (Çizelge 4.37). Yapılan ki-kare testi sonucunda ankete katılanların hissedarı oldukları arazileri bedeli karşılığı diğer hissedarlardan birine devretme konusundaki görüşlerinin, çocuk sayılarına göre değiştiği belirlenmiştir ($\chi^2=57,6$, $P=0,000$).

Çizelge 4.37 Çocuk sayısına göre görüşlerin dağılımı

Çocuk Sayısı		Hisseli Arazileri Hissedarların Birine Devretme Durumu			Toplam	
		Devrederim	Devretmem	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Çocuk Yok	Birey	1.185	622	24	1.831	3,8
	%	64,7	34,0	1,3	100,0	
1-2 Çocuk	Birey	8.441	5.276	131	13.848	28,6
	%	61,0	38,1	0,9	100,0	
3-4 Çocuk	Birey	11.926	7.624	209	19.759	40,7
	%	60,4	38,6	1,1	100,0	
5 ve Fazla	Birey	7.593	5.271	194	13.058	26,9
	%	58,1	40,4	1,5	100,0	
Toplam	Birey	29.145	18.793	558	48.496	100,0
	%	60,1	38,8	1,2	100,0	
$\chi^2 = 57,6$		SD= 6		P=0,000		

Şekil 7. İşletmelerin çocuk sayısı ve görüşler arasında uyum analizi

Uyum analizi sonucunda da çocuğu olmayanların, 1-2 çocukluların ve 3-4 çocukluların devretme eğiliminde olduğu, az çocuklulara göre 5 ve daha çok çocuğu olanların devretmeme eğiliminde olduğu Şekil 7’de görülmektedir.

Bağımsız değişken çocuk sayısı (X) ve bağımlı değişken hisseli arazileri devretme konusundaki tercihler alınarak yapılan lojistik regresyon tahmin sonuçları Çizelge 4.38’de verilmiştir. Modelin genel anlamda geçerliliği test edildiğinde çocuk sayısı değişkeni model için anlamlı bulunmuştur ($\chi^2= 57,146$, **P=0,000**). Wald istatistiği sonuçlarına göre çocuk sayısı hisseli arazileri bedeli karşılığı devredip devretmeme konusunda istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur.

Çizelge 4.38 Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları

	Çocuk Sayısı	B	Standart Hata	Wald	SD	P	Exp (B)	Exp(B) İçin Güven Aralığı (%95)	
Arazimi Devretmem	Sabit	-,365	,018	414,50	1	,000			
	Çocuk Yok	-,280	,053	28,182	1	,000	,756	,682	,838
	1-2 Çocuk	-,105	,025	17,491	1	,000	,900	,857	,946
	3-4 Çocuk	-,082	,023	12,661	1	,000	,921	,880	,964
	5 ve Fazla	0 ^b	.	.	0
Fikrim Yok	Sabit	-3,667	,073	2543,8	1	,000			
	Çocuk Yok	-,232	,219	1,129	1	,288	,793	,516	1,21
	1-2 Çocuk	-,499	,114	19,062	1	,000	,607	,486	,760
	3-4 Çocuk	-,377	,101	13,997	1	,000	,686	,563	,836
	5 ve Fazla	0 ^b	.	.	0
Diğer Testler									
						χ^2	SD	P	
Modelin Uygunluk Testi		Likelihood Ratio test(LR)				57,146	6	,000	

Referans Sınıf: Arazimi Devrederim

Exp (B) değerleri incelendiğinde, hisseli arazileri bedeli karşılığı devretmek yerine devretmemeyi tercih etme olasılığı veya devretme konusuna olumsuz yaklaşma olasılığı 5 ve daha çok çocuklu olanlara göre, çocuğu olmayanlarda 0,756 kat, 1-2 çocuklularda 0,900 kat ve 3-4 çocuklu olanlarda 0,921 kat daha azdır.

4.3.3.4 Ankete katılan gruplar

Daha öncede belirtildiği gibi ankete katılanların %60,1'i hissedarı oldukları arazilerini diğer hissedarlardan birine devredeceklerini belirtmiş olmalarına rağmen bu oran gruplar içerisinde değişmektedir. Ankete katılan grupların sadece %1,1'ini oluşturan oda-borsa temsilcileri içerisinde hisseli arazileri bedeli karşılığı devrederim diyenlerin oranı diğer gruplara oranla daha yüksek ve %66,1 olarak bulunmuştur. Bu oran birlik, kooperatif ve diğer STK temsilcileri için %63,8'e, ankete katılan grupların %72'sini oluşturan muhtarlar için ise %59,5'e düşmüştür (Çizelge 4.39).

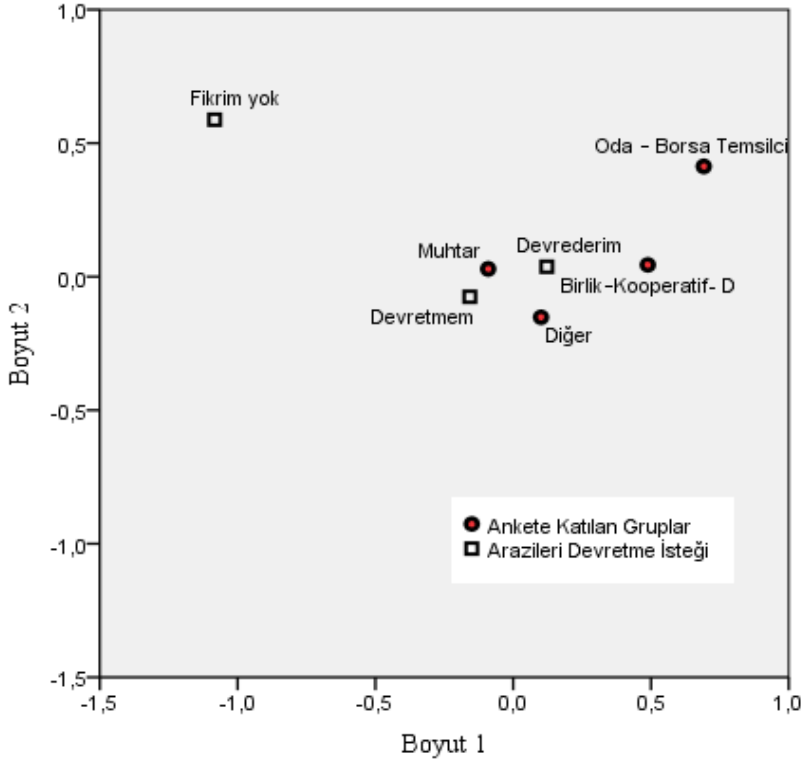
Çizelge 4.39. Ankete katılan gruplara göre görüşlerin dağılımı

Gruplar		Hisseli Arazileri Hissedarların Birine Devretme Durumu			Toplam	
		Devrederim	Devretmem	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Köy ve Mahalle Muhtarları	Birey	20.763	13.688	448	34.899	72,0
	%	59,5	39,2	1,3	100,0	
Birlik - kooperatif ve diğer STK temsilcileri	Birey	2.455	1.372	22	3.849	7,9
	%	63,8	35,6	0,6	100,0	
Oda-Borsa	Birey	349	176	3	528	1,1
	%	66,1	33,3	0,6	100,0	
Önder Çiftçi	Birey	5.578	3.557	85	9.220	19,0
	%	60,5	38,6	0,9	100,0	
Toplam	Birey	29.145	18.793	558	48.496	100,
	%	60,1	38,8	1,2	100,0	
$\chi^2 = 52,2$		SD= 6		P= 0,000		

Yapılan ki-kare analizi sonucu ise, hisseli arazileri devretme konusundaki görüşlerin ankete katılan gruplardan bağımsız olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 52,2$, **P=0,000**).

Uyum analizi sonuçları incelendiğinde (Şekil 8), yine ankete katılan grupların çoğunluğunu oluşturan muhtarların, devretmem görüşüne daha yakın oldukları görülmektedir.

Şekil 8. Ankete katılan gruplar ve görüşleri arası uyum analizi

Bağımsız değişken olarak ankete katılan gruplar(X) ve bağımlı değişken olarak hisseli arazileri devretme konusundaki tercihler alınarak yapılan lojistik regresyon tahmin sonuçları Çizelge 4.40'da verilmiştir. Modelin genel anlamda geçerliliği test edildiğinde ankete katılan gruplar model için anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=55,441$, $P=0,000$). Wald istatistiği sonuçlarına göre ankete katılan gruplardan oda-borsa temsilciler, birlik, kooperatif ve diğer SSK temsilcileri hisseli arazileri bedeli karşılığı devredip devretmeme konusunda istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur. Muhtarlar ise istatistiki olarak önemli bulunmamıştır ($P= 0,168$).

Çizelge 4.40. Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları

	Değişken Gruplar	B	Stand. Hata	Wald	SD	P	Exp(B)	Exp(B) için Güven Aralığı (%95)	
Arazimi devretmem	Sabit	-,450	,021	439,65	1	,000			
	Muhtar	,033	,024	1,902	1	,168	1,034	,986	1,084
	Bir.Ko. SSK	-,132	,040	10,904	1	,001	,876	,810	,948
	Oda- Borsa	-,235	,095	6,114	1	,013	,791	,657	,953
	Önder Çift	0 ^b	.	.	0
Fikrim yok	Sabit	-4,18	,109	1465,6	1	,000			
	Muhtar	,348	,119	8,504	1	,004	1,416	1,121	1,789
	Bir-Ko. SSK	-,531	,240	4,876	1	,027	,588	,367	,942
	Oda-Borsa	-,573	,590	,942	1	,332	,564	,177	1,793
	Önder Çiftçi	0 ^b	.	.	0
Diğer Testler									
						χ^2	SD	P	
Modelin Uygunluk Testi		Likelihood Ratio test(LR)				55,441	6	,000	

Referans Sınıf: Arazimi Devrederim

Olasılık oranı olarak alınan Exp(B) değerleri incelendiğinde, hisseli arazileri bedeli karşılığı devretmek yerine devretmemeyi tercih etme olasılığı veya devretme konusuna olumsuz yaklaşma olasılığı önder çiftçilere göre, muhtarlarda 1,034 kat daha fazladır. Birlik, kooperatif ve diğer SSK temsilcilerinde 0,876 kat, oda-borsa temsilcilerinde %0,791 kat daha azdır.

4.3.3.5 Yaşadıkları yerler

Bireylerin hisseli arazileri devretme konusundaki görüşlerinin yaşadıkları yerlere göre dağılımı Çizelge 4.41’de verilmiştir.

Çizelge 4.41 Yaşadıkları yere göre görüşlerin dağılımı

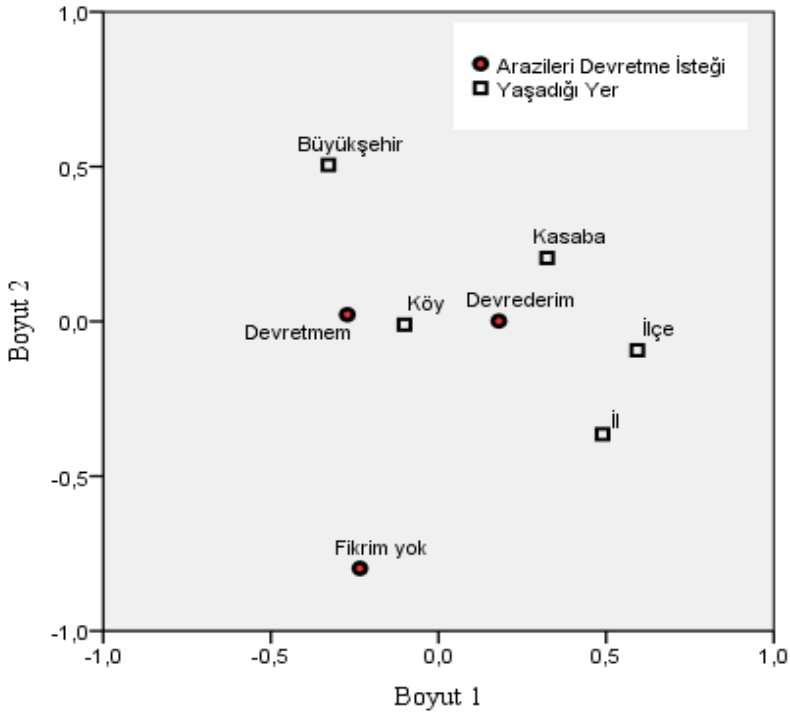
Yaşadığı Yer		Hisseli Arazileri Hissedarların Birine Devretme Durumu			Toplam	
		Devrederim	Devretmem	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Köy	Birey	23.198	15.653	467	39.318	81,1
	%	59,0	39,8	1,2	100,0	
Kasaba	Birey	2.981	1.664	41	4.686	9,7
	%	63,6	35,5	0,9	100,0	
İlçe	Birey	2.410	1.175	39	3.624	7,5
	%	66,5	32,4	1,1	100,0	
İl	Birey	483	246	10	739	1,5
	%	65,4	33,3	1,4	100,0	
Büyükşehir*	Birey	73	55	1	129	0,3
	%	56,6	42,6	0,8	100,0	
Toplam	Birey	29.145	18.793	558	48.496	100,
	%	60,1	38,8	1,2	100,0	
$\chi^2 = 117,8$		SD= 8		P=0,000		

* 6 Aralık 2012 tarihinden önceki 16 büyük şehri kapsamaktadır.

Bireylerin hisseli arazileri devretme konusundaki görüşlerinin yaşadıkları yerlere göre dağılımı incelendiğinde, ilçelerde yaşayanların %66,5'i, illerde yaşayanların %65,4'ü, kasabalarda yaşayanların ise %63,6'sı devretme görüşünde olduğu görülmektedir. Bu oran azalarak köylerde %59 ve en düşük büyükşehirlerde yaşayanlarda %56,6 olarak bulunmuştur (Çizelge 4.41).

Hissedar olunan arazilerdeki hisselerin bedeli karşılığı devri konusundaki görüşler ile ankete katılanların yaşadıkları yerler arasında yapılan uyum analizi sonucunda da, köylerde ve büyükşehirlerde yaşayanların devretmeme eğiliminde olduğu, köy, büyükşehirlerde göre il, ilçe ve kasabalarda yaşayanların devretmeye daha eğilimli oldukları görülmektedir (Şekil 9).

Şekil 9. Ankete katılanların yaşadığı yerler ve görüşleri arasında uyum analizi

Ankete katılanların yaşadıkları yerlere göre hissedarı oldukları arazileri bedeli karşılığı diğer hissedarlara devretme konusundaki düşüncelerinin değişebileceği varsayımı ile bu iki değişken arasında yapılan lojistik regresyon analizi sonuçları Çizelge 4.42’de verilmiştir. Lojistik regresyon analizi sonucu, modelin genel anlamda geçerliliği test edildiğinde ankete katılan grupların model için anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=119,816$, $P=0,000$). Wald istatistiği ile katsayıların önemlilik kontrolleri yapılmış ve il ve ilçede yaşamak, hisseli arazileri bedeli karşılığı devredip devretmeme konusunda %5 önem düzeyinde istatistik olarak önemli, köy ve kasabada yaşamak önemsiz bulunmuştur (Çizelge 4.42).

Çizelge 4.42 Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları

	Değişken Yaşadığı Yer	B	Standart Hata	Wald	SD	P	Exp (B)	Exp (B) İçin Güven Aralığı (%95)	
Arazimi Devretmem	Sabit	-,283	,179	2,514	1	,113			
	Köy	-,110	,179	,380	1	,538	,896	,631	1,272
	Kasaba	-,300	,181	2,741	1	,098	,741	,519	1,057
	İlçe	-,435	,182	5,715	1	,017	,647	,453	,925
	İl	-,392	,195	4,033	1	,045	,676	,461	,991
	Büyükşehir	0 ^b	.	.	0
Fikrim Yok	Sabit	-4,290	1,007	18,159	1	,000			
	Köy	,385	1,008	,146	1	,703	1,470	,204	10,596
	Kasaba	,004	1,019	,000	1	,997	1,004	,136	7,399
	İlçe	,167	1,020	,027	1	,870	1,181	,160	8,716
	İl	,413	1,056	,153	1	,696	1,511	,191	11,981
	Büyükşehir	0 ^b	.	.	0
Diğer Testler									
						χ^2	SD	P	
Modelin Uygunluk Testi		Likelihood Ratio test(LR)				119,816	8	,000	

Referans Sınıf: Arazimi Devrederim

Çizelge 4.42’da verilen Exp (B) değerleri incelendiğinde görüldüğü gibi, hisseli arazileri bedeli karşılığı devretmek yerine devretmemeyi tercih etme olasılığı büyükşehirlere göre köylerde 0,896 kat, kasabalarda 0,741 kat, ilçelerde 0,647 kat daha azdır. Devrederim diyenlerin oranı yaşadıkları yerlere göre karşılaştırıldığında en düşük büyükşehirlerde bulunmuştur. Lojistik regresyon analizinde de devretmek istemeyenlerin Exp (B) değerleri büyükşehirler baz alınarak hesaplandığı için doğal olarak devretmeme olasılığı büyükşehirlere göre daha az bulunmuştur.

4.3.3.6 Sosyal güvenlik durumları

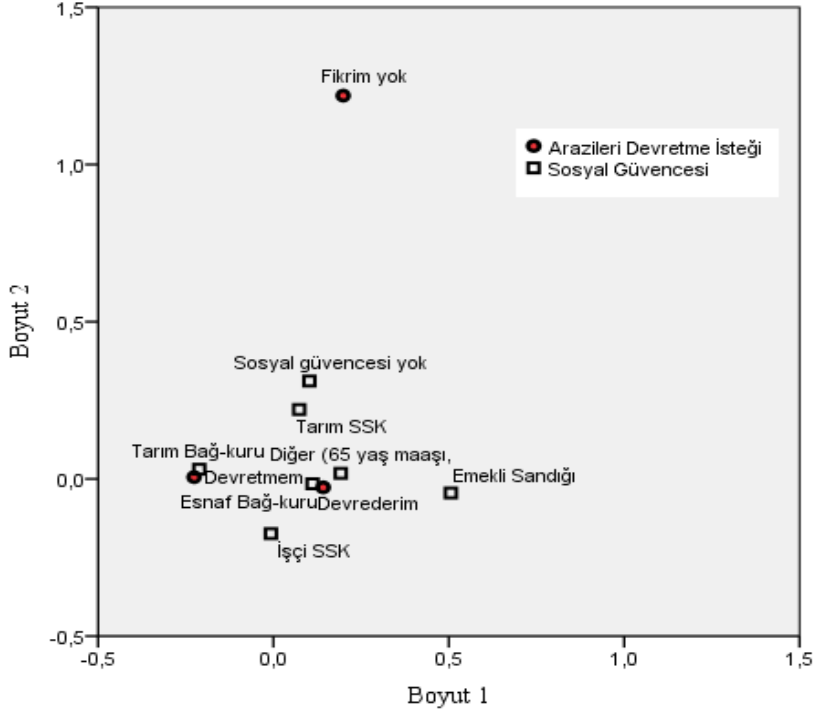
Hisseleri hissedarlardan birine devretme konusundaki görüşlerin ankete katılan bireylerin sosyal güvenliklerine göre dağılımı Çizelge 4.43’de verilmiştir.

Çizelge 4.43 Sosyal güvenlik durumlarına göre görüşlerin dağılımı

Sosyal Güvenlik		Hisseli Arazileri Hissedarların Birine Devretme Durumu			Toplam	
		Devrederim	Devretmem	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Tarım Bağ-Kuru	Birey	9.104	6.347	179	15.630	32,2
	%	58,2	40,6	1,1	100,0	
Esnaf Bağ-Kuru	Birey	8.040	4.972	152	13.164	27,1
	%	61,1	37,8	1,2	100,0	
Tarım SSK	Birey	981	620	24	1.625	3,4
	%	60,4	38,2	1,5	100,0	
İşçi SSK	Birey	6.532	4.199	98	10.829	22,3
	%	60,3	38,8	0,9	100,0	
Emekli Sandığı	Birey	1.607	855	30	2.492	5,1
	%	64,5	34,3	1,2	100,0	
Diğer	Birey	253	152	5	410	0,8
	%	61,7	37,1	1,2	100,0	
Sosyal GüvenYok	Birey	2.628	1.648	70	4.346	9,0
	%	60,5	37,9	1,6	100,0	
Toplam	Birey	29.145	18.793	558	48.496	100,0
	%	60,1	38,8	1,2	100,0	
$\chi^2 = 65,7$		SD= 12		P=0,000		

Ankete katılanların sosyal güvenlikleri dikkate alınarak arazilerini diğer bir hissedara devretme konusundaki görüşleri incelendiğinde, farklı sosyal güvenliğe sahip bireyler arasında devrederim diyenlerin oranı en düşük Tarım Bağ-Kuruna sahip olanlarda %58,2 ve en yüksek Emekli Sandığına bağlı olanlarda %64,5 olarak bulunmuştur (Çizelge 4.43).

Şekil 10. Sosyal güvenlik durumu ve görüşler arasında uyum analizi

Hissedar olunan arazilerdeki hisselerin bedeli karşılığı devri konusundaki görüşler ile ankete katılanların sosyal güvenlikleri arasında yapılan uyum analizi sonucunda, Tarım Bağ-Kuruna sahip olanların devretmeme eğiliminde olduğu, Esnaf Bağ-Kuru, Emekli Sandığına bağlı olanların, 65 yaş maaşı gibi diğer güvenlikleri olanların devretmeye daha eğilimli oldukları görülmektedir (Şekil 10). Zaten Ki-kare testi sonucunda da, hisseli arazileri hissedarların birine devretme durumunun bireylerin sosyal güvenliklerinden bağımsız olmadığı belirlenmiştir ($\chi^2=65,7$, $P=0,000$).

Lojistik regresyon analizi sonuçları Çizelge 4.44’de verilmiştir ve genel anlamda bireylerin sosyal güvenlikleri model için anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=65,384$, $P=0,000$). Wald istatistiği sonuçlarına göre Emekli Sandığı ve Tarım Bağ-Kuru hisseli arazileri bedeli karşılığı devredip devretmeme konusunda %5 önem düzeyinde önemli, diğer katsayılar önemsiz bulunmuştur.

Çizelge 4.44 Görüşlerin çok sınıflı lojistik regresyon tahmin sonuçları

	Sosyal Güvenlik	B	Standart Hata	Wald	SD	P	Exp (B)	Exp (B) için Güven Aralığı (%95)	
Arazimi Devretmem	Sabit	-,467	,031	220,57	1	,000			
	Bağ-Kur-Tarım	,106	,035	8,943	1	,003	1,112	1,037	1,192
	Bağ-Kur-Esnaf	-,014	,036	,148	1	,700	,986	,919	1,059
	SSK-Tarım	,008	,060	,017	1	,897	1,008	,896	1,134
	SSK-İşçi	,025	,037	,446	1	,504	1,025	,953	1,102
	Emekli Sandığı	-,164	,053	9,720	1	,002	,848	,765	,941
	Diğer(65 yaş v.b)	-,043	,107	,159	1	,690	,958	,776	1,182
	Sosyal G. Yok	0 ^b	.	.	0
Fikrim Yok	Sabit	-3,625	,121	896,21	1	,000			
	Bağ-Kur-Tarım	-,304	,143	4,527	1	,033	,738	,558	,976
	Bağ-Kur-Esnaf	-,343	,146	5,500	1	,019	,710	,533	,945
	SSK-Tarım	-,085	,239	,126	1	,723	,918	,574	1,469
	SSK-İşçi	-,574	,158	13,168	1	,000	,563	,413	,768
	Emekli Sandığı	-,355	,221	2,598	1	,107	,701	,455	1,080
	Diğer(65 yaş v.b)	-,298	,468	,407	1	,523	,742	,297	1,855
	Sosyal G. Yok	0 ^b	.	.	0
Diğer Testler									
						χ^2	SD	P	
Modelin Uygunluk Testi		Likelihood Ratio test(LR)			65,384		12	,000	

Referans Sınıf: Arazimi Devrederim

Çizelge 4,44'da verilen Exp (B) değerleri incelendiğinde ise, hisseli arazileri bedeli karşılığı devretmek yerine devretmemeyi tercih etme olasılığı sosyal güvenliği bulunmayanlara göre Tarım Bağ-Kuruna sahip olanlarda 1,112 kat, sosyal güvenliği SSK (Tarım) olanlarda 1,008 kat, SSK (İşçi) olanlarda 1,025 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Emekli Sandığına bağlı olanlar, Esnaf Bağ-Kuruna sahip olanlar ve diğerlerinde devretme konusuna olumsuz yaklaşma olasılığı sosyal güvenliği olmayanlara göre daha azdır.

4.3.3.7 Arazi büyüklükleri

Arazi Büyüklük Gruplarına Göre Hisseli Arazileri Hissedarlardan Birine Devretmesi Konusundaki Görüşlerin dağılımı Çizelge 4.45'de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi işletme arazisi miktarı arttıkça devretmeye olumlu bakanların oranı azalmaktadır. 5 dekar ve daha küçük işletme arazisine sahip

olanlar içinde devrederim diyenlerin oranı %61,8'iken, bu oran 50-99 dekar arazisi olanlarda %60,7'ye, 100-199 dekar arazisi olanlarda %59,4'e ve 500 dekar veya daha fazla arazisi olanlarda %55,6'ya düşmüştür (Çizelge 4.45).

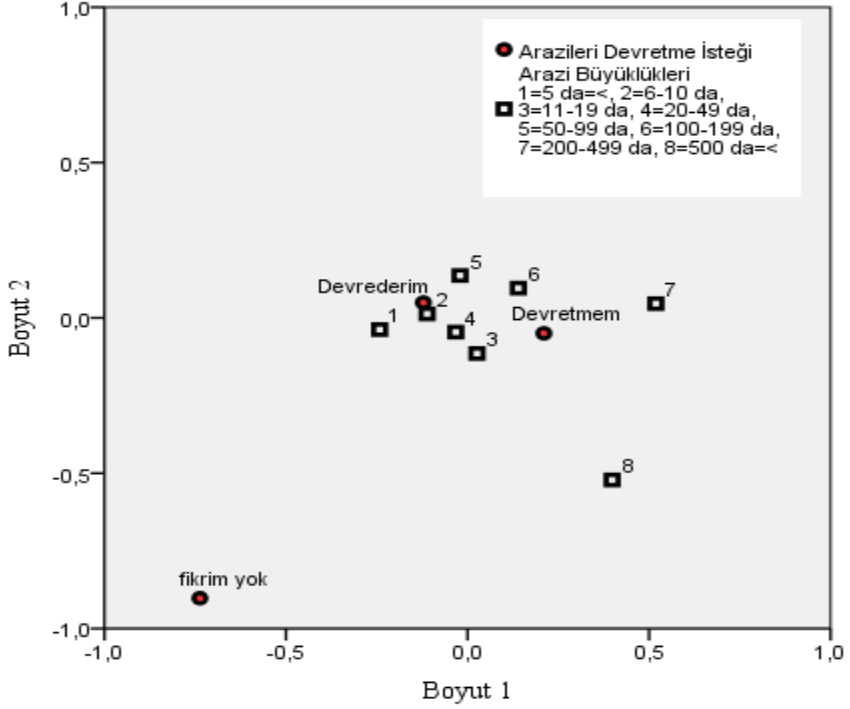
Yapılan ki-kare testi sonucunda hisseli arazileri hissedarların birine devretme durumunun arazi büyüklüklerine bağlı olarak değiştiği bulunmuştur ($\chi^2 = 57,2$, $P=0,000$).

Hissedar olunan arazilerdeki hisselerin bedeli karşılığı devri konusundaki görüşler ile arazi büyüklükleri arasında yapılan uyum analizi sonucunda da, arazisi 200-499 dekar olanlar ile 500 dekar ve daha büyük araziye sahip olanların devretmeme eğiliminde olduğu, küçük işletmelerin devretmeye daha olumlu baktıkları görülmektedir (Şekil 11).

Çizelge 4.45 Arazi büyüklük gruplarına göre görüşlerin dağılımı

Arazi Büyüklüğü		Hisseli Arazileri Hissedarların Birine			Toplam	
		Devrederim	Devretmem	Fikri Yok/ Cevapsız.	Birey	%
5 da=<	Birey	4.427	2.642	100	7.169	14,8
	%	61,8	36,9	1,4	100,0	
6-10 da	Birey	2.920	1.812	59	4.791	9,9
	%	60,9	37,8	1,2	100,0	
11-19 da	Birey	3.247	2.136	68	5.451	11,2
	%	59,6	39,2	1,2	100,0	
20-49 da	Birey	7.663	4.911	156	12.730	26,2
	%	60,2	38,6	1,2	100,0	
50-99 da	Birey	5.318	3.360	90	8.768	18,1
	%	60,7	38,3	1,0	100,0	
100-199 da	Birey	3.374	2.257	53	5.684	11,7
	%	59,4	39,7	0,9	100,0	
200-499 da	Birey	1.703	1.294	20	3.017	6,2
	%	56,4	42,9	0,7	100,0	
500 da=>	Birey	493	381	12	886	1,8
	%	55,6	43,0	1,4	100,0	
Toplam	Birey	29.145	18.793	558	48.496	100,0
	%	60,1	38,8	1,2	100,0	
$\chi^2 = 57,2$		SD= 14			P=0,000	

Şekil 11. Arazi büyüklükleri ve görüşler arasında uyum analizi

Lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre, arazi büyüklükleri model için anlamlı bulunmuştur ($\chi^2= 57,9$, $P=0,000$) (Çizelge 4.46).

Exp (B) değerleri incelendiğinde, 500 dekardan daha az arazisi olan tüm gruplarda hisseli arazileri bedeli karşılığı devretme konusuna olumsuz yaklaşma olasılığı 500 dekar ve daha fazla arazisi olanlara göre daha azdır. Yani küçük işletmeler arazilerini devretme konusuna daha olumlu yaklaşmamaktadırlar.

Çizelge 4.46 Görüşlerin çok sınıflı (multinomial) lojistik regresyon tahmin sonuçları

	Arazi büyüklüğü	B	Standart Hata	Wald	SD	P	Exp (B)	Exp(B)İçin Güven Aralığı (%95)	
Arazimi Devretmem	Sabit	-,258	,068	14,273	1	,000			
	5 da=<	-,258	,073	12,708	1	,000	,772	,670	,890
	6-10 da	-,219	,074	8,681	1	,003	,803	,694	,929
	11-19 da	-,161	,074	4,780	1	,029	,851	,737	,983
	20-49 da	-,187	,071	7,028	1	,008	,829	,722	,952
	50-99 da	-,201	,072	7,897	1	,005	,818	,710	,941
	100-199 da	-,144	,073	3,864	1	,049	,866	,750	1,000
	200-499 da	-,017	,078	,048	1	,827	,983	,845	1,145
	500 da=>	0 ^b	.	.	0
Fikrim Yok/Cevapsız	Sabit	-3,716	,292	161,732	1	,000			
	5 da=<	-,075	,309	,058	1	,809	,928	,506	1,701
	6-10 da	-,186	,320	,338	1	,561	,830	,443	1,555
	11-19 da	-,150	,317	,225	1	,635	,860	,462	1,601
	20-49 da	-,179	,303	,347	1	,556	,836	,462	1,515
	50-99 da	-,363	,311	1,367	1	,242	,695	,378	1,279
	100-199 da	-,438	,323	1,835	1	,176	,645	,342	1,216
	200-499 da	-,729	,369	3,907	1	,048	,482	,234	,994
	500 da=>	0 ^b	.	.	0
Diğer Testler									
						χ^2	SD	P	
Modelin Uygunluk Testi		Likelihood Ratio test(LR)				57,921	14	,000	

Referans Sınıf: Arazimi Devrederim

4.3.4 Arazilerin devralınması konusunda sosyo-ekonomik özelliklere göre görüşlerin değerlendirilmesi

Bu bölümde ankete katılanların hisseli arazileri bedelini ödeyerek diğer hissedarlardan devralma konusundaki görüşlerinin bazı sosyo-ekonomik faktörlere bağlı olarak nasıl değiştiği incelenmiştir.

4.3.4.1 Yaş grupları

Hisseli arazileri hissedarlardan devralma konusundaki görüşlerin ankete katılan bireylerin yaş gruplarına göre dağılımı Çizelge 4.47’de verilmiştir.

Çizelge incelendiğinde de görüldüğü üzere toplam 48496 bireyin %81,6’sı hissedarı oldukları arazileri diğer hissedarlardan devralacaklarını, %17’si ise devralmak istemediklerini belirtmişlerdir.

Yaş grupları içerisindeki dağılımlar incelendiğinde, yaş arttıkça devralmak isteyenlerin oranının azalarak 40 yaş ve altında bu oran %83,8'den 60 yaşın üzerindekielerde %77,5'e düşmüştür.

Daha önce açıklandığı gibi (Çizelge 4.47) hisseli arazileri bedeli karşılığı devretmek isteyenlerin oranı yaş küçüldükçe artış göstermiş 60 yaşından büyüklerde %58 olan bu oran, 40 ve daha küçük yaşlardakilerde %61,8'e çıkmıştır. Küçük olanlarda devretme eğiliminin yüksek olmasının doğal bir sonucu olarak devralma eğilimi azalmaktadır.

Çizelge 4.47 Yaş gruplarına göre görüşlerin dağılımı

Yaş Grupları		Hisseli Arazileri Hissedarlardan Devralma İsteği			Toplam	
		Devralırım	Devralmam	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
40 = <	Birey	7.003	1.232	121	8.356	17,2
	%	83,8	14,7	1,4	100,0	
41-50	Birey	14.282	2.799	232	17.313	35,7
	%	82,5	16,2	1,3	100,0	
51-60	Birey	12.495	2.677	201	15.373	31,7
	%	81,3	17,4	1,3	100,0	
60 >	Birey	5.778	1.534	142	7.454	15,4
	%	77,5	20,6	1,9	100,0	
Toplam	Birey	39.558	8.242	696	48.496	100,0
	%	81,6	17,0	1,4	100,0	
$\chi^2 = 126,3$		SD= 6			P=0,000	

Hisseli arazilerin hissedarlardan bedeli ödenerek devralma konusundaki görüşlerin ankete katılanların yaşlarına bağlı olarak değişip değişmeyeceği ki-kare kontrolü yapılarak test edilmiş ve bu görüşün yaşlarına bağlı olarak değiştiği bulunmuştur ($\chi^2=126,3$, $P=0,000$).

4.3.4.2 Eğitim durumları

Hisseli arazileri hissedarlardan devralma konusundaki görüşlerin ankete katılan bireylerin eğitim durumuna göre dağılımı incelendiğinde, okur-yazar olmayan grubunun %76,7'si, okur-yazar grubunun %74,5'i arazileri devralmak isteyecekleri görülmüştür. Bu oranlar öğrenim görenler içerisinde %80'in üzerine çıkmış ve ilkokul mezunlarında %81,5, ortaokul ve lise mezunlarında %82,3 ve üniversite mezunlarında %80,9 olarak bulunmuştur (Çizelge 4.48).

Hisseli arazilerin hissedarlardan bedeli ödenerek devralma konusundaki görüşlerin ankete katılanların eğitim durumlarına göre değişip değişmeyeceği ki-kare kontrolü yapılarak test edilmiş ve bu görüşün eğitim durumlarına göre değiştiği bulunmuştur ($\chi^2=49,9$, $P=0,000$).

Çizelge 4.48 Eğitim durumuna göre görüşlerin dağılımı

Eğitim Durumu		Hisseli Arazileri Hissedarların Devralma İsteği			Toplam	
		Devralırım	Devralmam	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Okur-Yazar Değil	Birey	254	69	8	331	0,7
	%	76,7	20,8	2,4	100,0	
Okur-Yazar	Birey	750	232	25	1007	2,1
	%	74,5	23,0	2,5	100,0	
İlkokul	Birey	25.180	5.274	428	30.882	63,7
	%	81,5	17,1	1,4	100,0	
Ortaokul	Birey	6.561	1.302	106	7.969	16,4
	%	82,3	16,3	1,3	100,0	
Lise	Birey	5.410	1.064	99	6.573	13,6
	%	82,3	16,2	1,5	100,0	
Yüksek Okul- Üniversite	Birey	1.403	301	30	1.734	3,6
	%	80,9	17,4	1,7	100,0	
Toplam	Birey	39.558	8.242	696	48.496	100,0
	%	81,6	17,0	1,4	100,0	
$\chi^2= 49,9$		SD= 10		P=0,000		

4.3.4.3 Çocuk sayısı

Hisseli arazileri bedeli karşılığı hissedarlardan devralma konusundaki görüşlerin ankete katılan bireylerin çocuk sayılarına göre dağılımı incelendiğinde, ankete katılanların %40,7'sini oluşturan 3-4 çocuklu olanların %82,5'inin devralma eğiliminde olduğu görülmektedir. Çocuğu olmayanlar ile 5 ve daha çok çocuk sahibi olanlar içerisinde devralmak isteyenlerin oranı ise sırasıyla %79,8 ve %79,3 olarak bulunmuştur (Çizelge 4.49).

Yapılan ki-kare testi sonucunda ankete katılanların hissedarı oldukları arazileri bedelini ödeyerek diğer hissedarlardan devralma konusundaki görüşlerinin, çocuk sayılarına göre değiştiği belirlenmiştir ($\chi^2=87,3$, $P=0,000$).

Çizelge 4.49 Çocuk sayısına göre görüşlerin dağılımı

Çocuk Sayısı		Hisseli Arazileri Hissedarların Devralma İsteği			Toplam	
		Devralırım	Devralmam	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Çocuk Yok	Birey	1.461	338	32	1.831	3,8
	%	79,8	18,5	1,7	100,0	
1-2 Çocuk	Birey	11.444	2.241	163	13.848	28,6
	%	82,6	16,2	1,2	100,0	
3-4 Çocuk	Birey	16.296	3.218	245	19.759	40,7
	%	82,5	16,3	1,2	100,0	
5 ve Fazla	Birey	10.357	2.445	256	13.058	26,9
	%	79,3	18,7	2,0	100,0	
Toplam	Birey	39.558	8.242	696	48.496	100,0
	%	81,6	17,0	1,4	100,0	
$\chi^2= 87,3$		SD= 6		P=0,000		

4.3.4.4 Ankete katılan gruplar

Ankete katılan grupların sadece %1,1'ini oluşturan oda-borsa temsilcileri ile %7,9'unu oluşturan birlik kooperatif ve diğer STK temsilcileri içerisinde hisseli arazileri bedeli karşılığı devrederim diyenlerin oranı diğer gruplara oranla daha yüksek ve yaklaşık %85 olarak bulunmuştur. Bu oran önder çiftçilerde %82,4'e, ankete katılan grupların %72'sini oluşturan muhtarlar da %80,9 olarak bulunmuştur (Çizelge 4.50).

Çizelge 4.50 Gruplara göre görüşlerin dağılımı

Gruplar		Hisseli Arazileri Hissedarların Devralma İsteği			Toplam	
		Devralırım	Devralmam	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Köy ve Mahalle Muhtarları	Birey	28.242	6.116	541	34.899	72,0
	%	80,9	17,5	1,6	100,0	
Birlik-koop. ve diğer STK temsilcileri	Birey	3.270	549	30	3.849	7,9
	%	85,0	14,3	0,8	100,0	
Oda-Borsa	Birey	446	77	5	528	1,1
	%	84,5	14,6	0,9	100,0	
Önder Çiftçi	Birey	7.600	1.500	120	9.220	19,0
	%	82,4	16,3	1,3	100,0	
Toplam	Birey	39.558	8.242	696	48.496	100,
	%	81,6	17,0	1,4	100,0	
$\chi^2 = 52,7$		SD= 6		P=0,000		

Yapılan ki-kare analizi sonucu ise, hisseli arazileri devralma konusundaki görüşlerin ankete katılan gruplardan bağımsız olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 52,7$, $P=0,000$).

4.3.4.5 Yaşadıkları yerler

Ankete katılan bireylerin hisseli arazileri hissedarlardan devralma konusundaki görüşlerinin yaşadıkları yerlere göre dağılımı incelendiğinde, kasabalarda yaşayanların %82,4'ünün, ilçelerde yaşayanların %82,3'ünün ve köylerde yaşayanların %81,6'sının devralmak istediği görülmektedir. Bu oran azalarak illerde %73,1 ve en düşük büyükşehirlerde yaşayanlarda %71,3 olarak bulunmuştur (Çizelge 4.51).

Yapılan ki-kare analizi sonucu ise, hisseli arazileri devralma konusundaki görüşlerin bireylerin yaşadıkları yerlerden bağımsız olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 55,8$, $P=0,000$).

Çizelge 4.51 Yaşadıkları yere göre görüşlerin dağılımı

Yaşadığı Yer		Hisseli Arazileri Hissedarların Devralma İsteği			Toplam	
		Devralırım	Devralmam	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Köy	Birey	32.083	6.648	587	39.318	81,1
	%	81,6	16,9	1,5	100,0	
Kasaba	Birey	3.860	777	49	4.686	9,7
	%	82,4	16,6	1,0	100,0	
İlçe	Birey	2.983	595	46	3.624	7,5
	%	82,3	16,4	1,3	100,0	
İl	Birey	540	186	13	739	1,5
	%	73,1	25,2	1,8	100,0	
Büyükşehir	Birey	92	36	1	129	0,3
	%	71,3	27,9	0,8	100,0	
Toplam	Birey	39.558	8.242	696	48.496	100,0
	%	81,6	17,0	1,4	100,0	
$\chi^2 = 55,8$		SD= 8		P=0,000		

4.3.4.6 Sosyal güvenlik durumları

Ankete katılanların sosyal güvenlikleri dikkate alınarak hisseli arazilerini diğer hissedarlardan devralma konusundaki görüşleri incelendiğinde, farklı sosyal güvenliğe sahip bireyler arasında devralırım diyenlerin oranı en düşük yaşlılık aylığı olanlarda gibi diğer grubunu oluşturanlarda %73,2 ve en yüksek Tarım Bağ-Kuruna sahip olanlarda %84,1 olarak bulunmuştur (Çizelge 4.52).

Ki-kare testi sonucunda, hisseli arazileri hissedarlardan bedeli karşılığı devralma isteğinin bireylerin sosyal güvenliklerinden bağımsız olmadığı belirlenmiştir ($\chi^2 = 119,6$, $P=0,000$).

Çizelge 4.52 Sosyal güvenlik durumlarına göre görüşlerin dağılımı

Sosyal Güvenlik		Hisseli Arazileri Hissedarların Devralma İsteği			Toplam	
		Devralırım	Devralmam	Fikri Yok/ Cevapsız	Birey	%
Tarım Bağ-kuru	Birey	13.150	2.268	212	15.630	32,2
	%	84,1	14,5	1,4	100,0	
Esnaf Bağ-Kuru	Birey	10.860	2.140	164	13.164	27,1
	%	82,5	16,3	1,2	100,0	
Tarım SSK	Birey	1.342	245	38	1.625	3,4
	%	82,6	15,1	2,3	100,0	
İşçi SSK	Birey	8.609	2.075	145	10.829	22,3
	%	79,5	19,2	1,3	100,0	
Emekli Sandığı	Birey	1.940	513	39	2.492	5,1
	%	77,8	20,6	1,6	100,0	
Diğer	Birey	300	101	9	410	0,8
	%	73,2	24,6	2,2	100,0	
Sosyal Güvenlik Yok	Birey	3.357	900	89	4.346	9,0
	%	77,2	20,7	2,0	100,0	
Toplam	Birey	39.558	8.242	696	48.496	100,0
	%	81,6	17,0	1,4	100,0	
$\chi^2 = 119,6$		SD= 12		P=0,000		

4.3.4.7 Arazisi büyüklükleri

İşletme arazisi büyüklük gruplarına göre hisseli arazileri hissedarlardan bedelini ödeyerek devralma konusundaki görüşlerin dağılımı Çizelge 4.53’de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü 200-499 dekar arazisi olanların %87’si, 100-199 dekar arazisi olanların %86’sı ve 500 dekar ve daha fazla arazisi olanların %85,8’i hisseli arazileri devralmak isteyeceklerini belirtmişlerdir. Bu oranlar küçük işletmelerde azalarak 5 dekar ve daha küçük işletme arazisine sahip olanlar içerisinde %77,7’ye düşmüştür (Çizelge 4.53).

Çizelge 4.53 Arazi büyüklük gruplarına göre görüşlerin dağılımı

Arazi Büyüklüğü		Hisseli Arazileri Hissedarların Devralma İsteği			Toplam	
		Devralırım	Devralmam	Fikri Yok /cevapsız	Birey	%
5 da=<	Birey	5.573	1.477	119	7.169	14,8
	%	77,7	20,6	1,7	100,0	
6-10 da	Birey	3.761	950	80	4.791	9,9
	%	78,5	19,8	1,7	100,0	
11-19 da	Birey	4.285	1.067	99	5.451	11,2
	%	78,6	19,6	1,8	100,0	
20-49 da	Birey	10.323	2.208	199	12.730	26,2
	%	81,1	17,3	1,6	100,0	
50-99 da	Birey	7.342	1.324	102	8.768	18,1
	%	83,7	15,1	1,2	100,0	
100-199 da	Birey	4.890	733	61	5.684	11,7
	%	86,0	12,9	1,1	100,0	
200-499 da	Birey	2.624	369	24	3.017	6,2
	%	87,0	12,2	0,8	100,0	
500 da=>	Birey	760	114	12	886	1,8
	%	85,8	12,9	1,4	100,0	
Toplam	Birey	39.558	8.242	696	48.496	100,0
	%	81,6	17,0	1,4	100,0	
$\chi^2 = 309,7$		SD= 14		P=0,000		

Yapılan ki-kare testi sonucunda ise diğer bütün değişkenler arasında olduğu gibi, bireylerin hissedar oldukları arazileri bedelini ödeyerek hissedarlardan devralma konusundaki görüşlerinin sahip oldukları arazi büyüklüklerine bağlı olarak değiştiği bulunmuştur ($\chi^2 = 309,7$, $P=0,000$).

4.4 İller İtibariyle Miras Paylaşımı ve Hisseli Araziler Hakkında Görüşler

4.4.1 Kardeşler arası miras paylaşımı

Kardeşler arasında miras paylaşımının iller itibarıyla nasıl yapıldığı araştırılmış ve sonuçları Ek Çizelge 1’de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü üzere, Türkiye genelinde ankete katılanların %45,8’i mirasın kız-erkek kardeşler arasında eşit paylaştırıldığını, %14,4’ü erkeklerin fazla pay aldığını, %34’ü mirasın henüz paylaştırılmadığını belirtmiştir. Kızların mirastan fazla pay aldığını belirtenlerin oranı ise yok denecek kadar az bulunmuştur.

İller itibariyle bu oranlar incelendiğinde, mirastan kız-erkeklerin eşit pay aldığı belirtenlerin oranı %74,7 ile %17,3 arasında, erkeklerin fazla pay aldığı belirtenlerin oranı %0,6 ile %51,3 arasında ve miras dağıtımının yapılmadığını belirtenlerin oranı %71 ile %15,7 arasında değiştiği görülmektedir.

Toplam 26 ilde eşit pay alanların oranı %50 ve üzerinde bulunmuş olup, bu illerden bazıları Muğla (%74,4), Aydın (%72,2), Adana (%67,8), Antalya (%67,7), Mersin (%67,2), Kütahya (%67,1), Osmaniye (%66,5), Burdur (%65,9), Konya (%65,1), Manisa (%65), İzmir (%64,5) olarak sıralanmaktadır. Mirası kız ve erkek kardeşler arasında eşit paylaşanların en düşük olduğu iller ise Iğdır (%17,3), Hakkari (%18), Mardin (%19,6), Şırnak (%22,7), Bayburt (%22,9), Ağrı (%25,5), Rize (%26), Batman (%26,2), Sinop (%26,5), Şanlıurfa (%27,3) olarak sıralanmaktadır.

Ankete katılanların Bayburt ilinde %71'i, Gümüşhane'de %55,1'i, Sinop ilinde %53,6'sı, Çankırı'da %52,9'u, Kırklareli'nde %51,9'u, Elazığ'da %50,3'ü miras dağılımının yapılmadığını belirtmiştir. Diğer illerde miras dağılımının yapılmadığını belirtenlerin oranı %50'nin altında bulunmuştur. Toplam 7 ilde miras dağılımının yapılmadığını belirtenlerin oranı %20 ve altında bulunmuştur. Miras dağıtımının en çok yapıldığı bu iller, Ağrı, Van, Siirt, Şanlıurfa, Adıyaman, Batman ve Mardin ilidir.

4.4.2 Çocuklar arası miras paylaşımı

Çocuklar arası miras paylaşımının nasıl yapıldığı veya gelecekte nasıl yapılmak istendiği araştırıldığında Türkiye genelinde ankete katılanların çoğunluğu (%84,8) kız ve erkek çocukların eşit pay alacağını, %10,4'ü erkek çocukların daha fazla pay alacağını belirtmişlerdir (Ek Çizelge 2).

Kız ve erkek çocukları arasında mirası eşit paylaştıklarını veya paylaşmayı düşündüklerini belirtenlerin oranı illerin hepsinde %50'nin üzerinde olup, en yüksek Muğla ilinde %98,1, ikinci sırada Denizli ve Mersin'de %97,3, üçüncü sırada Burdur'da %96,9 olarak bulunmuştur.

Kız ve erkek çocukları arasında mirası eşit paylaştıklarını veya paylaşmayı düşündüklerini belirtenlerin oranı en az Şırnak ve Mardin’de %58,7 olarak bulunmuş olup, Mardin’de ankete katılanların %35,6’sı, Şırnak’ta %28,8’i erkek çocukların daha fazla pay aldığını veya alacağını belirtmişlerdir. Erkek çocukların daha fazla pay alacağını belirtenlerin en yüksek olduğu il ise, Mardin ili olup, bu ili Hakkari (%30,7) izlemiştir.

4.4.3 Arazilerin miras yoluyla bölünerek küçülmesinin sorun olup olmadığı

Arazilerinin miras yolu ile bölünerek küçülmesini sorun olarak görenlerin oranı illere göre değişmekte olup, bu oranlar %92,6 ile %45,3 arasında bulunmuştur. İşletme arazilerinin bölünerek küçülmesini sorun olarak görenlerin oranının %90’ın üzerinde olduğu iller Edirne, Afyonkarahisar, Kırıkkale, Tekirdağ, Aksaray, Bayburt, Kırşehir, Kırklareli illeridir (Ek Çizelge 3). İşletme arazilerinin bölünmesini sorun olarak görenlerin en az olduğu iller ise Muğla, Trabzon, Hakkâri, Rize, Bingöl, Bitlis, Ağrı, Ordu, Siirt olarak sıralanabilir.

4.4.4 Arazilerin hissedarların birisinde toplanması

Arazilerinin miras yolu ile bölünerek küçülmesini önlemek için hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması görüşüne katılanların oranı en yüksek Kırşehir’de %89,3, ikinci sırada Bayburt’ta %88,8, üçüncü sırada Edirne’de %85,9 olarak bulunmuştur. Bu görüşe katılanlar içerisinde en az orana sahip olan iller içerisinde bazıları ise sırasıyla Rize %34,5, Muğla %46, Trabzon %47,7 Antalya %48, Hakkari %48,1 olarak belirlenmiştir (Ek Çizelge 4).

4.4.5 Arazilerin hissedarlardan birine devri

Ek Çizelge 5’de iller itibarıyla arazilerin bölünerek küçülmesini önlemek amacıyla hisseli arazileri bedeli karşılığı diğer hissedarlardan birine devri konusunda ankete katılanların görüşleri verilmiştir. Türkiye ortalaması hisseli arazileri devrederim diyenlerin oranı %60,1, devretmem diyenlerin oranı %38,8 olmasına rağmen bu oranlar illere göre değişmektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi, hisseli arazileri hissedarlardan birisine devrederim diyenlerin

oranının en yüksek olduğu il Bayburt (%77,1), en düşük olduğu il Rize (%29,9) ilidir. Rize ilinde ankete katılanların %67,5'i, Giresun ilinde %57,1'i Ordu ilinde %55,1'i, Şanlıurfa ilinde %52,7'si, Edirne'de %53,9'u, Bingöl'de %52,5'i Tekirdağ'da %52,7'si, Trabzon'da %50,7'si, Antalya'da %50,2'si hisseli arazileri devretmeyeceklerini belirtmişlerdir.

4.4.6 Arazileri hissedarlardan devralma

İllere göre arazileri bedeli karşılığı devralma isteği incelendiğinde, devralmak istemem diyenlerin oranının %41,8 ile %6 arasında değiştiği ve devralmak istemeyenler içerisinde ilk sırada Rize (%41,8) ilinin yer aldığı görülmektedir. Rize ilini Hakkari, Bitlis, Bingöl ve Trabzon illeri takip etmiştir. Devralmak isterim diyenlerin oranı ise %93,4 ile %52,3 arasında değişmekte olup ilk sırada Yozgat ili, son sırada Rize ili yer almıştır (Ek Çizelge 6).

4.5 Yapılması Planlanan Düzenlemeler Hakkında Ankete Katılanların Görüşlerinin Değerlendirilmesi

4.5.1 Arazilerin birinde toplanması konusunda görüşler ve sebepleri

Arazilerinin bölünerek küçülmesini önlemek için, önceki bölümlerde açıklandığı gibi değerlendirmeye alınan toplam 48.496 kişinin %71'i hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanmasının uygun olacağını, %28,2'si uygun olmayacağını belirtmiş ve %0,8'i bu soruya cevap vermeyip bu konuda fikir beyan etmemiştir. Bu çalışmada ankete katılanların arazilerin bir hissedarda toplanmasına olumlu yaklaşmama nedenleri araştırılmış ve sonuçları Çizelge 4.54'de verilmiştir.

Çizelgeden de görüldüğü gibi, ankete katılanlar arazilerini çocuklarının güvencesi olarak görüyor olmaları (%22,5) hisseli arazilerin hissedarlardan birinde toplanması konusuna olumsuz yaklaşımlarındaki en önemli neden olarak ortaya çıkmıştır. Arazilerin toplanmasına olumsuz yaklaşımlarındaki ikinci önemli neden çiftçilikten başka yapacakları bir işlerinin olmaması (%19,3) yani çiftçiliğin tek geçim kaynakları olması ve üçüncü önemli neden ise arazilerinin ata mirası olmasıdır. Ayrıca bu kararlarında hissedarı oldukları arazilerinin

gerçek bedelini alamama endişesi, gelecekte değerinin artabileceği ve ihtiyaç duyduğunda satmak isteyeceği gibi faktörlerde etkili olmuştur.

Çizelge 4.54 Arazilerin birinde toplanması konusunda görüşler ve sebepleri

Hisseli Arazilerin Hissedarların Birisinde Toplanması	Birey	%	
Evet, uygun	34.432	71,0	
Hayır, uygun değil	13.676	28,2	
Fikri Olmayanlar(Cevapsız)	388	0,8	
Hayır, Diyenlerin Nedenleri			
	Birey	Puan	%
Çiftçilikten başka yapacakları işlerinin olmaması (tek geçim kaynağı)	8.513	63.174	19,3
Toprağı çocuklarının güvencesi olarak görüyor olmaları	10.550	73.590	22,5
Hissedar olduğu arazinin gerçek bedelini alamama düşüncesi	7.500	45.780	14,0
Gelecekte arazinin değerinin artacağı düşüncesi	6.761	37.753	11,6
Ata mirası olduğu için vazgeçememe	8.215	48.972	15,0
Gelecekte ihtiyaç duyduğunda satmak isteği	6.282	34.567	10,6
Tarımsal desteklerden yararlandığı için	3.364	17.746	5,4
Diğer nedenler	734	5.297	1,6

4.5.2 Arazilerin devri konusunda görüşler ve sebepleri

Değerlendirmeye alınan işletmelerin %60,1'i hisseli arazileri bedeli karşılığı diğer hissedarlardan birisine devredebileceklerini belirtmiş olsalar da %38,8'i hisselerini devretmeyeceklerini belirtmişlerdir.

Arazilerini devretme konusuna olumsuz yaklaşımlarının nedenleri içerisinde en önemli neden olarak çiftçilikten başka yapacakları bir işlerinin olmaması (%23,0) yani çiftçiliğin tek geçim kaynakları olması, ikinci olarak arazilerini çocuklarının güvencesi olarak görüyor olmaları (%22,7) ve üçüncü önemli neden olarak ata mirası arazilerinden vazgeçmek istememeleri olarak ortaya çıkmaktadır (Çizelge 4.55).

Çizelge 4.55 Arazilerin devri konusunda görüşler ve sebepleri

Hisseli Arazilerin Hissedarların Birisine Devri	Birey	%	
Evet, devrederim	29.145	60,1	
Hayır, devretmem	18.793	38,8	
Fikri Olmayanlar(Cevapsız)	558	1,2	
Hayır, Diyenlerin Nedenleri			
	Birey	Puan	%
Çiftçilikten başka yapacakları işlerinin olmaması (tek geçim kaynağı)	13.117	99.789	23,0
Toprağı çocuklarının güvencesi olarak görüyor olmaları	14.101	98.313	22,7
Hissedar olduğu arazinin gerçek bedelini alamama düşüncesi	9.143	54.694	12,6
Gelecekte arazinin değerinin artacağını düşünmesi	8.728	48.226	11,1
Ata mirası olduğu için vazgeçeme	10.743	63.576	14,7
Gelecekte ihtiyaç duyduğunda satmak istemesi	7.466	40.365	9,3
Tarımsal desteklerden yararlandığı için	4.469	23.390	5,4
Diğer nedenler	698	5.057	1,2

4.5.3 Arazileri devralma konusunda görüşler ve sebepleri

Ankete katılanların %81,6'sı hisseli arazileri bedelini ödeyerek devralmak isteyebileceklerini, %17'si devralmak istemeyeceklerini belirtmiş olup devralmak istememe nedenleri Çizelge 4.56'da verilmiştir.

Çizelge incelendiğinde görüldüğü gibi, ankete katılanların %45,9'u diğer hissedarların paylarını ödeyememe endişesi ile, %17,8'i yeterli alet-ekipman ve sermayesinin olmaması, %17,7'si kendisinden sonra araziye işleyecek kimsenin olmaması ve %8,8'i çiftçilik yapmak istemedikleri için hisseli arazileri bedeli karşılığı devralmak istemeyeceklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.56 Arazileri devralma konusunda görüşler ve sebepleri

Hisseli Arazileri Bedelini Ödeyerek	Birey	%	
Evet, devralırım	39.558	81,6	
Hayır, devralmam	8.242	17,0	
Fikri Olmayanlar(Cevapsız)	696	1,4	
Hayır, Diyenlerin Nedenleri			
	Birey	Puan	%
Diğer hissedarların paylarını ödeyememe düşüncesi	6.025	29.069	45,9
Kendisinden sonra araziyi işleyecek kimsenin olmaması	2.737	11.170	17,7
Arazinin tümünü işleyecek sermaye-alet-ekipmanın yetersizliği	3.012	11.232	17,8
Çiftçilik yapmak istememesi	1.644	5.577	8,8
Diğer	1.334	6.186	9,8

Hisseli arazileri devralmak istemeyenlere diğer hissedarların paylarını ödemek için Devlet tarafından kredi kolaylığı ve uygun ödeme şartları sağlanırsa nasıl davranacakları sorulduğunda, bu bireylerin sadece %55'i hisseleri devralmak isteyeceklerini belirtmişlerdir.

4.5.4 Arazilerin bölünmemesi için alternatif çözümler

Arazilerin bölünerek küçülmesini önlemek için ankete katılanların alternatif çözümleri araştırılmış ve sonuçları Çizelge 4.57'de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi %76,4'ü hisselerin tamamının ehil olan kardeşte toplanmasının uygun olacağı belirtilmiştir. Diğer alternatiflerden müstakil bir şirket kurulup, hisseler bu şirkete devredilsin diyenlerin oranı %8,6 ve fikir beyan etmeyenlerin oranı %7,8 olarak bulunmuştur.

Çizelge 4.57 Arazilerin bölünmemesi için alternatif çözümler

Alternatif Çözümler	Birey	%
Hisselerin Tamamı Ehil Olan Kardeşte – Hissedarda Toplansın	37.032	76,4
Müstakil Bir Şirket Kurulup, Hisseler Bu Şirkete Devredilsin	4.146	8,6
Hisseli İşletme Bir Bütün Olarak Üçüncü Şahıslara Satılsın	496	1,0
Hisseler Devlete (Arazi Ofisine) Devredilsin	407	0,8
Diğer	2.631	5,4
Cevapsız (Fikri Olmayanlar)	3.784	7,8
TOPLAM	48.496	100,0

4.5.5 Hisseleri devralacak hissedarda aranılan özellikler

Arazilerin bölünüp parçalanmasının önüne geçmek için hisseli arazilerini hissedarlardan birisine devretme konusuna olumlu bakanların devredecekleri bireyde arayacakları özellikler araştırılarak Çizelge 4.58'de verilmiştir.

Çizelge 4.58 Hisseleri devralacak hissedarda aranılan özellikler

Hissedarda Aranılan özellikler	Birey	Puan	%
Köyde oturuyor olması	41.104	263.174	27,0
Bizzat tarımsal üretim yapıyor olması	41.659	250.318	25,6
Tarım yapmaya istekli olması	37.854	201.262	20,6
Ailesinde tarımsal eğitim almış birisinin olması	23.563	100.626	10,3
Devraldığı hisseleri, en az on yıl satmamayı garanti etmesi	22.700	88.333	9,1
Hisselerin karşılığı olarak en fazla bedeli teklif eden olması	17.067	63.878	6,5
Diğer nedenler	1.582	8.971	0,9

Çizelgeden de görüldüğü gibi ankete katılanların %26,95'i arazileri alacak bireylerin köyde oturuyor olmaları, %25,63'ü bizzat tarımsal üretim yapıyor olması, %20,61'i tarımsal üretim yapmaya istekli olması, %10,3'ü ailesinde tarımsal eğitim almış birilerinin olması ve %9,1'i devraldığı arazileri en az 10 yıl satmamayı taahhüt etmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

4.5.6 Arazilerin bölünmesinin ortaya çıkardığı en önemli ekonomik sorunlar

Ankete katılanların arazilerin bölünmesinin neden olduğu en önemli ekonomik sorunların neler olduğu sorulmuş ve sonuçları Çizelge 4.59'da verilmiştir. Ankete katılanlar en önemli ekonomik sorunlar içerisinde ilk sırada yatırım ve üretim maliyetlerinin yüksek olmasını (%22,4), ikinci sırada üretim ve verim düşüklüğü nedeniyle tarımsal gelirin düşük olmasını(21,4) ve üçüncü sırada girdi kullanımı ve işgücü kayıplarındaki artışları (% 16,7) gösterilmiştir.

Çizelge 4.59 Arazilerin bölünmesinin ortaya çıkardığı en önemli ekonomik sorunlar

Bölünmenin Ortaya Çıkardığı Ekonomik Sorunlar	Birey	Puan	%
Yatırım ve üretim (işletme) maliyetlerinin yükselmesi	38.483	279.936	22,4
Üretim ve verim düşüklüğü sebebiyle tarımsal gelirin düşmesi	38.991	267.716	21,4
Girdi kullanımı ve işgücü kaybının artması	34.040	208.604	16,7
Mekanizasyon ve teknoloji kullanımını sınırlaması	30.691	168.683	13,5
Piyasaya (pazara) yönelik üretim yapılamaması	22.865	107.806	8,6
Tarımsal kredi kullanımının zorlaşması	23.240	108.742	8,7
Arazi sınırlarından dolayı kayıpların artması	22.248	101.762	8,1
Diğer nedenler	379	9.268	0,74

4.5.7 Arazilerin bölünmesinin ve mevcut mülkiyet paylaşımının ekonomik avantajları

Ankete katılanlara arazilerin bölünmesinin ve mevcut mülkiyet paylaşımının ekonomik avantajları sorulmuş ve sonuçları Çizelge 4.60'da verilmiştir. Ekonomik avantajlar içerisinde ilk sırada, aile (kendisi, eşi ve çocukları) geçimini sağlamaktadır (%26,9), ikinci sırada aile işgücünün tamamı kullanılmakta ve işsizlik önlenmektedir (%19,3), üçüncü sırada birim alandan yüksek verim alma arayışı bulunmaktadır (%12,6) görüşü yer almıştır. Bunların %30,6'sı ise bölünmenin ekonomik avantajının olmadığını belirtmiştir.

Çizelge 4.60 Arazilerin bölünmesinin ve mevcut mülkiyet paylaşımının ekonomik avantajları

	Birey	Puan	%
Ailenin (kendisi, eşi ve çocukları) geçimini sağlaması	24.636	137.132	26,9
Aile işgücünün tamamının kullanılması ve işsizliğin önlenmesi	20.266	98496	19,3
Birim alandan yüksek verim alma arayışının bulunması	15.179	64.147	12,6
Biyolojik çeşitlilik ve yerel bilginin korunması	8.959	28.486	5,6
Organik tarımın kolay yapılabilmesi	8.569	25116	4,9
Ekonomik avantajı yoktur, aksine dezavantajı vardır	28.038	155.950	30,6

4.5.8 Yapılacak hukuki düzenlemelerin başarılı olması için yapılan öneriler

Türkiye'deki arazilerin bölünmesini önlemeye yönelik yapılacak hukuki düzenlemelerin başarılı olması için ankete katılanlar tarafından yapılan öneriler ekonomik, sosyolojik-toplumsal ve hukuki boyutları dikkate alınarak gruplandırılmış ve Çizelge 4.61'de verilmiştir. Bu öneriler içerisinde ilk sırada

devlet tarafından destek, kredi, teşvik sağlanması (19,9), ikinci sırada eğitim ve bilgilendirme yapılması (%12,7), üçüncü sırada uzlaştırma heyetinin kurulması (%11,4) önerileri yer almıştır. Bu sıralamadan da görüldüğü üzere ilk sırada ekonomik boyut, ikinci sırada sosyolojik ve toplumsal boyut ve üçüncü sırada hukuki boyut yer almıştır. Bunların %7,5'i iş imkanı sağlanmasını, %5,6'sı ise toplulaştırma yapılmasını önermiştir.

Çizelge 4.61 Yapılacak hukuki düzenlemelerin başarılı olması için öneriler

Öneriler	%
Ekonomik Boyut	
Destek – Teşvik – Kredi Sağlanması	19,9
İş İmkani – İstihdam Sağlanması	7,5
Şirket veya Kooperatife Devredilmesi	1,9
Tapu İşlemleri ve Masrafların Kolaylaştırılması	1,7
Toplam	31,0
Sosyolojik-Toplumsal boyut	
Eğitim ve Bilgilendirme Yapılması	12,7
Paylaşımın Adil Olması – Hakların Korunması	8,3
Köyde Oturma Şartının Getirilmesi	1,4
Toplam	22,4
Hukuki Boyut	
Uzlaştırma Heyeti Kurulması	11,4
Kanuni - Hukuki Düzenleme Yapılması	10,6
Arazilerin Bölünmesinin Önlenmesi	7,5
Arazilerin Birleştirilmesi – Toplulaştırma Yapılması	5,6
Arazilerin Bölünmesi Herkesin Hakkını Alması	0,8
Bölünecek Arazi Miktarının Sınırlandırılması	0,5
Hazine Arazilerinin Çiftçiye Verilmesi	0,5
Arazilerin Karşılığının Devlet tarafından Belirlenmesi	0,2
Toplam	37,1
Cevapsız - Yorumuz	9,4
Genel Toplam	100,0

5. SONUÇLAR

Bu araştırmada, tarımla uğraşanlar içerisinde söz sahibi bireyler ve ileri gelenlerin, tarım arazilerinin bölünmesinin neden olduğu sorunlar ve bölünmeyi önlemek için yapılan düzenlemeler hakkındaki görüş ve önerilerini almak amacıyla, 34.899 köy ve mahalle muhtarı, 3.849 birlik-kooperatif veya diğer STK temsilcisi, 528 oda-borsa temsilcisi ve 9.220 önder çiftçi ile yapılan toplam 48.496 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Türkiye genelinde ankete katılan üreticilerin %63,7'si ilkokul, %16,4'ü ortaokul, %13,6'sı lise mezunu, %3,6'sı yüksekokul ve üniversite mezunu olarak belirlenmiştir.

Ankete katılanlar içerisinde sosyal güvenliği olmayan üreticilerin oranı Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi dışında %3,1 ile %5 arasında değişmiştir. Güneydoğu Anadolu bölgesinde sosyal güvenliği olmayanın oranı %23, Doğu Anadolu Bölgesinde %24,7 olarak bulunmuştur.

Çocuk sayısı en fazla Güneydoğu Anadolu Bölgesinde (6,7 birey), en az Marmara Bölgesinde (2,5 birey), işletmelerin geçimini sağladığı nüfus sayısı da çocuk sayısı ile paralel bir durum oluşturarak en fazla Güneydoğu Anadolu Bölgesinde (7,6 birey) en az Marmara ve Ege Bölgesinde (4,2 birey) bulunmuştur. Benzer durum kardeş sayısı için de geçerli olmuş ve en fazla kardeş Güneydoğu Anadolu Bölgesinde (8,2 birey) bulunmuştur.

Ankete katılan bireylerin işletme başına en fazla araziye sahip olduğu bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi olup, bu bölgedeki işletme başına toplam 163,9 dekar arazinin 91,8 dekarı kendi, eşi ve çocuklarına ait ortalama hissesiz arazi, 68,4 dekarı işletmeye ait hisseli arazidir. İşletme başına en az araziye sahip olan bölge Karadeniz Bölgesi olup, işletme başına toplam 48,8 dekar arazinin 21,1 dekarı kendi, eşi ve çocuklarına ait ortalama hissesiz arazi, 26,9 dekarı işletmeye ait hisseli arazidir. Türkiye genelinde işletme başına toplam 93,6 dekar arazi miktarının ise 42,6 dekarı hisselidir.

Hissersiz arazilere ait ortalama parsel sayısı 4,9 adet, hisseli arazilere ait ortalama parsel sayısı 4,6 adet ve toplam 9,7 adet bulunmuştur.

Kız ve erkeklerin mirastan eşit pay aldığını belirtenlerin oranı Akdeniz ve Ege Bölgesinde diğer bölgelere göre daha yüksek olup sırasıyla %62,3 ve %64,9 olarak, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde en düşük olup %31,8 olarak bulunmuştur. Erkeklerin mirastan en fazla pay aldığı bölge (%36,5) Güneydoğu Anadolu Bölgesidir.

Kardeşler arası miras paylaşımında olduğu gibi çocuklar arası miras paylaşımında da erkek çocukların en yüksek pay aldığı bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Tarımla uğraşanların arazilerin miras yolu ile parçalanıp küçülmesine nasıl baktıkları, bölünmeyi sorun olarak görüp görmedikleri araştırılmış ve Türkiye genelinde arazilerin parçalanmasını sorun olarak görenlerin oranı %74,6 olarak bulunmuştur.

Arazilerinin bölünerek küçülmesini önlemek amacıyla hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması konusundaki görüşü, ankete katılan bireylerin %71'i (kim olduğuna bakılmaksızın) olumlu, %28,2'si olumsuz bulmuş ve %0,8'i bu konuda cevap vermeyerek görüşlerini beyan etmemiştir.

Arazilerin bölünmesini önlemek için ankete katılanların %60,1'i hisseli arazilerini diğer hissedarlardan birisine devredebileceklerini, %38,8'i devretmeyeceklerini belirtmişlerdir. Sonuç olarak, Türkiye genelinde miras yolu ile arazilerin bölünerek parçalanması ve küçülmesini sorun olarak görenlerin oranı %74,6 olmasına rağmen, bu oran azalarak bölünmenin önlenmesi için hisseli arazilerin hissedarlardan birisine devredilmesi görüşüne olumlu bakanlarda %60,1'e düşmüştür. Yani bu konuda ankete katılanlar arasında bir endişe söz konusudur.

Ankete katılanların arazilerini devretme konusuna olumsuz yaklaşmalarının nedenleri içerisinde, ilk sırada çiftçilikten başka yapacakları bir işlerinin olmaması (%23,0), ikinci sırada arazilerini çocuklarının güvencesi olarak görüyor olmaları (%22,7) ve üçüncü sırada ise arazilerinin ata mirası olması yer almıştır.

TAGEM'e bağlı 40 araştırma enstitüsü tarafından buldukları bölgelerdeki 47 il 214 ilçeye ait 661 köyde hisseli tarım arazisine sahip, muhtar, önder çiftçi gibi herhangi bir gruplandırma yapılmadan tesadüfen seçilmiş toplam 3.318 çiftçi ile 2009 yılında yapılan anket sonucuna göre; Güneydoğu Anadolu Bölgesi dışındaki tüm bölgelerde genel olarak hisseli arazi mülkiyetinin sadece bir mirasçıya bedeli karşılığında devredilmesinin uygun olduğu görüşü hâkimdir (%64,23). Ancak hisselerin devri söz konusu olduğunda, hissedar olduğu araziyi diğer hissedarlardan birine bedeli karşılığında devretmek istemeyen çiftçilerin, tüm bölgelerde çoğunlukta olduğu görülmüştür (%67,4). Çiftçilerin sadece %32,58'i hisselerini devredebileceklerini belirtmişlerdir. Çiftçilerin hisselerini devretmek istememelerinin temel nedenleri, tek geçim kaynaklarının tarımsal faaliyetler olması (%46,28) ve toprağı çocuklarının güvencesi olarak görmeleridir (%24,53) (Altıntaş ve ark., 2009).

Hisseli arazileri bedeli karşılığı devralma konusundaki ankete katılanların görüşleri incelenmiş ve %81,6'sı hissedarı oldukları arazileri diğer hissedarlardan devralmak isteyeceklerini, %17'si devralmak istemediklerini belirtmişlerdir.

Devralmak istememe nedenleri incelendiğinde ise ankete katılanların %45,9'u diğer hissedarların paylarını ödeyememe endişesi ile %17,8'i yeterli alet-ekipman ve sermayesinin olmaması, %17,7'si kendisinden sonra araziye işleyecek kimsenin olmaması ve %8,8'i çiftçilik yapmak istemedikleri için hisseli arazileri bedeli karşılığı devralmak istemeyeceklerini belirtmişlerdir.

Bu sonuçlar illere göre farklılıklar göstermektedir. Miras dağılımının yapılmadığını belirtenlerin oranı illere göre sıralandığında, Bayburt ili (%71) ilk sırada yer almıştır. Aynı şekilde hisseli arazileri hissedarlardan birisine devrederim diyenler illere göre sıralandığında yine Bayburt %77,1 oranı ile ilk sırada yer almıştır. Ayrıca bu ilde arazilerin bölünüp küçülmesinin sorun olduğunu belirtenlerin oranı %90'nın üzerinde ve arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması görüşüne olumlu bakanların oranı %88,8 bulunarak ikinci sırada yer almıştır.

Doğu Karadeniz bölgesinde arazilerin bölünüp küçülmesini sorun olarak görüp, bunu engellemek için hisseli arazilerini hissedarlardan birisine devretme görüşüne olumlu bakanların oranı diğer bölgelere göre daha düşük, devretme görüşüne olumsuz bakanların oranı ise daha yüksek bulunmuştur. Hisseli arazileri devretme görüşüne olumsuz yaklaşanların oranı illere göre sıralandığında Rize ilk sırada, oranlar olumlu bakanlara göre sıralandığında son sırada yer almıştır. Hisseli arazileri devralma konusuna olumlu bakanların oranları sıralandığında yine Rize son sırada yer almıştır. Benzer durum Ordu, Trabzon ve Giresun'da da görülmektedir. Başka bir deyişle, bu illerdeki görüşülen bireyler hisseli arazilerine ne devretmek ne de devralmak istemektedir.

Hisseli arazileri hissedarlardan birisine devretme ve devralma konusunda Doğu Karadeniz bölgesine benzer durum Şanlıurfa, Bingöl, Antalya illerinde de görülmektedir. Bu illerde devretmek isteyenlerin oranı da, devralmak isteyenlerin oranı da diğer illere göre düşüktür. Edirne ilinde ise arazileri hissedarlardan birisine devretme konusuna olumsuz yaklaşanların oranı oldukça yüksek olmasına rağmen, arazileri devralma konusuna gelince bu oran yine yüksek bulunmuştur. Altıntaş ve arkadaşları tarafından 2009 yılında yürütülen çalışmada ise benzer durum ortaya çıkmış ve tüm bölgelerde çiftçilerin çoğunluğu, hissedarı oldukları arazilerin mülkiyetlerini bedelini ödeyerek diğer hissedarlardan devralmak istedikleri belirlenmiştir (%73,2).

Çiftçilerin %76,4'ü arazilerin bölünerek küçülmesini önlemek için alternatif çözümler içerisinden hisselerin tamamının ehil olan kardeşte toplanmasının uygun olacağını belirtmiştir. Müstakil bir şirket kurulup, hisseler bu şirkete devredilsin veya üçüncü bireylere satılsın gibi alternatiflere çoğunluk sıcak bakmamıştır. Bu konuda 2009 yılında yapılan çalışmada da, anlaşmazlık durumunda hisseli tarım arazisinin hissedarlar dışında başka bir bireye devri söz konusu olduğunda, Ege Bölgesi dışındaki tüm bölgelerde, çiftçilerin çoğunluğu bu konuya olumsuz yaklaşmışlardır.

Arazileri devretme durumunda, ankete katılanların %26,95'i arazileri alacak bireylerin tarım yapılan yerleşimlerde oturuyor olmaları, %25,63'ü bizzat tarımsal üretim yapıyor olması, %20,61'i tarımsal üretim yapmaya istekli olması, %10,3'ü ailesinde tarımsal eğitim almış birilerinin olması ve %9,1'i devraldığı arazileri en az 10 yıl satmamayı taahhüt etmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Ankete katılanlar arazilerin bölünerek küçülmesi sonucu ortaya çıkan en önemli ekonomik sorunlar içerisinde ilk sırada yatırım ve üretim maliyetlerinin yüksek olmasını (%22,4), ikinci sırada üretim ve verim düşüklüğü nedeniyle tarımsal gelirin düşük olmasını (21,4) ve üçüncü sırada girdi kullanımı ve işgücü kayıplarındaki artışları (%16,7) gösterilmiştir.

Arazilerin miras yolu ile parçalanıp küçülmesini önlemek için, hisseli arazilerin hissedarların birinde toplanması, hissedarlardan birine bedeli karşılığı devri, hissedarlardan biri tarafından bedeli ödenerek devralınması konusundaki ankete katılanların görüşlerinin, eğitim durumu, yaş, sosyal güvenlik, yaşadıkları yer, işletme arazisi büyüklükleri, ankete katılan gruplar ve bölgeler gibi faktörlere göre dağılımları incelenmiş, istatistik analizleri yapılmış ve sonuçları aşağıda verilmiştir.

Arazilerin birisinde toplanması konusundaki görüşler;

Her ne kadar arazilerinin bölünerek küçülmesini önlemek amacıyla hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması konusunda ankete katılan bireylerin %71'i olumlu, %28,2'si olumsuz görüş bildirmiş olsalar da; yapılan *ki-kare* analizi sonucu bu görüşün, ankete katılanların yaşlarına, eğitim düzeylerine, çocuk sayılarına, ankete katılan gruplara, yaşadıkları yere, sosyal güvenliklerine, arazi büyüklüklerine bağlı olarak değiştiği bulunmuştur.

Arazilerin devri konusunda görüşler;

Hisseli arazilerin hissedarlardan birisine devredilmesi konusuna ankete katılanların %60,1'i olumlu görüş bildirseler de, arazilerin hissedarların birisinde toplanması konusunda olduğu gibi, yapılan *ki-kare* analizi sonucu bu görüşün de, ankete katılanların yaşlarından, eğitim düzeylerinden, çocuk

sayılarından, ankete katılan gruplardan, yaşadıkları yerlerden, yaşadıkları bölgelerden, sosyal güvenliklerinden ve arazi büyüklüklerinden bağımsız olmadığı yani bu faktörlere bağlı olarak değiştiği bulunmuştur.

Hisseli arazilerin bedeli karşılığı hissedarlardan birine devri konusundaki görüşler ile diğer faktörler arasındaki ilişkiler **uyum analizi** yapılarak görsel boyutu ile de incelenmiş olup;

Yaş ortalaması küçüldükçe hisseli arazileri devretme eğilimin arttığı, yaş ortalaması büyüdükçe azaldığı,

Ortaokul ve lise mezunu olanların devretme eğiliminde, ilkokul mezunu olanların ise devretmeme eğiliminde olduğu, yani eğitim düzeyi arttıkça devretme eğiliminin azaldığı,

Çocuğu olmayanların, 1-2 çocukluların ve 3-4 çocukluların devretme eğiliminde olduğu, az çocuklulara göre 5 ve daha çok çocuğu olanların devretmeme eğiliminde olduğu, yani çocuk sayısı arttıkça arazileri devretmeye olumlu bakanların oranının azaldığı,

Ankete katılan grupların çoğunluğunu oluşturan muhtarların, devretmem görüşüne daha yakın oldukları,

Köylerde ve büyükşehirlerde yaşayanların devretmeme eğiliminde olduğu, köy ve büyükşehirlerde göre il, ilçe ve kasabalarda yaşayanların devretmeye daha eğilimli oldukları,

Tarım Bağ-Kuruna sahip olanların devretmeme eğiliminde olduğu, Esnaf Bağ-Kuru, Emekli Sandığına bağlı olanların, 65 yaş maaşı gibi diğer güvenlikleri olanların devretmeye daha eğilimli oldukları,

İşletme arazisi 200-499 dekar olanlar ile 500 dekar ve daha büyük araziye sahip olanların devretmeme eğiliminde olduğu, küçük işletmelerin devretmeye daha olumlu baktıkları sonucuna varılmıştır.

Hisseli arazileri devralma konusuna ankete katılanların %81,6'sı olumlu görüş bildirseler de, yapılan **ki-kare** analizi sonucu bu görüşün, bireylerin yaşlarından, eğitim düzeylerinden, çocuk sayılarından, ankete katılan

gruplardan, yaşadıkları yerlerden, sosyal güvenliklerinden ve arazi büyüklüklerinden bağımsız olmadığı bulunmuştur.

Yapılan ki-kare analizi sonucunda, hisseli arazileri diğer hissedarlardan bedeli karşılığı devralma isteğinin veya diğer hissedarlara devretme isteğinin, kardeşler arasında ve çocuklar arasında miras paylaşımının bölgelerden bağımsız olmadığı ve bölgelere bağımlı olarak değiştiği belirlenmiştir.

Karadeniz Bölgesinin hisseli arazileri devretme konusuna olumlu bakmadıkları, İç Anadolu ve Ege Bölgesinin olumlu baktığı,

Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesindeki ankete katılanların devralma eğiliminde olmadıkları, Marmara, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgesinde olanların ise devralma eğiliminde oldukları,

Ege ve Akdeniz Bölgesinde mirasın kız-erkek kardeşler arasında eşit paylaştırıldığı, Güneydoğu Anadolu bölgesinde erkeklerin daha fazla pay aldığı, bölgeler içerisinde Marmara Bölgesinin kızların en çok pay aldığı bölge olduğu,

Kardeşler arası miras paylaşımında olduğu gibi çocuklar arası miras paylaşımında da Güneydoğu Anadolu Bölgesinde erkek çocuklara daha çok pay verme eğilimi olduğu, İç Anadolu, Karadeniz ve Ege Bölgesinde kız-erkek çocuklara eşit pay verme eğiliminde olanların daha yoğun olduğu bulunmuştur.

Bu çalışma sonucunda; hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması, hisselerin bedeli karşılığı hissedarlardan birisine devri veya devralınması konusunda bireylerin görüşleri, davranış ve tutumlarının farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Bireyler konuya teorik olarak baktığında davranışları olumlu, ama kendileri ile ilgili herhangi bir tasarruf söz konusu olduğunda tutumları olumsuz dönmektedir. Yani konuya teorik olarak yaklaştıklarında %74,57'si arazilerin parçalanmasını sorun olarak görmekte, %71'i arazilerin hissedarlardan birisinde toplanmasını uygun bulmakta fakat hissesini devretme konusuna gelince tutumu değişmekte ve %60,1'i devretmeye olumlu yaklaşmaktadır. Benzer durum Altıntaş ve arkadaşlarının 2009 yılında yaptıkları çalışmalarında da görülmekte olup, çiftçilerin %64,23'ü hisseli

arazilerin hissedarlardan birisine devrinin uygun olacağını belirtmiş olmasına rağmen, sadece %32,58'i arazilerini devredebileceklerini belirtmişlerdir.

Yine bu çalışma sonucu belirlenen ve dikkate alınması gereken önemli bir sonuç; hisseli arazilerin hissedarlardan birisinde toplanması ve hisselerin bedeli karşılığı hissedarlardan birisine devri konusuna bireylerin olumsuz yaklaşmalarının temel nedenlerinin çiftçilikten başka yapacakları işlerinin olmaması (tek geçim kaynakları) ve toprağı çocuklarının güvencesi olarak görüyor olmalarıdır. Ayrıca hisseleri devralmak istememelerinin önemli nedeninin ise diğer hissedarların paylarını ödeyememe endişesidir.

6. KAYNAKLAR

- Aktaş, E., Bilgili, M.,E., Akbay, A., Bal, T., 2006. Adana ili Karataş ilçesi Yemişli köyünde toplulaştırma kararını etkileyen sosyo-ekonomik faktörler. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Toprak ve Su Kaynakları Tarsus Araştırma enstitüsü, Yayın No: TAGEM-BB-TOPRAKSU-2006/02. Proje No: KHGM-04450Co2. MERSİN
- Albayrak A.S.2006. Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik teknikler. Asil Yayın Dağıtım Ltd.Şti. –ANKARA
- Altıntaş, A., Altıntaş, G., Demir, O.,2009. Türkiye’de Tarım arazilerinin küçülmesini önleyici düzenlemelere çiftçilerin bakışı(Yayınlanmamış), Tokat, 2009
- Anonim, 2013a. Temel İstatistikler / Nüfus ve Demografi / Nüfus İstatistikleri / Yıllara ve cinsiyete göre il / ilçe merkezleri ve belde / köy nüfusu 2011 <http://www.TÜİK.gov.tr> . Erişim Tarihi;27/11/2013
- Anonim, 2013b. Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, Household labour fForce Statistics 2011 <http://www.TÜİK.gov.tr> . Erişim Tarihi;28/01/2013
- Anonim 2013c. Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, Aralık 2013 Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı: 16005,. <http://www.TÜİK.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16005><http://www.TÜİK.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16005> Erişim Tarihi . 17/03/2014
- Anonim, 2012a. İşletme büyüklüğü ve parça sayısına göre işletme sayısı, arazi parça sayısı ve arazi <http://www.TÜİK.gov.tr> . Erişim Tarihi;23/03/2012
- Anonim, 2012b. Tarımsal İşletme Yapı Araştırması 2006. Haber Bülteni, sayı:196, 17 Aralık 2008. <http://www.TÜİK.gov.tr> Erişim Tarihi;22/03/2012
- Anonim, 2012c İşletme büyüklüğü ve tarım arazisi parça sayısına göre işletme, arazi parçası ve arazi (%) <http://www.TÜİK.gov.tr> Erişim Tarihi;22/03/2012

- Arslankurt , B. , Altıntaş, A., Güleç, M., 2005. Tokat İlinde Arazi Toplulaştırması Yapılan Alanlarda Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Toplulaştırma Bilinç Düzeyine Etkili Faktörler. KHGM, Toprak ve Su Kaynakları Tokat Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 148, TOKAT, 2005
- Boztoprak, T., 2010. Arazi Çalışmasının Kültürteknik Özelliklerinin Sürdürülebilir Arazi Yönetimi Açısından İrdelenmesi: Kayseri Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Harita Mühendisliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon, 2010, Erişim Tarihi: 11/11/2013
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=7d53ed97e31a8bd39c2aaed9bc38e429d04065330b2d42021ace07d1f1a3db21bcf658d8ba805fb1>
- Bizimana, C., Nieuwoudt, WL., Ferrer SRD., 2004. Farm Size, Land Fragmentation and Economic efficiency in Southern Rwanda. Agrekon, Vol 43, No 2(June 20049).
<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/9489/1/43020244.pdf>
erişim22/10/2013
- Buday-Sántha, A., 2009. Foundations of the new agricultural strategy. Journal of Gazdálkodás 2009 Vol. 53 No. 2 pp. 121-127
<http://www.gazdalkodas.hu>
- Chan Y H, 2005 Biostatistics 305. Multinomial Applied Logistic Regression. Singapore Med J 2005; 46(6):259 [http](http://www.singapore-medical-journal.com)
- Ekinci, K., Sayılı, M., 2010. Tarım Arazilerinin Parçalanmasını Önlemeye Yönelik Mevzuat Üzerine Bir İnceleme. GOÜ, Ziraat Fakültesi Dergisi, 2010,27(2),121-129.
http://ziraatdergi.gop.edu.tr/Makaleler/911611688_Kadir%20Ekinci.%20Murat%20Say%20c4%b11%c4%b1%20.pdf Erişim Tarihi: 12/11/2013

- Gün, S. 2003. Legal State of Land Consolidation in Turkey and Problems in Implementation. *Pakistan Journal of Biological Sciences* 6(15): 1380-1383,
2003. http://www.agri.ankara.edu.tr/economy/1189_1205434818.pdf
- Gür, M. ve Demirel, Z. 2002. Development in Rural Land Arrangement and Legal Regulations in Turkey. FIG XXII International Congress Vasington, D.C.USA, April 19-26 2002
http://www.fig.net/pub/fig_2002/TS7-16/TS7_16_gur_demirel.pdf
- Gür, M., Çağdaş, V., Demirel, Z. 2003. Land Consolidation as a Tool of Rural Sustainable Development.2. FIG Regional Conference Marrakech, Morocco, December 2-5, 2003
http://www.fig.net/pub/morocco/proceedings/ts4/ts4_3_gur_et_al.pdf
- Hosmer, D.W. and Lemeshow, S. 2000. Applied Logistic Regression. A Wiley-Interracience Publication. John Wiley & Sons. Inc. Newyork-USA
- Kakwagh, V.V., Aderonmu, J.A., and Ikwuba, A., 2011. Land Fragmentation and Agricultural Development in Tivland of Benue State, Nigeria. *Current Research Journal of Social Sciences* 3(2): 54-58.
<http://maxwellsci.com/print/crjss/v3-54-58.pdf> Erişim Tarihi: 30/07/2013.
- Koral, A., İ., Güney, D., 1996. Tokat-Erbaa-Kızılçubuk Köyünde uygulanan arazi toplulaştırmasının ekonomik analizi. Köy Hizmetleri Tokat Araştırma Enstitüsü, Genel Yayın No:130, Seri No: R-82, TOKAT, 1996
- Köse, T., 2009. Arazi Toplulaştırmasının Sulama Sistemlerine Etkisi(Manisa Salihli Sağ Sahil Sulama Alanı örneği). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/5595/6279.pdf Erişim Tarihi: 05/11/2013

- Kumbasaroğlu, H., Dağdeviren, V., 2006. Erzurum Merkez İlçede Tarım Arazilerinde Parçalılık Durumuna Göre Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Derg. 38(1), 49-58, 2007. Erişim Tarihi: 05/11/2013
<http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/zfd/article/viewFile/4667/4487>
- Küzeci, N., 2008. Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye’de Arazi Toplulaştırma Çalışmaları. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarımsal Sulama Anabilim Dalı. Y üksek Lisans Tezi. Erzurum, 2008, Erişim Tarihi: 11/11/2013
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=7d53ed97e31a8bd312163230c464123f7fac2888b1101b97e6aedb446d603d051bacbb4a6c13702d>
- Mcpherson, M.F., 1983. Land fragmentation: adverse, beneficial and for whom? Cited by Meeusen, W. And V. den Broeck (Eds.), Efficiency estimation from cobb douglass’ production functions with composed error. Int. Econ. Rev., Vol: 18.
- Orlovits, Z. 2010. Potential changes to the institutions of land ownership policy. Gazdálkodás 2010 Vol. 54 No. 4 pp. 419-428.
<http://www.gazdalkodas.hu>
- ÖZDAMAR, K. 2002. Paket programları ile istatistiksel veri analizi(çok değişkenli analizler). 4.Baskı. Kaan Kitabevi
- Özkan, E., Gürel, A., 2001. Arazi Toplulaştırma Uygulamalarında Yayım ve Eğitim Çalışmalarının Önemi. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Atatürk Araştırma Enstitüsü, Trakya Toprak ve Su Kaynakları Sempozyumu.. 24-27 Mayıs 2001, Kırklareli

- Özyazıcı, G.,2007. Sinop ilinde köy hizmetlerinin toplulaştırma yatırımlarının benimsenmesini etkileyen sosyo-ekonomik faktörler. . T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Proje No: TAGEM-BB-TOPRAKSU-2006/10, SAMSUN
- Platonova, D., Jankava, A., 2011. Research on the preconditions of land consolidation in Rural districts. Economic Science for Rural Development No.26,2011
https://www.exptech.info/ef/images/stories/faili_konferences/26_sustainability.pdf
- Rahman S., and Rahman M., 2009. Impact of land fragmentation and resource ownership on productivity and efficiency: the case of rice producers in Bangladesh. Journal of Land Use Policy 2009 Vol. 26 No. 1 pp. 95-103.
<http://www.sciencedirect.com/science/journal/02648>
- Rembold, F. 2003. Land fragmentation and its impact in Central and Eastern European countries and the Commonwealth of Independent States.
<ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/005/Y8999T/Y8999T04.pdf>
- Shuhao, O., 2005. Land Fragmentation and Rice Production: A Case Study of Small Farmers in Jianghi Province, P.R. China. Awotide, D.O. and P.O. Agbola, (Eds.), (ibid).
- Sönmezıldız, E., 2012. Eskişehir Beyazaltın Köyü Arazi Toplulaştırma Alanında Sulama Performansının Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarımsal Sulama Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 2012, Erişim Tarihi: 11/11/2013
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=7d53ed97e31a8bd307a257b743fb32ff8d03eebde0be0888bd85371a7b8c5ea0751eee432ac0e560>
- Simpson, S., 1987. Land fragmentation in developing countries: The optional choice and policy implications. Explor. Econ. Hist., Vol. 25.

- Sundqvist, P., Andersson, L., 2006. A Study Of The Impacts Of Land Fragmentation On Agricultural Productivity in Northern Vietnam. Department of Economics, Uppsala University, Autumn 2006. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:131275/FULLTEXT01.pdf>
Erişim Tarihi: 22/10/2013
- Todorova, S.A., Lulcheva, D. 2005. Economic And Social Effects of Land Fragmentation on Bulgarian Agriculture. *Journal Central European Agriculture*. Volume 6 (2005) No. 4(555-562). <http://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/jcea/article/view/335> Erişim Tarihi:12/09/2013
- Tümer E.I., Keskin, A., Birinci, A. 2010. Analysis of factors affecting land fragmentation in Erzurum Province, Turkey. *African Journal of Business Management* Vol. 4(8), pp. 1614-1618, 18 July, 2010 <http://www.academicjournals.org/ajbm/pdf/pdf2010/18July/Tumer%20et%20al.pdf>
- Veveris, A. 2009. Analysis of the Cost Level and Production Efficiency at Agricultural Farms of Different Size. *Economic Science for Rural Development* Nr. 18., 2009:194-201 ISN 1691-3078. <http://www.metla.fi/hanke/3454/ECONOMIC-SCIENCE-FOR-RURAL-DEVELOPMENT-18-2009.pdf>
- Yoğunlu, A., 2013. Arazi Toplulaştırma Faaliyetleri. TRB1 Bölgesi(Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli), Fırat Kalkınma Ajansı. <http://www.fka.org.tr/ContentDownload/toplula%C5%9Ft%C4%B1rma.pdf>, Erişim Tarihi: 3/10/2013.

7. EKLER

Ek Çizelge 1. İller itibariyle kardeşler arası miras paylaşımı

Anketin Yapıldığı İl		Kardeşler Arasında Miras Paylaşımı						Toplam
		Kız-erkek eşit	Erkekler fazla pay aldı	Kızlar fazla pay aldı	Kanuna göre (Mahkeme Kararı)	Miras dağıtıl madı	Diğer	
ADANA	Birey	517	19	1	11	199	15	762
	%	67,8	2,5	0,1	1,4	26,1	2,0	100,0
ADIYAMAN	Birey	247	207	2	11	125	60	652
	%	37,9	31,7	0,3	1,7	19,2	9,2	100,0
AFYONKARA HİSAR	Birey	486	113	2	10	312	23	946
	%	51,4	11,9	0,2	1,1	33,0	2,4	100,0
AĞRI	Birey	180	306	0	24	111	84	705
	%	25,5	43,4	0,0	3,4	15,7	11,9	100,0
AKSARAY	Birey	104	27	1	7	137	2	278
	%	37,4	9,7	0,4	2,5	49,3	0,7	100,0
AMASYA	Birey	184	59	1	5	237	7	493
	%	37,3	12,0	0,2	1,0	48,1	1,4	100,0
ANKARA	Birey	483	52	3	24	483	26	1071
	%	45,1	4,9	0,3	2,2	45,1	2,4	100,0
ANTALYA	Birey	587	15	5	6	236	18	867
	%	67,7	1,7	0,6	0,7	27,2	2,1	100,0
ARDAHAN	Birey	115	65	1	3	94	28	306
	%	37,6	21,2	0,3	1,0	30,7	9,2	100,0
ARTVİN	Birey	171	80	1	6	87	42	387
	%	44,2	20,7	0,3	1,6	22,5	10,9	100,0
AYDIN	Birey	447	5	3	9	141	14	619
	%	72,2	0,8	0,5	1,5	22,8	2,3	100,0
BALIKESİR	Birey	614	32	7	9	489	33	1184
	%	51,9	2,7	0,6	0,8	41,3	2,8	100,0
BARTIN	Birey	113	98	1	0	123	13	348
	%	32,5	28,2	0,3	0,0	35,3	3,7	100,0
BATMAN	Birey	98	187	2	7	72	8	374
	%	26,2	50,0	0,5	1,9	19,3	2,1	100,0
BAYBURT	Birey	49	7	0	5	152	1	214
	%	22,9	3,3	0,0	2,3	71,0	0,5	100,0
BİLECİK	Birey	119	32	0	1	174	15	341
	%	34,9	9,4	0,0	0,3	51,0	4,4	100,0
BİNGÖL	Birey	85	76	0	6	132	4	303

	%	28,1	25,1	0,0	2,0	43,6	1,3	100,0
BİTLİS	Birey	126	175	0	3	105	5	414
	%	30,4	42,3	0,0	0,7	25,4	1,2	100,0
BOLU	Birey	185	65	2	21	246	16	535
	%	34,6	12,1	0,4	3,9	46,0	3,0	100,0
BURDUR	Birey	149	1	1	0	71	4	226
	%	65,9	0,4	0,4	0,0	31,4	1,8	100,0
BURSA	Birey	535	74	8	21	379	22	1039
	%	51,5	7,1	0,8	2,0	36,5	2,1	100,0
ÇANAKKALE	Birey	462	26	0	13	342	15	858
	%	53,8	3,0	0,0	1,5	39,9	1,7	100,0
ÇANKIRI	Birey	168	48	0	15	272	11	514
	%	32,7	9,3	0,0	2,9	52,9	2,1	100,0
ÇORUM	Birey	309	71	2	3	381	21	787
	%	39,3	9,0	0,3	0,4	48,4	2,7	100,0
DENİZLİ	Birey	599	6	3	5	262	8	883
	%	67,8	0,7	0,3	0,6	29,7	0,9	100,0
DİYARBAKIR	Birey	333	345	4	10	214	89	995
	%	33,5	34,7	0,4	1,0	21,5	8,9	100,0
DÜZCE	Birey	197	107	2	10	150	21	487
	%	40,5	22,0	0,4	2,1	30,8	4,3	100,0
EDİRNE	Birey	258	43	3	15	173	20	512
	%	50,4	8,4	0,6	2,9	33,8	3,9	100,0
ELAZIĞ	Birey	192	74	0	6	298	23	593
	%	32,4	12,5	0,0	1,0	50,3	3,9	100,0
ERZİNCAN	Kişi	220	28	1	14	254	15	532
	%	41,4	5,3	0,2	2,6	47,7	2,8	100,0
ERZURUM	Kişi	461	134	2	22	268	29	916
	%	50,3	14,6	0,2	2,4	29,3	3,2	100,0
ESKİŞEHİR	Kişi	275	35	3	11	169	14	507
	%	54,2	6,9	0,6	2,2	33,3	2,8	100,0
GAZİANTEP	Kişi	290	153	1	8	177	27	656
	%	44,2	23,3	0,2	1,2	27,0	4,1	100,0
GİRESUN	Kişi	296	171	1	31	168	37	704
	%	42,0	24,3	0,1	4,4	23,9	5,3	100,0
GÜMÜŞHANE	Birey	126	24	0	16	215	9	390
	%	32,3	6,2	0,0	4,1	55,1	2,3	100,0
HAKKARİ	Birey	34	97	0	1	44	13	189
	%	18,0	51,3	0,0	0,5	23,3	6,9	100,0

HATAY	Birey	316	40	3	17	153	18	547
	%	57,8	7,3	0,5	3,1	28,0	3,3	100,0
IĞDIR	Birey	34	48	0	3	93	18	196
	%	17,3	24,5	0,0	1,5	47,4	9,2	100,0
İSPARTA	Birey	277	12	1	0	167	3	460
	%	60,2	2,6	0,2	0,0	36,3	0,7	100,0
İSTANBUL	Birey	236	22	2	15	119	5	399
	%	59,1	5,5	0,5	3,8	29,8	1,3	100,0
İZMİR	Birey	624	22	4	21	265	31	967
	%	64,5	2,3	0,4	2,2	27,4	3,2	100,0
KAHRAMAN MARAŞ	Birey	337	89	0	11	262	18	717
	%	47,0	12,4	0,0	1,5	36,5	2,5	100,0
KARABÜK	Birey	116	41	0	12	137	12	318
	%	36,5	12,9	0,0	3,8	43,1	3,8	100,0
KARAMAN	Birey	210	5	3	1	113	6	338
	%	62,1	1,5	0,9	0,3	33,4	1,8	100,0
KARS	Birey	137	118	2	5	75	15	352
	%	38,9	33,5	0,6	1,4	21,3	4,3	100,0
KASTAMONU	Birey	336	171	4	24	556	79	1170
	%	28,7	14,6	0,3	2,1	47,5	6,8	100,0
KAYSERİ	Birey	307	67	2	13	336	23	748
	%	41,0	9,0	0,3	1,7	44,9	3,1	100,0
KIRIKKALE	Birey	94	48	2	11	113	4	272
	%	34,6	17,6	0,7	4,0	41,5	1,5	100,0
KIRKLARELİ	Birey	141	31	0	4	204	13	393
	%	35,9	7,9	0,0	1,0	51,9	3,3	100,0
KIRŞEHİR	Birey	172	58	0	15	123	14	382
	%	45,0	15,2	0,0	3,9	32,2	3,7	100,0
KİLİS	Birey	68	37	2	7	80	5	199
	%	34,2	18,6	1,0	3,5	40,2	2,5	100,0
KOCAELİ	Birey	183	49	1	13	146	19	411
	%	44,5	11,9	0,2	3,2	35,5	4,6	100,0
KONYA	Birey	771	66	4	29	297	18	1185
	%	65,1	5,6	0,3	2,4	25,1	1,5	100,0
KÜTAHYA	Birey	556	13	2	10	229	18	828
	%	67,1	1,6	0,2	1,2	27,7	2,2	100,0
MALATYA	Birey	289	139	2	10	146	28	614
	%	47,1	22,6	0,3	1,6	23,8	4,6	100,0
MANİSA	Birey	720	18	0	16	328	25	1107

	%	65,0	1,6	0,0	1,4	29,6	2,3	100,0
MARDİN	Birey	119	309	2	10	122	44	606
	%	19,6	51,0	0,3	1,7	20,1	7,3	100,0
MERSİN	Birey	475	3	0	2	218	9	707
	%	67,2	0,4	0,0	0,3	30,8	1,3	100,0
MUĞLA	Birey	710	6	2	7	206	20	951
	%	74,7	0,6	0,2	0,7	21,7	2,1	100,0
MUŞ	Birey	167	106	0	1	100	43	417
	%	40,0	25,4	0,0	0,2	24,0	10,3	100,0
NEVŞEHİR	Birey	152	39	1	19	113	10	334
	%	45,5	11,7	0,3	5,7	33,8	3,0	100,0
NİĞDE	Birey	208	7	2	10	91	15	333
	%	62,5	2,1	0,6	3,0	27,3	4,5	100,0
ORDU	Birey	415	204	0	4	186	27	836
	%	49,6	24,4	0,0	0,5	22,2	3,2	100,0
OSMANIYE	Birey	189	11	0	8	70	6	284
	%	66,5	3,9	0,0	2,8	24,6	2,1	100,0
RİZE	Birey	101	109	2	8	117	51	388
	%	26,0	28,1	0,5	2,1	30,2	13,1	100,0
SAKARYA	Birey	313	121	0	11	210	19	674
	%	46,4	18,0	0,0	1,6	31,2	2,8	100,0
SAMSUN	Birey	467	157	1	28	578	38	1269
	%	36,8	12,4	0,1	2,2	45,5	3,0	100,0
SİİRT	Birey	111	117	0	4	59	23	314
	%	35,4	37,3	0,0	1,3	18,8	7,3	100,0
SİNOP	Birey	142	51	0	19	287	36	535
	%	26,5	9,5	0,0	3,6	53,6	6,7	100,0
SİVAS	Birey	531	139	1	51	602	33	1357
	%	39,1	10,2	0,1	3,8	44,4	2,4	100,0
ŞANLIURFA	Birey	211	326	0	30	147	58	772
	%	27,3	42,2	0,0	3,9	19,0	7,5	100,0
ŞIRNAK	Birey	60	85	0	5	76	38	264
	%	22,7	32,2	0,0	1,9	28,8	14,4	100,0
TEKİRDAĞ	Birey	257	44	1	12	180	18	512
	%	50,2	8,6	0,2	2,3	35,2	3,5	100,0
TOKAT	Birey	281	130	1	14	365	26	817
	%	34,4	15,9	0,1	1,7	44,7	3,2	100,0
TRABZON	Birey	446	182	2	13	303	43	989
	%	45,1	18,4	0,2	1,3	30,6	4,3	100,0

TUNCELİ	Birey	148	75	0	14	195	21	453
	%	32,7	16,6	0,0	3,1	43,0	4,6	100,0
UŞAK	Birey	217	9	2	3	177	9	417
	%	52,0	2,2	0,5	0,7	42,4	2,2	100,0
VAN	Birey	211	279	0	6	108	26	630
	%	33,5	44,3	0,0	1,0	17,1	4,1	100,0
YALOVA	Birey	61	10	0	6	55	9	141
	%	43,3	7,1	0,0	4,3	39,0	6,4	100,0
YOZGAT	Birey	265	115	1	15	284	21	701
	%	37,8	16,4	0,1	2,1	40,5	3,0	100,0
ZONGULDAK	Birey	220	177	4	3	184	17	605
	%	36,4	29,3	0,7	0,5	30,4	2,8	100,0
TOPLAM	Birey	2221	6962	119	909	1646	1824	48496
	%	45,8	14,4	0,2	1,9	34,0	3,8	100,0

Ek Çizelge 2. İller itibariyle çocuklar arası miras paylaşımı

Anketin Yapıldığı İl		Çocuklar Arasında Miras Paylaşımı					Toplam
		Kız-erkek eşit	Erkekler fazla	Kızlara fazla	Miras bırakma yacığım	Diğer	
ADANA	Birey	724	19	0	4	15	762
	%	95,0	2,5	0,0	0,5	2,0	100,0
ADIYAMAN	Birey	499	103	0	5	45	652
	%	76,5	15,8	0,0	0,8	6,9	100,0
AFYONKARAHİSAR	Birey	823	101	2	2	18	946
	%	87,0	10,7	0,2	0,2	1,9	100,0
AĞRI	Birey	466	168	1	6	64	705
	%	66,1	23,8	0,1	0,9	9,1	100,0
AKSARAY	Birey	230	37	1	1	9	278
	%	82,7	13,3	0,4	0,4	3,2	100,0
AMASYA	Birey	412	56	3	9	13	493
	%	83,6	11,4	0,6	1,8	2,6	100,0
ANKARA	Birey	968	63	5	8	27	1071
	%	90,4	5,9	0,5	0,7	2,5	100,0
ANTALYA	Birey	837	16	0	4	10	867
	%	96,5	1,8	0,0	0,5	1,2	100,0
ARDAHAN	Birey	240	50	2	2	12	306
	%	78,4	16,3	0,7	0,7	3,9	100,0
ARTVİN	Birey	310	40	1	7	29	387
	%	80,1	10,3	0,3	1,8	7,5	100,0
AYDIN	Birey	592	11	0	2	14	619
	%	95,6	1,8	0,0	0,3	2,3	100,0
BALIKESİR	Birey	1087	41	4	10	42	1184
	%	91,8	3,5	0,3	0,8	3,5	100,0
BARTIN	Birey	265	63	1	2	17	348
	%	76,1	18,1	0,3	0,6	4,9	100,0
BATMAN	Birey	245	112	0	6	11	374
	%	65,5	29,9	0,0	1,6	2,9	100,0
BAYBURT	Birey	201	11	0	0	2	214
	%	93,9	5,1	0,0	0,0	0,9	100,0
BİLECİK	Birey	283	37	4	3	14	341
	%	83,0	10,9	1,2	0,9	4,1	100,0
BİNGÖL	Birey	213	79	1	3	7	303
	%	70,3	26,1	0,3	1,0	2,3	100,0

BİTLİS	Birey	289	116	0	6	3	414
	%	69,8	28,0	0,0	1,4	0,7	100,0
BOLU	Birey	425	82	2	7	19	535
	%	79,4	15,3	0,4	1,3	3,6	100,0
BURDUR	Birey	219	1	0	0	6	226
	%	96,9	0,4	0,0	0,0	2,7	100,0
BURSA	Birey	900	91	4	5	39	1039
	%	86,6	8,8	0,4	0,5	3,8	100,0
ÇANAKKALE	Birey	775	30	2	3	48	858
	%	90,3	3,5	0,2	0,3	5,6	100,0
ÇANKIRI	Birey	458	41	1	2	12	514
	%	89,1	8,0	0,2	0,4	2,3	100,0
ÇORUM	Birey	705	56	7	4	15	787
	%	89,6	7,1	0,9	0,5	1,9	100,0
DENİZLİ	Birey	859	8	1	2	13	883
	%	97,3	0,9	0,1	0,2	1,5	100,0
DİYARBAKIR	Birey	705	216	0	9	65	995
	%	70,9	21,7	0,0	0,9	6,5	100,0
DÜZCE	Birey	358	85	3	5	36	487
	%	73,5	17,5	0,6	1,0	7,4	100,0
EDİRNE	Birey	406	55	1	1	49	512
	%	79,3	10,7	0,2	0,2	9,6	100,0
ELAZIĞ	Birey	521	49	1	4	18	593
	%	87,9	8,3	0,2	0,7	3,0	100,0
ERZİNCAN	Birey	480	24	5	2	21	532
	%	90,2	4,5	0,9	0,4	3,9	100,0
ERZURUM	Birey	814	72	6	4	20	916
	%	88,9	7,9	0,7	0,4	2,2	100,0
ESKİŞEHİR	Birey	456	29	2	2	18	507
	%	89,9	5,7	0,4	0,4	3,6	100,0
GAZİANTEP	Birey	508	115	2	5	26	656
	%	77,4	17,5	0,3	0,8	4,0	100,0
GİRESUN	Birey	589	66	4	7	38	704
	%	83,7	9,4	0,6	1,0	5,4	100,0
GÜMÜŞHANE	Birey	352	20	2	5	11	390
	%	90,3	5,1	0,5	1,3	2,8	100,0
HAKKARİ	Birey	123	58	1	1	6	189
	%	65,1	30,7	0,5	0,5	3,2	100,0
HATAY	Birey	502	38	1	0	6	547

	%	91,8	6,9	0,2	0,0	1,1	100,0
IĞDIR	Birey	162	22	2	1	9	196
	%	82,7	11,2	1,0	0,5	4,6	100,0
İSPARTA	Birey	438	9	3	3	7	460
	%	95,2	2,0	0,7	0,7	1,5	100,0
İSTANBUL	Birey	349	19	0	8	23	399
	%	87,5	4,8	0,0	2,0	5,8	100,0
İZMİR	Birey	895	19	2	8	43	967
	%	92,6	2,0	0,2	0,8	4,4	100,0
KAHRAMANMARA Ş	Birey	636	67	3	3	8	717
	%	88,7	9,3	0,4	0,4	1,1	100,0
KARABÜK	Birey	275	22	2	2	17	318
	%	86,5	6,9	0,6	0,6	5,3	100,0
KARAMAN	Birey	323	5	1	0	9	338
	%	95,6	1,5	0,3	0,0	2,7	100,0
KARS	Birey	248	80	2	2	20	352
	%	70,5	22,7	0,6	0,6	5,7	100,0
KASTAMONU	Birey	922	131	2	13	102	1170
	%	78,8	11,2	0,2	1,1	8,7	100,0
KAYSERİ	Birey	647	72	3	8	18	748
	%	86,5	9,6	0,4	1,1	2,4	100,0
KIRIKKALE	Birey	232	24	2	5	9	272
	%	85,3	8,8	0,7	1,8	3,3	100,0
KIRKLARELİ	Birey	329	40	2	1	21	393
	%	83,7	10,2	0,5	0,3	5,3	100,0
KIRŞEHİR	Birey	329	32	3	4	14	382
	%	86,1	8,4	0,8	1,0	3,7	100,0
KİLİS	Birey	158	31	0	2	8	199
	%	79,4	15,6	0,0	1,0	4,0	100,0
KOCAELİ	Birey	334	51	1	7	18	411
	%	81,3	12,4	0,2	1,7	4,4	100,0
KONYA	Birey	1061	86	3	6	29	1185
	%	89,5	7,3	0,3	0,5	2,4	100,0
KÜTAHYA	Birey	786	20	0	2	20	828
	%	94,9	2,4	0,0	0,2	2,4	100,0
MALATYA	Birey	495	92	0	4	23	614
	%	80,6	15,0	0,0	0,7	3,7	100,0
MANİSA	Birey	1038	27	1	3	38	1107
	%	93,8	2,4	0,1	0,3	3,4	100,0

MARDİN	Birey	356	216	2	6	26	606
	%	58,7	35,6	0,3	1,0	4,3	100,0
MERSİN	Birey	688	8	0	1	10	707
	%	97,3	1,1	0,0	0,1	1,4	100,0
MUĞLA	Birey	933	3	1	2	12	951
	%	98,1	0,3	0,1	0,2	1,3	100,0
MUŞ	Birey	302	80	1	3	31	417
	%	72,4	19,2	0,2	0,7	7,4	100,0
NEVŞEHİR	Birey	286	36	1	1	10	334
	%	85,6	10,8	0,3	0,3	3,0	100,0
NİĞDE	Birey	319	12	1	0	1	333
	%	95,8	3,6	0,3	0,0	0,3	100,0
ORDU	Birey	697	118	4	2	15	836
	%	83,4	14,1	0,5	0,2	1,8	100,0
OSMANIYE	Birey	260	11	1	1	11	284
	%	91,5	3,9	0,4	0,4	3,9	100,0
RİZE	Birey	270	46	2	2	68	388
	%	69,6	11,9	0,5	0,5	17,5	100,0
SAKARYA	Birey	547	95	1	7	24	674
	%	81,2	14,1	0,1	1,0	3,6	100,0
SAMSUN	Birey	1062	141	5	13	48	1269
	%	83,7	11,1	0,4	1,0	3,8	100,0
SİİRT	Birey	205	84	2	1	22	314
	%	65,3	26,8	0,6	0,3	7,0	100,0
SİNOP	Birey	444	55	1	0	35	535
	%	83,0	10,3	0,2	0,0	6,5	100,0
SİVAS	Birey	1213	86	5	9	44	1357
	%	89,4	6,3	0,4	0,7	3,2	100,0
ŞANLIURFA	Birey	500	213	2	16	41	772
	%	64,8	27,6	0,3	2,1	5,3	100,0
ŞIRNAK	Birey	155	76	3	2	28	264
	%	58,7	28,8	1,1	0,8	10,6	100,0
TEKİRDAĞ	Birey	411	72	2	6	21	512
	%	80,3	14,1	0,4	1,2	4,1	100,0
TOKAT	Birey	688	99	2	5	23	817
	%	84,2	12,1	0,2	0,6	2,8	100,0
TRABZON	Birey	809	118	6	7	49	989
	%	81,8	11,9	0,6	0,7	5,0	100,0
TUNCELİ	Birey	402	36	3	1	11	453

	%	88,7	7,9	0,7	0,2	2,4	100,0
UŞAK	Birey	377	17	1	4	18	417
	%	90,4	4,1	0,2	1,0	4,3	100,0
VAN	Birey	449	146	1	6	28	630
	%	71,3	23,2	0,2	1,0	4,4	100,0
YALOVA	Birey	129	7	0	1	4	141
	%	91,5	5,0	0,0	0,7	2,8	100,0
YOZGAT	Birey	600	75	5	3	18	701
	%	85,6	10,7	0,7	0,4	2,6	100,0
ZONGULDAK	Birey	505	69	2	8	21	605
	%	83,5	11,4	0,3	1,3	3,5	100,0
TOPLAM	Birey	41103	5027	156	337	1873	48496
	%	84,8	10,4	0,3	0,7	3,9	100,0

Ek Çizelge 3. İller itibariyle arazilerin miras yoluyla bölünerek küçülmesinin sorun olup olmadığı konusunda görüşler

Anketin Yapıldığı İl		İşletmelerin Bölünmesi-		Toplam
		Sorun	Sorun Değil	
		Evet	Hayır	
ADANA	Birey	624	138	762
	%	81,9	18,1	100,0
ADİYAMAN	Birey	492	160	652
	%	75,5	24,5	100,0
AFYONKARAHİSAR	Birey	871	75	946
	%	92,1	7,9	100,0
AĞRI	Birey	394	311	705
	%	55,9	44,1	100,0
AKSARAY	Birey	255	23	278
	%	91,7	8,3	100,0
AMASYA	Birey	419	74	493
	%	85,0	15,0	100,0
ANKARA	Birey	908	163	1071
	%	84,8	15,2	100,0
ANTALYA	Birey	538	329	867
	%	62,1	37,9	100,0
ARDAHAN	Birey	226	80	306
	%	73,9	26,1	100,0
ARTVİN	Birey	241	146	387
	%	62,3	37,7	100,0
AYDIN	Birey	442	177	619
	%	71,4	28,6	100,0
BALIKESİR	Birey	972	212	1184
	%	82,1	17,9	100,0
BARTIN	Birey	240	108	348
	%	69,0	31,0	100,0
BATMAN	Birey	277	97	374
	%	74,1	25,9	100,0
BAYBURT	Birey	194	20	214
	%	90,7	9,3	100,0
BİLECİK	Birey	302	39	341
	%	88,6	11,4	100,0
BİNGÖL	Birey	162	141	303
	%	53,5	46,5	100,0
BİTLİS	Birey	225	189	414

	%	54,3	45,7	100,0
BOLU	Birey	452	83	535
	%	84,5	15,5	100,0
BURDUR	Birey	187	39	226
	%	82,7	17,3	100,0
BURSA	Birey	831	208	1039
	%	80,0	20,0	100,0
ÇANAKKALE	Birey	667	191	858
	%	77,7	22,3	100,0
ÇANKIRI	Birey	442	72	514
	%	86,0	14,0	100,0
ÇORUM	Birey	650	137	787
	%	82,6	17,4	100,0
DENİZLİ	Birey	694	189	883
	%	78,6	21,4	100,0
DİYARBAKIR	Birey	635	360	995
	%	63,8	36,2	100,0
DÜZCE	Birey	299	188	487
	%	61,4	38,6	100,0
EDİRNE	Birey	474	38	512
	%	92,6	7,4	100,0
ELAZIĞ	Birey	446	147	593
	%	75,2	24,8	100,0
ERZİNCAN	Birey	450	82	532
	%	84,6	15,4	100,0
ERZURUM	Birey	665	251	916
	%	72,6	27,4	100,0
ESKİŞEHİR	Birey	450	57	507
	%	88,8	11,2	100,0
GAZİANTEP	Birey	520	136	656
	%	79,3	20,7	100,0
GİRESUN	Birey	436	268	704
	%	61,9	38,1	100,0
GÜMÜŞHANE	Birey	267	123	390
	%	68,5	31,5	100,0
HAKKARİ	Birey	98	91	189
	%	51,9	48,1	100,0
HATAY	Birey	381	166	547
	%	69,7	30,3	100,0

İĞDIR	Birey	113	83	196
	%	57,7	42,3	100,0
ISPARTA	Birey	377	83	460
	%	82,0	18,0	100,0
İSTANBUL	Birey	306	93	399
	%	76,7	23,3	100,0
İZMİR	Birey	685	282	967
	%	70,8	29,2	100,0
KAHRAMANMARAŞ	Birey	529	188	717
	%	73,8	26,2	100,0
KARABÜK	Birey	249	69	318
	%	78,3	21,7	100,0
KARAMAN	Birey	284	54	338
	%	84,0	16,0	100,0
KARS	Birey	235	117	352
	%	66,8	33,2	100,0
KASTAMONU	Birey	894	276	1170
	%	76,4	23,6	100,0
KAYSERİ	Birey	654	94	748
	%	87,4	12,6	100,0
KIRIKKALE	Birey	250	22	272
	%	91,9	8,1	100,0
KIRKLARELİ	Birey	354	39	393
	%	90,1	9,9	100,0
KIRŞEHİR	Birey	345	37	382
	%	90,3	9,7	100,0
KİLİS	Birey	150	49	199
	%	75,4	24,6	100,0
KOCAELİ	Birey	330	81	411
	%	80,3	19,7	100,0
KONYA	Birey	1026	159	1185
	%	86,6	13,4	100,0
KÜTAHYA	Birey	655	173	828
	%	79,1	20,9	100,0
MALATYA	Birey	442	172	614
	%	72,0	28,0	100,0
MANİSA	Birey	762	345	1107
	%	68,8	31,2	100,0
MARDİN	Birey	414	192	606

	%	68,3	31,7	100,0
MERSİN	Birey	447	260	707
	%	63,2	36,8	100,0
MUĞLA	Birey	431	520	951
	%	45,3	54,7	100,0
MUŞ	Birey	271	146	417
	%	65,0	35,0	100,0
NEVŞEHİR	Birey	293	41	334
	%	87,7	12,3	100,0
NİĞDE	Birey	260	73	333
	%	78,1	21,9	100,0
ORDU	Birey	479	357	836
	%	57,3	42,7	100,0
OSMANİYE	Birey	226	58	284
	%	79,6	20,4	100,0
RİZE	Birey	206	182	388
	%	53,1	46,9	100,0
SAKARYA	Birey	499	175	674
	%	74,0	26,0	100,0
SAMSUN	Birey	986	283	1269
	%	77,7	22,3	100,0
SİİRT	Birey	186	128	314
	%	59,2	40,8	100,0
SİNOP	Birey	417	118	535
	%	77,9	22,1	100,0
SİVAS	Birey	1075	282	1357
	%	79,2	20,8	100,0
ŞANLIURFA	Birey	532	240	772
	%	68,9	31,1	100,0
ŞIRNAK	Birey	168	96	264
	%	63,6	36,4	100,0
TEKİRDAĞ	Birey	470	42	512
	%	91,8	8,2	100,0
TOKAT	Birey	649	168	817
	%	79,4	20,6	100,0
TRABZON	Birey	493	496	989
	%	49,8	50,2	100,0
TUNCELİ	Birey	327	126	453
	%	72,2	27,8	100,0

UŞAK	Birey	335	82	417
	%	80,3	19,7	100,0
VAN	Birey	419	211	630
	%	66,5	33,5	100,0
YALOVA	Birey	101	40	141
	%	71,6	28,4	100,0
YOZGAT	Birey	608	93	701
	%	86,7	13,3	100,0
ZONGULDAK	Birey	407	198	605
	%	67,3	32,7	100,0
TOPLAM	Birey	36165	12331	48496
	%	74,6	25,4	100,0

Ek Çizelge 4. İller itibariyle arazilerin hissedarların birisinde toplanması konusunda görüşler

Anketin Yapıldığı İl		Arazilerin hissedarlardan birinde			Toplam
		Uygun	Uygun Değil	Fikri Yok	
ADANA	Birey	613	147	2	762
	%	80,4	19,3	0,3	100,0
ADIYAMAN	Birey	474	172	6	652
	%	72,7	26,4	0,9	100,0
AFYONKARAHİSAR	Birey	743	195	8	946
	%	78,5	20,6	0,8	100,0
AĞRI	Birey	450	249	6	705
	%	63,8	35,3	0,9	100,0
AKSARAY	Birey	237	40	1	278
	%	85,3	14,4	0,4	100,0
AMASYA	Birey	385	106	2	493
	%	78,1	21,5	0,4	100,0
ANKARA	Birey	837	224	10	1071
	%	78,2	20,9	0,9	100,0
ANTALYA	Birey	416	444	7	867
	%	48,0	51,2	0,8	100,0
ARDAHAN	Birey	229	72	5	306
	%	74,8	23,5	1,6	100,0
ARTVİN	Birey	229	150	8	387
	%	59,2	38,8	2,1	100,0
AYDIN	Birey	380	237	2	619
	%	61,4	38,3	0,3	100,0
BALIKESİR	Birey	956	223	5	1184
	%	80,7	18,8	0,4	100,0
BARTIN	Birey	231	109	8	348
	%	66,4	31,3	2,3	100,0
BATMAN	Birey	268	96	10	374
	%	71,7	25,7	2,7	100,0
BAYBURT	Birey	190	23	1	214
	%	88,8	10,7	0,5	100,0
BİLECİK	Birey	278	61	2	341
	%	81,5	17,9	0,6	100,0
BİNGÖL	Birey	150	152	1	303
	%	49,5	50,2	0,3	100,0
BİTLİS	Birey	240	164	10	414
	%	58,0	39,6	2,4	100,0

BOLU	Birey	429	100	6	535
	%	80,2	18,7	1,1	100,0
BURDUR	Birey	163	63	0	226
	%	72,1	27,9	0,0	100,0
BURSA	Birey	707	326	6	1039
	%	68,0	31,4	0,6	100,0
ÇANAKKALE	Birey	608	249	1	858
	%	70,9	29,0	0,1	100,0
ÇANKIRI	Birey	418	87	9	514
	%	81,3	16,9	1,8	100,0
ÇORUM	Birey	611	171	5	787
	%	77,6	21,7	0,6	100,0
DENİZLİ	Birey	648	232	3	883
	%	73,4	26,3	0,3	100,0
DİYARBAKIR	Birey	645	341	9	995
	%	64,8	34,3	0,9	100,0
DÜZCE	Birey	287	198	2	487
	%	58,9	40,7	0,4	100,0
EDİRNE	Birey	440	70	2	512
	%	85,9	13,7	0,4	100,0
ELAZIĞ	Birey	439	150	4	593
	%	74,0	25,3	0,7	100,0
ERZİNCAN	Birey	439	82	11	532
	%	82,5	15,4	2,1	100,0
ERZURUM	Birey	665	245	6	916
	%	72,6	26,7	0,7	100,0
ESKİŞEHİR	Birey	433	73	1	507
	%	85,4	14,4	0,2	100,0
GAZİANTEP	Birey	470	181	5	656
	%	71,6	27,6	0,8	100,0
GİRESUN	Birey	414	281	9	704
	%	58,8	39,9	1,3	100,0
GÜMÜŞHANE	Birey	282	103	5	390
	%	72,3	26,4	1,3	100,0
HAKKARİ	Birey	91	97	1	189
	%	48,1	51,3	0,5	100,0
HATAY	Birey	355	183	9	547
	%	64,9	33,5	1,6	100,0
İĞDIR	Birey	142	52	2	196

	%	72,4	26,5	1,0	100,0
İSPARTA	Birey	351	105	4	460
	%	76,3	22,8	0,9	100,0
İSTANBUL	Birey	285	114	0	399
	%	71,4	28,6	0,0	100,0
İZMİR	Birey	613	350	4	967
	%	63,4	36,2	0,4	100,0
KAHRAMANMARAŞ	Birey	523	188	6	717
	%	72,9	26,2	0,8	100,0
KARABÜK	Birey	230	81	7	318
	%	72,3	25,5	2,2	100,0
KARAMAN	Birey	258	77	3	338
	%	76,3	22,8	0,9	100,0
KARS	Birey	261	88	3	352
	%	74,1	25,0	0,9	100,0
KASTAMONU	Birey	834	322	14	1170
	%	71,3	27,5	1,2	100,0
KAYSERİ	Birey	623	123	2	748
	%	83,3	16,4	0,3	100,0
KIRIKKALE	Birey	223	48	1	272
	%	82,0	17,6	0,4	100,0
KIRKLARELİ	Birey	333	57	3	393
	%	84,7	14,5	0,8	100,0
KIRŞEHİR	Birey	341	41	0	382
	%	89,3	10,7	0,0	100,0
KİLİS	Birey	154	45	0	199
	%	77,4	22,6	0,0	100,0
KOCAELİ	Birey	321	79	11	411
	%	78,1	19,2	2,7	100,0
KONYA	Birey	953	225	7	1185
	%	80,4	19,0	0,6	100,0
KÜTAHYA	Birey	610	214	4	828
	%	73,7	25,8	0,5	100,0
MALATYA	Birey	434	177	3	614
	%	70,7	28,8	0,5	100,0
MANİSA	Birey	757	342	8	1107
	%	68,4	30,9	0,7	100,0
MARDİN	Birey	449	151	6	606
	%	74,1	24,9	1,0	100,0

MERSİN	Birey	409	294	4	707
	%	57,9	41,6	0,6	100,0
MUĞLA	Birey	437	506	8	951
	%	46,0	53,2	0,8	100,0
MUŞ	Birey	254	160	3	417
	%	60,9	38,4	0,7	100,0
NEVŞEHİR	Birey	263	70	1	334
	%	78,7	21,0	0,3	100,0
NİĞDE	Birey	233	98	2	333
	%	70,0	29,4	0,6	100,0
ORDU	Birey	473	359	4	836
	%	56,6	42,9	0,5	100,0
OSMANİYE	Birey	220	63	1	284
	%	77,5	22,2	0,4	100,0
RİZE	Birey	134	244	10	388
	%	34,5	62,9	2,6	100,0
SAKARYA	Birey	503	168	3	674
	%	74,6	24,9	0,4	100,0
SAMSUN	Birey	923	343	3	1269
	%	72,7	27,0	0,2	100,0
SİİRT	Birey	173	134	7	314
	%	55,1	42,7	2,2	100,0
SİNOP	Birey	396	133	6	535
	%	74,0	24,9	1,1	100,0
SİVAS	Birey	1129	216	12	1357
	%	83,2	15,9	0,9	100,0
ŞANLIURFA	Birey	466	297	9	772
	%	60,4	38,5	1,2	100,0
ŞIRNAK	Birey	166	97	1	264
	%	62,9	36,7	0,4	100,0
TEKİRDAĞ	Birey	434	77	1	512
	%	84,8	15,0	0,2	100,0
TOKAT	Birey	638	178	1	817
	%	78,1	21,8	0,1	100,0
TRABZON	Birey	472	499	18	989
	%	47,7	50,5	1,8	100,0
TUNCELİ	Birey	342	105	6	453
	%	75,5	23,2	1,3	100,0
UŞAK	Birey	325	91	1	417

	%	77,9	21,8	0,2	100,0
VAN	Birey	400	224	6	630
	%	63,5	35,6	1,0	100,0
YALOVA	Birey	89	52	0	141
	%	63,1	36,9	0,0	100,0
YOZGAT	Birey	592	108	1	701
	%	84,5	15,4	0,1	100,0
ZONGULDAK	Birey	416	185	4	605
	%	68,8	30,6	0,7	100,0
TOPLAM	Birey	34432	13676	388	48496
	%	71,0	28,2	0,8	100,0

Ek Çizelge 5. İller itibariyle hisseli arazilerin hissedarlardan birine devri konusundaki görüşler

Anketin Yapıldığı İl		Hisseli Arazileri Devretme İsteği			Toplam
		Devrederim	Devretmem	Fikri Yok	
		Evet	Hayır		
ADANA	Birey	491	270	1	762
	%	64,4	35,4	0,1	100,0
ADİYAMAN	Birey	406	239	7	652
	%	62,3	36,7	1,1	100,0
AFYONKARAHİSAR	Birey	635	309	2	946
	%	67,1	32,7	0,2	100,0
AĞRI	Birey	455	240	10	705
	%	64,5	34,0	1,4	100,0
AKSARAY	Birey	175	101	2	278
	%	62,9	36,3	0,7	100,0
AMASYA	Birey	285	207	1	493
	%	57,8	42,0	0,2	100,0
ANKARA	Birey	614	447	10	1071
	%	57,3	41,7	0,9	100,0
ANTALYA	Birey	412	435	20	867
	%	47,5	50,2	2,3	100,0
ARDAHAN	Birey	190	111	5	306
	%	62,1	36,3	1,6	100,0
ARTVİN	Birey	221	159	7	387
	%	57,1	41,1	1,8	100,0
AYDIN	Birey	382	229	8	619
	%	61,7	37,0	1,3	100,0
BALIKESİR	Birey	829	346	9	1184
	%	70,0	29,2	0,8	100,0
BARTIN	Birey	175	165	8	348
	%	50,3	47,4	2,3	100,0
BATMAN	Birey	241	119	14	374
	%	64,4	31,8	3,7	100,0
BAYBURT	Birey	165	48	1	214
	%	77,1	22,4	0,5	100,0
BİLECİK	Birey	231	108	2	341
	%	67,7	31,7	0,6	100,0
BİNGÖL	Birey	139	159	5	303
	%	45,9	52,5	1,7	100,0
BİTLİS	Birey	222	181	11	414

	%	53,6	43,7	2,7	100,0
BOLU	Birey	318	206	11	535
	%	59,4	38,5	2,1	100,0
BURDUR	Birey	148	78	0	226
	%	65,5	34,5	0,0	100,0
BURSA	Birey	592	442	5	1039
	%	57,0	42,5	0,5	100,0
ÇANAKKALE	Birey	563	292	3	858
	%	65,6	34,0	0,3	100,0
ÇANKIRI	Birey	301	192	21	514
	%	58,6	37,4	4,1	100,0
ÇORUM	Birey	465	317	5	787
	%	59,1	40,3	0,6	100,0
DENİZLİ	Birey	628	252	3	883
	%	71,1	28,5	0,3	100,0
DİYARBAKIR	Birey	560	429	6	995
	%	56,3	43,1	0,6	100,0
DÜZCE	Birey	278	207	2	487
	%	57,1	42,5	0,4	100,0
EDİRNE	Birey	233	276	3	512
	%	45,5	53,9	0,6	100,0
ELAZIĞ	Birey	401	185	7	593
	%	67,6	31,2	1,2	100,0
ERZİNCAN	Birey	371	147	14	532
	%	69,7	27,6	2,6	100,0
ERZURUM	Birey	607	295	14	916
	%	66,3	32,2	1,5	100,0
ESKİŞEHİR	Birey	307	194	6	507
	%	60,6	38,3	1,2	100,0
GAZİANTEP	Birey	371	276	9	656
	%	56,6	42,1	1,4	100,0
GİRESUN	Birey	290	402	12	704
	%	41,2	57,1	1,7	100,0
GÜMÜŞHANE	Birey	267	119	4	390
	%	68,5	30,5	1,0	100,0
HAKKARİ	Birey	94	94	1	189
	%	49,7	49,7	0,5	100,0
HATAY	Birey	334	192	21	547
	%	61,1	35,1	3,8	100,0

İĞDIR	Birey	120	73	3	196
	%	61,2	37,2	1,5	100,0
ISPARTA	Birey	336	117	7	460
	%	73,0	25,4	1,5	100,0
İSTANBUL	Birey	246	152	1	399
	%	61,7	38,1	0,3	100,0
İZMİR	Birey	620	342	5	967
	%	64,1	35,4	0,5	100,0
KAHRAMANMARAŞ	Birey	475	233	9	717
	%	66,2	32,5	1,3	100,0
KARABÜK	Birey	180	130	8	318
	%	56,6	40,9	2,5	100,0
KARAMAN	Birey	222	114	2	338
	%	65,7	33,7	0,6	100,0
KARS	Birey	238	110	4	352
	%	67,6	31,2	1,1	100,0
KASTAMONU	Birey	590	550	30	1170
	%	50,4	47,0	2,6	100,0
KAYSERİ	Birey	506	238	4	748
	%	67,6	31,8	0,5	100,0
KIRIKKALE	Birey	158	112	2	272
	%	58,1	41,2	0,7	100,0
KIRKLARELİ	Birey	197	190	6	393
	%	50,1	48,3	1,5	100,0
KIRŞEHİR	Birey	258	121	3	382
	%	67,5	31,7	0,8	100,0
KİLİS	Birey	127	71	1	199
	%	63,8	35,7	0,5	100,0
KOCAELİ	Birey	221	187	3	411
	%	53,8	45,5	0,7	100,0
KONYA	Birey	781	389	15	1185
	%	65,9	32,8	1,3	100,0
KÜTAHYA	Birey	539	280	9	828
	%	65,1	33,8	1,1	100,0
MALATYA	Birey	400	207	7	614
	%	65,1	33,7	1,1	100,0
MANİSA	Birey	716	388	3	1107
	%	64,7	35,0	0,3	100,0
MARDİN	Birey	386	209	11	606

	%	63,7	34,5	1,8	100,0
MERSİN	Birey	423	279	5	707
	%	59,8	39,5	0,7	100,0
MUĞLA	Birey	531	417	3	951
	%	55,8	43,8	0,3	100,0
MUŞ	Birey	246	165	6	417
	%	59,0	39,6	1,4	100,0
NEVŞEHİR	Birey	211	122	1	334
	%	63,2	36,5	0,3	100,0
NİĞDE	Birey	207	125	1	333
	%	62,2	37,5	0,3	100,0
ORDU	Birey	370	461	5	836
	%	44,3	55,1	0,6	100,0
OSMANİYE	Birey	186	94	4	284
	%	65,5	33,1	1,4	100,0
RİZE	Birey	116	262	10	388
	%	29,9	67,5	2,6	100,0
SAKARYA	Birey	422	246	6	674
	%	62,6	36,5	0,9	100,0
SAMSUN	Birey	706	560	3	1269
	%	55,6	44,1	0,2	100,0
SİİRT	Birey	163	143	8	314
	%	51,9	45,5	2,5	100,0
SİNOP	Birey	292	237	6	535
	%	54,6	44,3	1,1	100,0
SİVAS	Birey	906	431	20	1357
	%	66,8	31,8	1,5	100,0
ŞANLIURFA	Birey	349	407	16	772
	%	45,2	52,7	2,1	100,0
ŞIRNAK	Birey	139	117	8	264
	%	52,7	44,3	3,0	100,0
TEKİRDAĞ	Birey	239	270	3	512
	%	46,7	52,7	0,6	100,0
TOKAT	Birey	541	274	2	817
	%	66,2	33,5	0,2	100,0
TRABZON	Birey	469	501	19	989
	%	47,4	50,7	1,9	100,0
TUNCELİ	Birey	331	113	9	453
	%	73,1	24,9	2,0	100,0

UŞAK	Birey	285	132	0	417
	%	68,3	31,7	0,0	100,0
VAN	Birey	374	241	15	630
	%	59,4	38,3	2,4	100,0
YALOVA	Birey	85	55	1	141
	%	60,3	39,0	0,7	100,0
YOZGAT	Birey	498	202	1	701
	%	71,0	28,8	0,1	100,0
ZONGULDAK	Birey	344	258	3	605
	%	56,9	42,6	0,5	100,0
TOPLAM	Birey	29145	18793	558	48496
	%	60,1	38,8	1,2	100,0

Ek Çizelge 6. İller itibariyle hisseli arazileri hissedarlardan devralma konusundaki görüşler

Anketin Yapıldığı İl		Arazileri Devralma İsteği			Toplam
		Devralırım	Devralmam	Fikri Yok	
		Evet	Hayır		
ADANA	Birey	679	79	4	762
	%	89,1	10,4	0,5	100,0
ADİYAMAN	Birey	523	123	6	652
	%	80,2	18,9	0,9	100,0
AFYONKARAHİSAR	Birey	760	181	5	946
	%	80,3	19,1	0,5	100,0
AĞRI	Birey	561	131	13	705
	%	79,6	18,6	1,8	100,0
AKSARAY	Birey	235	43	0	278
	%	84,5	15,5	0,0	100,0
AMASYA	Birey	427	63	3	493
	%	86,6	12,8	0,6	100,0
ANKARA	Birey	906	153	12	1071
	%	84,6	14,3	1,1	100,0
ANTALYA	Birey	638	206	23	867
	%	73,6	23,8	2,7	100,0
ARDAHAN	Birey	269	32	5	306
	%	87,9	10,5	1,6	100,0
ARTVİN	Birey	277	100	10	387
	%	71,6	25,8	2,6	100,0
AYDIN	Birey	512	100	7	619
	%	82,7	16,2	1,1	100,0
BALIKESİR	Birey	1040	131	13	1184
	%	87,8	11,1	1,1	100,0
BARTIN	Birey	262	78	8	348
	%	75,3	22,4	2,3	100,0
BATMAN	Birey	281	72	21	374
	%	75,1	19,3	5,6	100,0
BAYBURT	Birey	187	25	2	214
	%	87,4	11,7	0,9	100,0
BİLECİK	Birey	307	32	2	341
	%	90,0	9,4	0,6	100,0
BİNGÖL	Birey	209	89	5	303
	%	69,0	29,4	1,7	100,0
BİTLİS	Birey	275	126	13	414

	%	66,4	30,4	3,1	100,0
BOLU	Birey	445	72	18	535
	%	83,2	13,5	3,4	100,0
BURDUR	Birey	198	28	0	226
	%	87,6	12,4	0,0	100,0
BURSA	Birey	851	186	2	1039
	%	81,9	17,9	0,2	100,0
ÇANAKKALE	Birey	749	107	2	858
	%	87,3	12,5	0,2	100,0
ÇANKIRI	Birey	418	76	20	514
	%	81,3	14,8	3,9	100,0
ÇORUM	Birey	711	71	5	787
	%	90,3	9,0	0,6	100,0
DENİZLİ	Birey	773	101	9	883
	%	87,5	11,4	1,0	100,0
DİYARBAKIR	Birey	798	184	13	995
	%	80,2	18,5	1,3	100,0
DÜZCE	Birey	383	104	0	487
	%	78,6	21,4	0,0	100,0
EDİRNE	Birey	464	45	3	512
	%	90,6	8,8	0,6	100,0
ELAZIĞ	Birey	469	113	11	593
	%	79,1	19,1	1,9	100,0
ERZİNCAN	Birey	445	73	14	532
	%	83,6	13,7	2,6	100,0
ERZURUM	Birey	763	137	16	916
	%	83,3	15,0	1,7	100,0
ESKİŞEHİR	Birey	454	50	3	507
	%	89,5	9,9	0,6	100,0
GAZİANTEP	Birey	525	119	12	656
	%	80,0	18,1	1,8	100,0
GİRESUN	Birey	489	199	16	704
	%	69,5	28,3	2,3	100,0
GÜMÜŞHANE	Birey	315	67	8	390
	%	80,8	17,2	2,1	100,0
HAKKARİ	Birey	128	59	2	189
	%	67,7	31,2	1,1	100,0
HATAY	Birey	432	96	19	547
	%	79,0	17,6	3,5	100,0

İĞDIR	Birey	160	33	3	196
	%	81,6	16,8	1,5	100,0
ISPARTA	Birey	390	64	6	460
	%	84,8	13,9	1,3	100,0
İSTANBUL	Birey	317	82	0	399
	%	79,4	20,6	0,0	100,0
İZMİR	Birey	799	165	3	967
	%	82,6	17,1	0,3	100,0
KAHRAMANMARAŞ	Birey	610	102	5	717
	%	85,1	14,2	0,7	100,0
KARABÜK	Birey	240	65	13	318
	%	75,5	20,4	4,1	100,0
KARAMAN	Birey	291	45	2	338
	%	86,1	13,3	0,6	100,0
KARS	Birey	306	44	2	352
	%	86,9	12,5	0,6	100,0
KASTAMONU	Birey	912	229	29	1170
	%	77,9	19,6	2,5	100,0
KAYSERİ	Birey	664	80	4	748
	%	88,8	10,7	0,5	100,0
KIRIKKALE	Birey	238	33	1	272
	%	87,5	12,1	0,4	100,0
KIRKLARELİ	Birey	326	59	8	393
	%	83,0	15,0	2,0	100,0
KIRŞEHİR	Birey	351	31	0	382
	%	91,9	8,1	0,0	100,0
KİLİS	Birey	179	18	2	199
	%	89,9	9,0	1,0	100,0
KOCAELİ	Birey	311	94	6	411
	%	75,7	22,9	1,5	100,0
KONYA	Birey	1033	141	11	1185
	%	87,2	11,9	0,9	100,0
KÜTAHYA	Birey	698	123	7	828
	%	84,3	14,9	0,8	100,0
MALATYA	Birey	478	128	8	614
	%	77,9	20,8	1,3	100,0
MANİSA	Birey	941	154	12	1107
	%	85,0	13,9	1,1	100,0
MARDİN	Birey	495	93	18	606

	%	81,7	15,3	3,0	100,0
MERSİN	Birey	535	161	11	707
	%	75,7	22,8	1,6	100,0
MUĞLA	Birey	739	201	11	951
	%	77,7	21,1	1,2	100,0
MUŞ	Birey	309	101	7	417
	%	74,1	24,2	1,7	100,0
NEVŞEHİR	Birey	296	36	2	334
	%	88,6	10,8	0,6	100,0
NİĞDE	Birey	280	49	4	333
	%	84,1	14,7	1,2	100,0
ORDU	Birey	599	225	12	836
	%	71,7	26,9	1,4	100,0
OSMANİYE	Birey	254	29	1	284
	%	89,4	10,2	0,4	100,0
RİZE	Birey	203	162	23	388
	%	52,3	41,8	5,9	100,0
SAKARYA	Birey	565	99	10	674
	%	83,8	14,7	1,5	100,0
SAMSUN	Birey	1058	201	10	1269
	%	83,4	15,8	0,8	100,0
SİİRT	Birey	235	70	9	314
	%	74,8	22,3	2,9	100,0
SINOP	Birey	436	90	9	535
	%	81,5	16,8	1,7	100,0
SİVAS	Birey	1157	180	20	1357
	%	85,3	13,3	1,5	100,0
ŞANLIURFA	Birey	563	191	18	772
	%	72,9	24,7	2,3	100,0
ŞIRNAK	Birey	205	50	9	264
	%	77,7	18,9	3,4	100,0
TEKİRDAĞ	Birey	447	60	5	512
	%	87,3	11,7	1,0	100,0
TOKAT	Birey	709	106	2	817
	%	86,8	13,0	0,2	100,0
TRABZON	Birey	677	285	27	989
	%	68,5	28,8	2,7	100,0
TUNCELİ	Birey	344	99	10	453
	%	75,9	21,9	2,2	100,0

UŞAK	Birey	356	60	1	417
	%	85,4	14,4	0,2	100,0
VAN	Birey	470	142	18	630
	%	74,6	22,5	2,9	100,0
YALOVA	Birey	101	40	0	141
	%	71,6	28,4	0,0	100,0
YOZGAT	Birey	655	42	4	701
	%	93,4	6,0	0,6	100,0
ZONGULDAK	Birey	468	129	8	605
	%	77,4	21,3	1,3	100,0
TOPLAM	Birey	39558	8242	696	48496
	%	81,6	17,0	1,4	100,0